

Temeritas recalcitrans, sive Dialogus inter sanam rationem, & stultam temeritatem de carentia liberi arbitrii primorum parentum ante lapsum, et de Deo hamartokinounti

<https://hdl.handle.net/1874/17096>

TEMERITAS RECALCITRANS.

SIVE
DIALOGVS

inter

Sanam Rationem, & Stultam Temeritatem.

DE

Carentia Liberi arbitrii primorum parentum ante
lapsum : Et de DEO ἀμαρτηνῶν.

Scriptus à

MARCO GUALTHERO PALAT. Schol. Camp.
Rectore, contra Tapeinophrosynen Ioann. Vr-
bani Ecclesiastæ Hattem.

Addita est ad finem operis ipsa Tapeinophrosync.

Coloff. 2. v. 18.

*Nemo adversum vos rectoris partes sibi ultrò sumat, in submissione animi
& religioso cultu Angelorum: gradum inferens in ea quæ non vidit, &
temerè turgens carnis suæ intelligentia.*

GOVDÆ,

Apud Andream Burier. Anno Chr. M. DC. XVI.

213
552

Magnificis, Nobilissi-

mis, Prudentissimisque Dominis,

Dn. Delegatis Illustrium Ordinum

Transsilvanæ Provinciæ:

Itemq;

Nobilissimo, Amplissimo, Spectatiss-

imoq; Viro, Domino HENRICO BEN-

TINCK IN WERCKEREN, Satrapæ

Sallandiæ dignissimo:

Dominis ac Mæcenatibus meis observandissimis.

Rodijt præterito anno, viri Magnifici ac Prudentiff. quidã Libellus, (jure sic appello: nam vix decem foliola implet:) qui ab autore suo *Tapeinophrosyne*, id est, Humilitas, seu Modestia in sensu inscriptus, tractat de Necessitate & Contingentia lapsus Adami. Autor ipse mihi jam ab Academica consuetudine per plures annos notitiã, & amicã familiaritate, junctus est: fovemusque adhuc eandem, vel eo maximè nomine, quòd satis propinqua vicinitate in his locis fruimur. Et hæc quoque causa est, cur, postquam in lucem emisisset, etiam mihi Lucubratiunculam illam offerre, judicio meo submittere, & sententiam meam ad ipsam expectare voluerit. Quam quidem ante senos, & quòd excurrit, menses per literas, quàm potuit fieri brevissimè, significavi: simul promittens, me aliàs vel publicè, vel privatim (prout consultissimū mihi visum foret) proluxius scriptum ejus examinaturum, & cum Deo, illi aliquid repositurum.

siturum. Istum itaque libellum alterâ vice in manus sumpsi, legi, relegi, ruminavi sedulò. Cumque diligentius expendissem summa ejus capita, potissimaque argumenta, quibus causam suam agit, respondi pro hoc tempore ea quæ hoc ipso scripto meo edita videtis. Ut autè & Amp^{bus} vestris constet, quid ille aiat, quid neget, quidque ego, tribus verbis repetam totius negotij summam.

- Cùm videret Autor ille inter Reformatos Belgij duas potissimùm sententias esse, de Providentia Dei circa malum, deque æterna Dei Prædestinatione, & nonnullis alijs adnexis capitibus: Vnam eorum, qui dicunt, aut docent, Deum non tantùm liberè permittere, & sapienter gubernare ea, quæ malè ab hominibus geruntur, id est, peccata; sed etiam absolutè eadem fieri velle; eademque efficaciter in hominibus operari atque movere: Item, Deum absoluto quodam æternoque decreto, singulares quasdam personas, antequam eas creare constituisset, (quæ longè minimam partem humani generis constituunt) citra respectum obedientiæ I. Christi, aut fidei in ipsum, ad salutem prædestinasse; Maximam verò hominum partem præcisè, ac citra ullius malitiæ aut incredulitatis intuitum, reprobasse, id est, prædamnasse, sive æterno exitio destinasse, quos postmodum inevitabili quadam necessitate, quæ ipsis ex Dei ordinatione injiciatur, oporteat peccare, atque peccando æternam damnationem, cui absolutè addicti sint, sibi accelerare: *Alteram* verò *Sententiam* eorum, qui dicunt & credunt, Deum nequaquam peccata procurare, operari, efficere, absolutè fieri velle, hominesve ad ea impellere, movere, aut constringere, sed permissivè tantùm circa illa versari; ita tamen, ut potenti manu sua semper ea gubernet, ac cohibeat, ne ulterius evagentur, quam ipsi visum, dirigatque cum ad sui nominis gloriam, tum piorum salutem: Item, eundem Deum ab æterno, præscito lapsu Adami, decrevisse ejus, totiusque

tiusque generis humani in miseriam coniecti, clementer misereri, & filium suum nobis dare, & in eo, per eum, ac propter eum salvare, quotquot per Gratiâ Spiritus S. in eundem Filium suum credituri, & in ista fide, & fidei vera obedientia, perseveraturi essent ad vitæ usque finem: Contrà incredulos atque contumaces, id est, qui filio non obedirent, sub peccato & ira relinquere, tandemq; damnare, ut à Christo alienos, & salutis solis fidelibus promissæ minimè capaces. Cùm, inquam, autor ille intelligeret, duas illas sententias agitari, maluit (auctoritate credo humana, id est, sublimium quorundam, & in mundo, atque à mundo, magni habitorem virorum, abreptus:) priori illi rigidiori-que opinioni adherere, quòd fortè videretur sibi non satis constans futurus, si, quod semel, qualequale esset, ab illis imbibisset, jam relinqueret: quàm modestiorem illam alteram, ut quæ tanto strepitu non susciperetur & defenderetur, nobiscū sequi. Quoniam verò reipsa compertū eidem fuerat, suam Magistrorumque sententiam, Naturâ suâ atque effectis verè horribilem, & jam apud multos ob id infamem, cum extra tum intra Belgij muros à varijs & non imbellibus ingenijs impugnari, vel eo maximè nomine, quòd & Naturæ Dei Euangelioque contraria, & sinceræ pietati perniciofa planè & quasi lethalis esset: dolum excogitavit novum & subtilem, quo pro virili sua opem causæ jam penè enectæ adferret. Nam cùm ultro fateatur, sententiam Magistri sui (cujus etiam negotium unicè agit in hoc suo schediasmate) de Prædestinatione & causis Peccatorum pugnare in Dei justitiâ, Deumq; ex vi illius constituendum autorem peccati, si quis modò rem acriusculè censere & urgere velit, putavit se fidi Discipuli officio defuncturū, si partim austerum illud dogma acutis ratiocinationibus defenderet, (quod adhuc putatur facturum) partim contrariam & mitiorem sententiam longè pluribus absurdis cōspurcaret.

Aggressus est itaque locū de lapsū Adami, qui omnium sequentiū peccatorū causa & principium creditur, deq; eo sic disputavit & disputat, ut evincere conetur, illū omnino *necessarium*, ratione absoluti cujusdā decreti divini, seu prorsus inevitabilem fuisse, & nō pependisse à libero primi hominis Arbitrio. Itaque & eos ridet, qui statuunt, Adamum ante lapsum à Deo accepisse liberū, utrumque (bonū & malum) agendi, arbitrium, si ve facultatem ad utrumque indifferenter: dicitque eos qui hoc urgent, eo ipso Deum constituere impotentem, insipientē, injustū. Quod tribus argumentis in hoc Libello ostendere tentavit: an præstiterit, hic oppositus Dialogus noster docebit. Deinde, ne horrendū nimis dictū videretur à Magistris suis, Deum etiam mala, seu peccata, in hominibus efficaciter operari &c. eò quòd præter alia etiam lapsum Adami energeticè procurasset, contendit, Deum improprie posse dici autorem peccati: quem tamen periculosum loquendi modum (dicitis causa) commodā explicatione mitigandū esse scribit. Quasi verò de modis loquendi, & non potiùs de rebus ipsis disceptetur: & quasi commodiùs tam duræ, & planè horrificæ, locutiones mitigari (quod satis anxie & operosè ab ipsis fieri videmus) queant, quàm prorsus omitti. Postremò, quia, quicquid contra præcisum illud dogma ab alijs quantumvis nervosum adfertur, ipse cum Symmachis suis fastidit, & ut insipidum rejicit, excogitavit, quomodo scopticè eos pungeret. Rationales nempe (id est, ineptos, stupidos, brutos) appellat, quòd stultam, ipsius judicio, Rationē, in pensandis mysterijs divinis, nimium sequerentur, nec ob id intelligere aut credere valerent sublimia ista portēta. Et hæc tria ista capita sunt, in quibus refutandis occupatur hoc scriptum meum.

Cæterum cur ego potissimum, cum alij, quibus neque ætate, neque ingenio, neque autoritate sum comparandus, hucusque sileant, ad scribendum me accinxerim, causæ ali-

quot (non pœnitendæ, meo iudicio) exponendæ sunt. Primum Causâ veritatis, quam omnium silentio in dubium venturam metuebam, quiescere me non sivit, quin (quantum in me esset) opem laboranti ferrem. Est sanè cuiusvis Christiani hominis officium, occurrere, sicubi periculum videat imminere sanæ doctrinæ. Isti meæ parti, quantum commodè licuit, nolui hîc deesse. Alij verò quòd se isti Autori noluere hactenus opponere, rationibus bonis & gravibus eos repressos scio. Deinde accedit etiam Materix, sive Quæstionis ipsius ratio. Cùm enim nemo antehac (quod sciam) adeo crudè hanc rem protulerit & urserit, atque Vrbanus hic noster, necessum erat, ut aliquo saltem modo ab amicis ejus contrà iretur. Et est utique ea Veritatis, cuius parens ipse Deus, natura atque vis talis, ut vel mutis piscibus Cygni, imò humanum sonum donatura sit potiùs, quam indefensam se contrà tam apertas oblocutiones, ac putida deliria, sit relictura. Quis præter hunc (& alterum eum, quem in libro nostro citamus) publicè & tam fidenter asseruit, Adamum adhuc integrum non fuisse liberæ ad utrumque oppositum voluntatis? Itaque duo isti novi Zenones novam hæresin (sive quis malit, novum dogma) novo paxillo suspendisse jure dici possunt: quam in principijs exstingui omnino est operæ pretium. Præterea illa ipsa ante plusculos annos contracta inter nos amicitia hanc mihi libertatem præbere visa est, ut cum noto & familiari potiùs, quàm ignoto, super hac re conferrem, & quàm maximè amicum ad saniores sensus reducere contenderem. Denique vel eâ causâ responso opus esse putabam, ne sibi triumphatos contrariæ sententiæ patronos propter silentium gratularetur, ac majore specie causam suam imperitis commendaret, quasi scilicet invincibilia aut irrefutabilia forent, quæ in fictitia sua Tapeinophrosyne sophisticatur. Quam falsam ipsi persuasionem ostendere, & eximere,

1.

2.

3.

4.

eximere,

eximere, si admittat, operam nō indiligentē dedi. Præterea hīc suāsum & hortatum virorum aliquot doctissimorum, qui mihi potiùs, quàm alij partes hæc sumendas esse iudicarunt: quorumque mihi auctoritatem aspernandam, aut voluntatem negligendam, iudiciumve parvi habendum, nullo modo duxi.

Hæc sunt viri usquequaque Magnifici & Prudentes, quibus exstimulatus sum, ad Dialogum hunc adornandum, & Dialogo illius contrario opponendum. Quem cum Vestris Amppl^{bus} ex animo inscriptū & consecratum vellem, dispiciebam prius, an dignæ & iustæ satis causæ essent, ob quas id cuperem & auderem. Hoc igitur agenti, obrulerunt se tres istæ. Prima Generalis quædam, quod scilicet crederem, Nullis potiùs constare debere hæc sacra, & istas, quæ hodieque in Ecclesia Belgica agitantur, Religionis controversias, quàm Primoribus ac Patriæ Patribus, quos utrinque Ecclesiæ Dei nutritios (ex Prophetæ, imò Deifceto) fateri nos oportet. Istam quam hīc tractamus materiam, vel præcipuam partem, esse controversorum capitulum, non ignorare possunt, V^{re} Amppl^{es}. Non ignorant etiam alij è multis, qui vel paucas pagellas in editis ab utraque parte scriptis cum cura perlegerunt. Sanè quicquid Moderationes in dura illa & horribili altera sententiâ norant, ideo fugiendum putant, quia Deo peccati causam & necessitatem adscribit, si non exsertis verbis, attamen *διωκῶν* & reipsâ. Vtroque tamen modo non paucos adversariorum facere, jam sapius à Nostris ostensum est. Iam verò ad pios, & Spiritu Domini illuminatos magistratus, virosque politicos, etiam sacra hujus causæ cognitionem pertinere, utut multi futiliter clamando recalcitrent, non ego solus sentio & aio, sed ante me multi magnique in sacris viri: qui & sapius id solide confirmarunt, & deinceps accuratius contra pictorum quorundam Aristarchorū rhonchos alij probabunt. Alij, inquam, quibus

quibus autoritas procerum, divinitus ijs data, ita cordi est, ut nolint eos cæcos ministros quorundã sanguinarijs consilijs substitui, sed ut præter inspectionem quandam, merè juxta quosdam imaginariam, etiam realem, ut ita dicam, causæ notiriam, & solidam sententiæ dictionem, juxta Dei verbum habeant. Tales V^{ras} Ampl^{is} post Illust. Ordines hujus Provinciæ revera esse, & ab omnibus jure habendos agnosco, semperque prædicabo. Accedit altera, majoris, 2. meo judicio, ponderis. Postquam enim publico decreto Illust. Ordines Transsilvanicæ jam pridem sanxerunt, ut de Deo & decretis ejus, maximè circa negotium Prædestinatorium, nemo Concionatorũ præter & extra ea, quæ diserte Verbo Dei de istis continentur, quicquam vel fidenter affirmaret, vel doceret publicè; ego verò in hoc scripto meo ista refutatam eam dogmata, quæ non tantùm in sacro Dei Verbo non traduntur, sed etiam manifestè eidem repugnant; atque ita tacitè decretum Ill. Ordd. Nostrorum firmem, ac tuear, nō importunū mihi visum est, V^{is} Ampp^{is} hanc Meditationunculam consecrare. Hoc enim planè Adversarij thema est: *Deum aliquo modo authorem peccati dici posse: itemque istud: Adamum ideo ex mera Necessitate, absoluto Dei decreto illata, tibi oportuisse, ut Deus ad plurimorum damnationem pervenire posset, atq; inde gloriam suam educere:* Hæc, inquam, themata, cùm ex I. Christi, unici Magistri nostri, ore nequaquam prodierint, nec ab Apostolis unquam tradita legantur, utiq; nolunt A.A. V^{ras} simplici multitudini inculcari, utpote vagæ vanæque incertitudini, & impio de Deo sensui, magis apta, quàm veræ fidei ac genuinæ pietati. Hæc verò ipsa sunt, quæ mihi absurda & profana visa, quæque idcirco hîc confutanda putavi. Postremum & 3. favor & benivolentia penè omnium è Spectatissimo Collegio vestro me quiescere non sivit, donec aliquo saltem indiciolo testatum facerem, quàm charum & venerandum

illum in me animum vestrum ego judicarem. Plerique vestrum & notitiâ, & propiore privatim adfectu, me hæcenus dignati sunt (quam facilitatem mihi omnem atatem prædicandam jure duco) ut infciti atque ingrati hominis, vel meopte calculo, notam non essem effugiturus, ni tale aliquid præstarem, quo hoc ævum vel amorem, vel officium suum, plerumque testari solet.

Proinde, qualecunque hoc est, Viri Nobilissimi Ampl. spectatissimiq; quod vobis offero mnnusculum, serenis vultibus, animisq; faventibus accipite. Hoc unum omnino est, quod nunc per Faventiam & Splendorem vestrum vos rogo. Quòd si illud, quod unicè hîc intendo, à V^{ris} Ampl. impetravero, reipsâ etiam postmodum cum Deo ostendam, quòd sim & publicè & privatim V^{is} A^{bis} semper adictissimus

MARCUS GVALTHERVS
Pal. Scho. Camp. Rect.

Campis. Calendis Novemb. 1616.

Ioanni Urbano suo S.

QUEM aliquando in lucem dedisti, amicissime Urbane, mihiq; etiam præter alios expendendum obrulisti, dialogum de Necessitate & Contingētia lapsus Adami, istum sapius relectū, observari Fato vestro stabiliendo unicc à te destinatum esse; sententiæ verò Moderatori, quæ Horribile illud Fatum impugnat, aut evertenda, aut certe infamanda. Iudicium hoc meum antehac ex meis ad te literis potuisti cognoscere. In eo verò amplius confirmatus sum hætenus, ubi calamum in manus sumpsi, & nexos ac fucos ejus, quantum tenuitas ingenij mei passa est, indicatos perstrinxi. Quod dum egi, varia mihi subinde inciderunt, quæ sequius de te cogitare & sentire jusserunt. Idem enim de te, cum Dialogistam agis, non immeritò dici posse judicavi, quod de se olim Synesius, Calvitium laudans calvus, ultro pronuntiat. Ait enim se accingi velle in sua causa, ad laudandum scil. calvos, & capillatos injuriâ afficiendos. Sic tua Modestia illos incessit, quorum causa æquior, planior & verior: defendere autem satagit, quæ sterilior, absurdior, & blasphemica indubie vicinior magisq; obnoxia: id est, Tuam causam agit. Sed tu novum, & novo modo, Ulysses hic nobis præstas. Ex ijs etenim, qui sententiam moderatam hætenus admordent, nemo adhuc dolo isto usus est, ut scil. ex ea tam multa tamq; stupenda absurda deducere conaretur. Itaque omnes isti, qui ex præcisa illa Cohorte nominari possunt, & si qui unquam dolo fuere memorandi, tecum tuaque fallacia si contendantur, macci prorsus & buccones (ut cum Apuleio loquar) videbuntur. Itaque

ἡ δὲ ἀλιτρός γ' ἐστὶ, καὶ ἐκ δότο Φάλαρα εἰδώς.

Nam postquam mihi liberè sæpe coram fassus es, & in Scripto tuo reipsa tradis, Deum ex tua Magistrorumq; sententia constituendum esse autorem peccati, eamq; dogmatis vestri vim ac veritatem esse, si quis urgere velie: at ne Aristarchi tui, quibus illud *ὑπερφίαλον ἐπ'* acceptum referri oportet, impij ac Mezentio pares videantur, Idem tu absurdum aliorum illorum sententiæ impingere tentasti, qui & Deum autorem peccati ullo modo (seu propriè, seu impropriè) dici posse negant, & prorsus ab horrendo isto dicto abhorrent. Quod ut speciosè facere videaris, exagitare dogma illud incipis, quod suadente autoritate S. Scripturæ tot jam seculis inoffensè servatum & creditum est, nempe, Adamum ante lapsum fuisse liberi arbitrij, seu liberrimæ voluntatis ad utrumque: & ex

eo, ingeniosa nimis subtilitate, procudere nobis conaris Deum peccati causam efficientem, seu procurantem. Huc, quicquid suppeditare tibi potuit cerebrigena illa Dea tua, contulisse te apparet. Eaq; talia, vanâ nimis spe, haberi, ab omnibus vis, qualia tibi videntur, id est, dia, sublimia, insolubilia: Visque credi absque mora, & non minus indubitata haberi, quoniam

Pythia quæ tripode ex Phæbi lauroque profatur.

Inst. l. i. c.
15. f. 3.

Quamvis autem & coram sepe, & nuper è literis meis cognoris, quid de illis, & instituto tuo opiner, tamen iterum dicendum est: de te nempe statuendum, quod magnus ille (iudicio tuo) Pythagoras de Osiandro olim scripsit: eum futilibus commentis perversè ingeniosum fuisse. Revera enim nil præter ingeniosa ludibundi acuminis tui commenta adfers, quibus non veritatem adstruere, sed officiarum nebulas oculis caligantibus offundere, & pius aliorum sententias conturbare studes. An me ignorare, ac dubitare putas, te, si nudam rei veritatem asserere velles, aliâ viâ incessurum? Sed ubi perspectis tricis illis, Seneca verissimum scitum recolui: Nullum magnum ingenium sine mixtura dementiæ fuit, ilicè Genio tuo speculationes istas condonandas putavi. Nihilominus tamen silentio easdem comprobare nolui, ne fortè nimium tibi placeres, talia esse credens, quibus reponi nil posset. Alij, quibus ego talpa (ludens fateor) meritò Argæos oculos hîc tribuo, respondere istis nuncijs (quod fortè miraris) noluere, quòd te *χαλκίως ἀγχιεῖ* & cernerent, nec supercilio tuo quicquam, utut verum & solidum pijs mentibus esset, placiturum aut satis facturum non injuriâ arbitrarentur: quid me futurum sit, faciliè divino. Licet verò privatam *συγγνώμην* aliquando sponponderim, tamè consilio mutato, publicè hoc tempore tecum agere volui, quia sic consultius visum non unam ob causam. Si alicubi liberior tibi & audentior in inquirendo, & respondendo ridebor, ferendum mihi erit.

Quid refert dictis ignoscat Mutius, an non!

Contentè & gnariter istam causam pro Dei gloria, & Veritatis stabilitamento, agendam putavi, & etiamnum puto: citra acerbiteriam tamen (cui quidam è vestris indulgere largiter solent) & latratus morsusq; caninos: cujus me culpæ insimulari hîc posse validè ac jure nego. Tum ista in Deum manifestaria contumelia, quam ei ubertim ingerit *Tibetis* ista tibi defensa, intrepidè retundenda est, ne ullo pretextu lascivia carnis arripere queat, quod in Deum protervè audeat evomere, & à se omnem culpam removere.

Cæterum, mi Urbane,

Quid opus vanâ consumere tempora lite?

Huc potius, quicquid habes virium confer, ut ignoratis istis verè profanis paradoxis, in ore versetur omnibus, & in corde inhabitet, Vera Pietas, quæ stabiliri nequit, quandiu illa Vestra Horribilia scita in animis hominum aliquem fidei locum obtinent. Deinde inculcetur Charitas Christiana, & Fraternalis Tolerantia. In hac Sparta exornanda tu, tuique similes alij, quibus plerumque à vulgo aut plebe multum applauditur, animosè versari debeatis. Quod si alter alterius onera portare (& scio, tibi ab hoc non esse abhorrentes mores) studuerimus, & pro se quisque in suis potius vitijs extirpandis occupari, quam in alienis (sepe aut falsis, aut leviculis) vellicandis curiosè desudare maluerit, facilè fiet, ut cicatrix vulneri Ecclesie inducatur,

— & afflictum melior Deus auferat ævum.

Ab hac linea si abimus utrinque, quid lucratur? Fit nempe ad illud Vetus Lucillij,

Muginamur, molimur, seducimur:

Scilicet à tramite, qui ad vitam ducit per Augustam Portam. Quod à nobis avertat Magnus ille Deus noster, tibi que inspiret, ut si quid fortè Dialogo meo respondere roles, unicum S. Scripturæ, non subtilitatis tuæ, filum sequaris. Quod si futurum est, cerè scio,

— ἔκ τινος τῶν Θεωρητικῶν ἀποπέσῃς.

Vale amicissime Urbane, & Marci tui, professione nunc Grammatici, non Theologi, Commentationem hanc æquo & patiente animo lege, & ruminata. Campis Calend. Novembris. Anno Christi M. DC. XVI.

DIALOGVS

inter

Orthosophian & Propeteian:

Oppositus

Tapeinophrosyna Urbaniana.

ORTHOSOPH. Quàm miserum est, cùm rectè pie-
que sentias, loquaris, agas, atro calculo notari,
atque à nasutulis & curiosis nimium hujus mun-
di sapientibus inter postremissimæ ignaviæ & ig-
norantiæ pecora censerî? Quàm indignum quo-
que, cum superbè & præsumptuosè sapiendo stul-
titiã ipsam superes, & Deũ, Angelos, cœlos, & animas creatas,
volatili imaginatione excedas, elegantis scientiæ, veræ prudenti-
tiæ, germanæque Modestitiæ titulum sibi vindicare? Et tamen
hac sorte cuncta penè secula orbem hunc laborantem viderunt.
Quod enim ævum ejusmodi Gigantes non tulit, qui, cùm im-
modicis animi speculationibus, & absurdis vacuæ mentis per-
suasionibus tumerent, non bellè sibi compositi viderentur, ac di-
vinum sapere? Contrà, qui verum veræ sapientiæ iter ingressi,
vestigia diæ virtutis premerent, infra Deum, & secundũ Deum,
de Deo, de rebus creatis, de seipsis saperent, Rectæ Rationis
dictamen audirent, non ab illis fatui, bruti, fungi, quisquilæ ha-
berentur? Percurrat, qui volet, spatia & ætates mundi, intueatur-
que eos quibus propior lux affulsit, & illustrior ac præsentior
divini numinis revelatio contigit: illos item, quos ductu Na-
turæ & sanæ Rationis vivere, & in obscuro isto lumine ince-
dere Deus sivit; illos denique, quibus per omnes mundi pla-
gas & angulos Sol justitiæ exortus est, & quorum gratiosus
Euangelij sonus aures aut animos percussit: & accuratè mor-
taliũ actiones scrutetur atque excutiat, ex oraculo dicta mea
prodijisse negare non sustinebit. Sed cur ego vetera revolve
aut expendo? Nonne iniqua hæc tempora mensuram implement
omnium anteaكتورũ? Et quæ perverse apud antiquos in hac re
commissa exemplis leguntur, nonne nunc tanquam ex præcepto
à ple-

Querela de
hypocritis
multorum
hominum,
& perverse
de alijs ju-
dicio.

à plerisque (ac si ea virtus esset) publicitus fiunt? itaque longè hodierna infania ac malitia priscorum culpas superat. Quod nemini sanè proclivius est animadvertere, quam mihi, *ἀεθροφία*, ut quæ, humanæ fragilitatis vera exploratrix, ubi mores mortaliū certo oculo capi lustrare, falso pleraque titulo deprehendam inter eos, & ab eis insigniri. Mentitur enim prodigus liberalem, negligens facilem se jactat, temerarius fortem, avarus parcum. Nimum fallax ista vita,

Animis pulchram turpibus faciem induit.

Vbi maxima latet impudentia, pudor præstruitur foris; ubi nefaria audacia, prætexitur quieta pietas; ubi animus vagabundâ & ineptâ persuasionē imbutus, suisq; sibi delirij placens sedem posuit, frons * *Ἐπιστήμη καὶ πληροφορία* inscriptam præfert; ubi dominatur Moria, aut Hypocrisis, larvam sibi Tapeinophrosynes, sive modestiæ in sensu, fidenter sumit. Hoc adeo frequens vitium hujus ævi est, ut sanis consilijs ac remedijs vix videatur locus. Et sanè intolerabiliter quidam se hîc efferunt, quibus sacra ista (quam superciliosè præ se ferunt) scientia aliud dictare debebat, & si admitteret ipsorum pulmo, poterat. Vah, quàm ego hæctenus crebrò ingemui, quàm istâ ægritudine me emaciavi, quotiens in falso dictos *θεοσόφους* illos incidere cõtigit, qui quasi per vim rapiunt se indigna nomina, titulos indignos; qui superbè auferunt ab ijs virtutum inscriptiones, quibus debentur, quorumq; eæ propriæ sunt? Video artes istas nunc vigere, & ideo expectandum est, quod me malè habet. Est quoddam genus hominum, qui se omnium Modestissimos esse volunt, nec sunt: hos ego auersor, his adversor sedulo. Clavem scientiæ, & interpretamenta mysteriorum, sibi vendicant, in gregem suum non admissuri quenquam, nisi pectus phylacterio Pharisæico munitus accesserit. Hi ubi à porta eburnea reversi fomina sua folijs mandarūt, fiunt Pythagoræ, id est, novi Dij, & Discipulis suis tantum stuporem incutiunt, ut, quia *ἰπσι δixerunt*, nefas penè putent vel latum unguem ab ipsorum placitis & decretis recedere. Terrentur autem Discipuli ut plurimum Nominibus: adeo ut ultrò quidam nō quinquennalem illam, sed perpetuam *ἐχρησθίαν* sibi imperent: anxij nempe, ne contra Magistrū mutiando porticum perturbent; & foras exigantur. Ita fit, ut, postquam voluntariè mancipia * *στατικὰ* evaserunt, nunquam sustineant (si

* Scientiam & certam persuasionem,

* Silentium,

* Taciturna, seu silentiaria,

vel

vel maximè possint) etiam in minimis de præceptoribus suis iudicare : imò verò dentes acuerè non verentur in eos, qui & liberi & liberaliori Genio explorare, excutere & censere audent, de dictis & factis quibuslibet hominum, suæ sortis & ignorantia difficultatibus obnoxiorum. Illorum ergo scita si quis inspiciat, & è nubibus sine ductore aut monitore sancto deducta, aut in Cœlo Phantasmatum nata ostendat; istis mox jecur tumet, & verè modestos dogmatum suorum inquisitores damnant, foeditissimis coloribus pingunt, explodunt, & si modò ausint, Pharisæicis Syllogismis confutent. Expeditissima via est, iniquo aliquo nomine tales insignièdi. Hinc ille *Rationis cliens*, iste *Animalis*, ille *Terrenus*, alius *Novator*, hic *Hereticus*, aut *impurus canis*, vel denique *Satan*, &c. apud tales audit. Planè quisquis istis Polyphemis obviam ire, & manum conferere conatur, brutus est, aut canis, aut porcus. Ipsi interim sibi belli & festivi videntur : & ne fraus appareat, velut lasso papavera collo procedunt, suam contra omnes alios Tapeinophrosynen deprædicant, & commendant, ac si planè genuina Divæ illius proles ac deliciola forent: cum nil tamè sit istis arrogantius, curiosius, & in abstrusa se ingerendi cupidius. Quærun't se extra se, & Deū suum istic ubi non est inveniunt, scilicet in capite suo: cū in verbo suo quærendū, & quasi comprehendendum, sese proposuerit. Vno momento cum Menippo ex orbe Lunæ fabulantur, & res sibi extra omnes cœlos visas, auditas, quas nemo (imò neque ipsi) intelligat, capiat, aut credat, detonant; mox altero momento vix terrâ caput levantes Humilitatem crepant, id est, in dictis & sententijs modestiam. Sed jam ego, quia novum non est, quod sit, hisce *Φιλανθῶν* moribus assuevi, & minùs miror, esse & futuros semper dierum in speciem compositos, qui, quibus ipsi sordibus intus scatent, eas foris adpersas alijs velint: fore etiam verè sanos non dubito, quibus, cum nitor externus nullus sit, sed tranquilla ac solida intus omnia, id præmij à maligna turba cessurum sit, ut alieno nomine infames fieri, & aliorum vitia dependere cogantur. Horum ego me Patronam fero, cui, ut & meis sectatoribus, nunquam convenit cum prodigiosè illius *Προπτείας* sobole, quæ me meosque passim insectatur, discerpit, enecat, quantum potest, & tum maximè jugulum mihi petere videtur, cum gloriam Modestiae, quam propriam mihi vindico, in se plusquam audaci impudentia

Ioan. 8. 59.

Hereticidarū, & eorū qui alienis cōscientijs dominari cupiūt, mores depicti.

sui amaritium.

Modestia & Temeritas dissident.

dentia transfert. Qui è tribu & schola mea sunt, id hæcenus vident, & acerbis lacrymis deplorant, & ut maximè velint & contendant, vix tamen animadvertunt, aut sperant, quo pacto gloriam meam mihi asserere, in colluvie tam prava, queant. Sed quid hoc? An ea ipsa hujus mundi Diva est, quam verbis hisce tango, quamque librare se per aërem video? Ea ipsa est. Heu, quam verum illud, quod de ea multoties jam inaudivi, Nihil ejus oculos fugere? Sic sanè res est: quàm primum prodeò uspiam, & ad veram frugem homines componere studeo, iniquè illa me consecratur, pedem struit, & cursum salutarem intersepit. Vbi-que manus, ubique pedes, ubique oculos habet. Si de supercœlestibus quæras, ea se perspecta habere jactat. Deum illa & Naturam sub jugum mittit, & utriusque secreta non tantum rimatur, sed & intrepidè, ut judex è tabula edictum, recitat, ac pro arbitrio suo de ijs differit. De rebus aut cogitationibus mortaliū tam liberè & loquaciter disputat, ut circumforaneus aliquis medicus de intimis Hippocratis mysterijs, aut profanus quispiam de sacris Cereris. Quid illa nesciat? Roga eam, quid in tertio cœlo Paulus olim viderit, quid audiverit, conabitur pandere. Finget se sæpe cum Filio hominis cœlo descendisse, & cum eo ascendisse, & arcana voluntatis divinæ speculatâ esse. Hæc illa una & sola est, quæ exactè novit, quæ nulli Angelo, homini, alijvè creaturæ scire licet, aut datur. Dei illa solio scilicet (ut Iovi sua Themis) adstitit, & cum libet affitit, liberius ei conversatur, curiosè inquirat in abdita, elicit ignoranda, percipit non entia: imò ipsius rerum Domini consilij se miscere audet, & decreta fatalia de rebus creandis, maximè de hominum animabus, minima ex parte præcisè salvandis, maximaq; ex parte citra ullum ullius culpæ intuitū exitio destinandis, cōcipere ac trutinare præsumit. Planè tam multa definit, ac patrat tam magna, ut facillè Deam agnoscas. Nullibi verò divinitas illa mysteriorum, ac scientiæ sublimitas invenitur, quàm in ejus cerebro. Dividat quis illud Vulcaniâ aliqua securi, & centies millenæ Minervarum formæ evolabunt, nulli humano ingenio comprehendendæ. Non tam dives est unda maris piscium, quàm caput illud Notitiarum, id est, inanium speculationum, fictionum, phantasmatum, somniorum, persuasionum, errorum. Ex his Religionis suæ dogmata pangit & propagat, & non sine ingenti hominum stupore, ac

Temeritatis
 præsum-
 ptuosa &
 vana scientia.

Ioan. 3. v. 13

velut

velut quodam enthusiasmo, animis suorum Discipulorum invergit, quos postmodum sibi mancipatos, Hermaram instar, adeo imbuit, & indurat, ut mera sibi oracula callere videantur; nec tam tenax sit hederæ parietis, aut polypus suæ petræ, quàm isti sunt portentossissimarum opinionum suarum, eo quòd è Iovis diphthera descriptas esse putent & glorientur. Nempe in illo hominum genere isti sunt:

Qui omnia se simulant scire, nec quicquam sciunt.

Quod quisque in animo habet, aut habiturus est, sciunt.

Id quod in aurem Rex Regina dixerit,

Sciunt: quod Iuno fabulata est cum Iove,

Quæ neque futura, neque facta sunt, tamen ij sciunt.

Falsos an verò laudent, culpent, quem velint,

Non flocci faciunt, dum illud quod lubeat sciunt.

Sed, ut video, delabitur ea, & gressum ad me dirigit. Fortè venatrix auritas plagas extendit, & sermones meos captavit: ideoque facinus aliquod in me molitur. Necessè est mihi prospiciam.

PROPHET. Tune hîc nobis verba fundis Sapia? jam dudum equidem stultitiæ tuæ & ignaviæ me tædet. Sublegi modò quædam dictorum tuorum, quæ satis arguunt, quàm sis animi degeneris. Scilicet Modestiam, & Rectum de rebus sensum, de prædicas; sed prorsus vile sapiis, imò perversè. Quid enim? Humi serpendum putas, ubi in altum evolare licet? & compendio discere, sapere, credere, ubi in excelsa, obscura, divina omnia patet aditus? Novi ego ista tua: *Piè sapit, qui modicè. Nunquam bene cessit Phaëtontæa illa audacia cuiquam. Omnis in plano lapsus levior & lenior: ex alto periculiosior, nocentior. Et, ipse humilimus de Deo sensus saluberrimos ad rectè agendum stimulos faciliè addit, lasciva temeritas contra præcipitij occasio est.* Multa tu talia, ex more, Arcadio tuo gregi inculcas: sed nugæ, & imbellis aut desperati ingenij voces sunt, quibus malè impleas tuos, & mentes alioquin ad sublimia tendentes ad terram adfligis. Pessima nota est, non audere frontem attollere, & se volante in cœli loca celsa alâ non levare, ac in penitos supercœlestium recessus sese non penetrare. An nescis, quàm turpe sit homini, ad magna nato, catoblepam imitari, & capite semper in terram dejecto vix repere? Hoc quisquis facit, spurius est, & originis suæ, quam ex cœlesti arce duxit, oblitus. Mihi nunquam tam projecta mens placuit.

Temeritas
audaciam
suâ, & ejus
fructus cõ-
mendat.

Iraque postquam audere coepi, & arcanis Dei me inferere, mirum quàm longè lateque se in cognoscendo explicaverint animi vires: quàm mihi nunc liquida & clara videantur omnia. Multa ergo qui scire ac prolixè sapere cupiunt, ijs mecum ascendendum est, explorandi aditus ad curiam divinam, scrutandi conceptus Dei, rimanda & excutienda incomprehensibilia ejus decreta, præcipiendi istorum modi, causæ, fines, effectus, &c. Nihil intentatum relinquendum est, ut omnia teneas: quantumvis sint qui garriant, multa nec sciri posse, nec debere, eo quòd summum Numen illa occulta esse voluerit. Ego heroicà meà audacià id affecta sum, ut non dubitem adeo mysteriorum plenam me dicere, ut vix ampliùs sufficiam magnitudini. Quotiens autem nacta sum Numini Majestatiq; meæ devotos, ijs liberaliter thesauros meos aperio & communico. Pando quæ inter nubes, cum ibi versarer, viderim, quæ in cœlitum turba audiverim, quid mihi in aurem infusurrarint Angeli, quid ex tabulis Parcarum (nam & eas me inspexisse puto) descripserim, quæ consilia in confesso dictarim, quæ responsa, quæ mandata à Deo ipso tulerim. Vno verbo, innumera edoceo, quæ nullis hominum nisi meis clientibus, somniare & opinari licet: nullum acumen meas revelationes, visa, spectra, portenta, imaginationes assequitur, nisi quibus me familiarius patefacere dignor, quiq; in disciplinam meam volentes lubentes se tradunt. Quorum adeo non infrequentes numeri sunt, ut si pugna in te tuosq; milites pugnanda sit, facilè vincã multitudine: dein & audacia, impetu, & *ἰεγουσquia*. Soleo enim triplici are pectus præmunire meis, ne cedere aut labascere velint, sed audentiores semper contrà eant. Ipsi verò ductores aliquot (Vicarij mei) hætenus tam animosi fuerunt, ut vix Herculeos magis spiritus pro regno & auctoritate mea stabilienda quisquam potuerit gerere. Suntq; etiamnum, qui ad prodigium usque se extollant, ac pro me dimittent, quorum ego virtute & audaciã confisa, triumphum mihi abs te propediem spondeo.

confidentia
loquendi.

Ortho-
sophia se ani-
mat ad con-
gressum.

ORTHOSOPH. Ecce autem novam mihi pugnam, nec (ut hujus impetum video) quam facilè declinem. Conserenda itaque est manus. Tu tantum ne labasce, anime mi, nec, dum assertum vadis veritatis stabilimentum, successum & victoriam despera. Dabit is in prælia vires, qui se Veritatem dixit, quiq; est eritq; semper.

femper. Donec orbẽ hunc mortales turbæ colent, donec etiam inter illas affiduis conflitantem insultibus Autor & Rector meus diurnare me volet, perpetua mihi & inevitabilis hæc fors erit, ut calcibus superbæ hujus Divæ (sic à suis habetur) ejusque familiæ petar.

Tu verò, quin tandem definis delicijs illis tuis compasticis tibi placere? Vsq̃ue ad eone egregium putas magnificis (falsis tamen) dictis veram Modestiam pungere, subsannare, confodere? An laudi & gratiæ tibi apud mundi verum Dominũ, Deum meum, & germanos ejus discipulos, fore putas, quòd etiam cœlum ipsum audaci petis stultitia? nec per curiosas speculationes, ac temerarias dogmatum definitiones, quæque hinc necessariò pendent dissentientium iniquas condemnationes, iracunda sinis Deum ponere fulmina? Temerè te in fadyta secretorum divinorum, & claustra securè perrumpere tentas: imo &, quantum in te est, ipsi Deo formulas præscribis consiliorum. Quæcunque tua tibi phantasmata suggerunt, ea Deum vis decrevisse ante omnia sæcula, in primis de Homine, condendo nempe, salvando, perdendo, ad peccata constringendo: & illo quidem enthusiasticè ad fidẽ convertendo, inq̃; ea retinendo; hoc a. absolute & necessariò indurando, excæcando, deferendo, & æternis pœnis afficiendo. Et quid quæso hîc nõ statuis? Nullus phreneticus tam crassè, horribiliter, & infandũ de actionibus Dei, & Decretis ejus circa hominũ plurimos garriat, atq̃; tu soles. Interim securè te jactas, nõ aliundè quam ex Oraculis Spiritus S. tua mysteria depromi. Quod an verũ sit, audies ubi Camarinam tuam movere lubebit. Verum si tuas tibi delicias sola haberes, ferri, aut negligi saltem jure posses. Nunc intoleranda tua non immeritò videtur ferocia, dum, qui easdem tecum absurditates (ne dicam blasphemias) non amplectuntur, & ebuccinant stentoreâ quasi quadã vocis tubã, primum contumelijs laceffis, falsis & ridendis nominibus describis, falsis & invidiosis epithetis oneras. (Quorsum enim nisi huc pertinet (quod & suprà sola dolui) quòd alij Discipulorum tuorum, eos *perperam modestos*, aut *simulatè moderatos*, alij istos *Rationis Clientes*, similibusque lividis appellationum coloribus depingunt?) Deinde inhumanissimo odio profeceris, devoves, abominaris, ac velut catharmata abhorres: &, si arbitrij ac potentiæ tuæ foret, culeo infutos omnibus elemen-

Alloquitur
Propeteian.

Vid. marginal. not.
ad c. 21. l. 3.
l. 3. Inf.
Calv.

tis spoliare. Cur autem ? nisi quia Dædalæa quadam modestiâ & humilitate gaudentes, Icarium tuum remigiū imitari nolunt, & ab eo præcipitum metuunt. Hinc tuâ operâ fit, ut tanti fluctus in sympuvio moveantur, ac à multis de me meisque Discipulis tollendis jam conclamatum sit.

PROPET. Hem tibi autem! quàm planè ego nunc animadverto, tibi parum propitios esse Divos, quæ tam liberè in me incurrere non dubitas. Quamquam te verò infra iram meam, imò infra vilissimam omnia reputem, nec dignam, cui ad temere dicta respondeam (sublimitatem enim meam dedecorem, si in pulverem tuum demittere me velim) tamen, cùm non obscurè perceperim, dogmata quæ amatoribus meis dictare, & intimis ipsorum medullis imprimere soleo, tibi non ex Scripturis divinis, sed corrupta aliqua imaginatione, & lasciva ingenij speculatione profecta videri: Ego verò contrà contendam, nil aliud quàm ipsum divinorum eloquiorum Genium redolere, quæ spirare consuevi, & jam hæcenus creditum sit à non paucis, me, prout etiam animosè hucusque præ me tuli, divinæ mentis veram interpretem esse: age experiamur, utra in retinendis fontibus S. Scripturæ pertinacior sit, utra sententiæ veræ certior. Atque in eo ipso themate de æterna Perditione, & necessarijs Peccatis hominum, quod non ignoro à te tuisque odiosè & probrosè nimis traduci, clamosè explodi, cordatè oppugnari, non verear calculum ipsius Scripturæ implorare, & pro me eam pugnare, ex ipsamet contendere. Tu quid pectus pugno feris ? an animum evocatura es foras?

Propeteia
offert se ad
cogressum.

ORTHOSOPH. Euge bellè. Scies, quare id factum. Non est argumentum aliud, quod nunc magis inter nos velim ventilari, & in quo temeritatem ac inscitiam tuam, O Propeteia, nudius prostituas, & tibi ipsi jugulum incidas, quàm istud. Est quidem & in alijs Curiositas tua inordinata satis, sed hîc effrenis planè, & abit extra omnem metam. Nec sola ea est, sed comites secum trahit Arrogantiam satis Censoriam, servile Præjudicium, Ignorantiam, Errorem. Quæris quomodo ? Quia affatim ejusmodi Enuntiatorū ponis, doces & urges, quæ partim ipsa secum dissident, partim nec quoad verba, nec quoad sensum cum Scriptis sacris conveniunt. Vin' gustum dari? Ecce tibi:

Et recitat
quædam The-

1. Deus priusquam decrevit homines creare, decrevit perdere.

2. Deus

2. Deus decrevit citra respectum peccati plurimos reprobare.
3. Non omnes homines à Deo in Adamo ad eundem finem creati sunt.
4. Adam efficaci consilio Dei lapsus & vitiosus factus est.
5. Adam lapsus est necessariò , ratione & vi absoluti decreti divini.
6. Deus est autor illius rei, quæ homini Adamo (& proinde omnibus hominibus) peccatum fuit, & est.
7. Deus efficaciter & absolutè voluit aliud ab Adamo fieri, quàm lege lata præcepit.
8. Deus Adamo ante lapsum nec dedit, nec dare voluit, liberum arbitrium, seu voluntatem liberam.
9. Deus efficaciter lapsum Adami procuravit , neque tamen est causa peccati.
10. Deus ideo præscit peccata , quia , ut illa fierent , efficaciter decrevit.
11. Maximæ humani generis parti ex absoluto, & omnes causas antegrediente, decreto Dei mors æterna præordinata est.
12. Reprobi ad peccata præcisè prædestinantur , quemadmodum prædestinantur ad interitum.
13. Deus occulto impulsu, & motu energetico , constringit reprobos ad peccandum, ut non possint non peccare.
14. Deus absolutè vult , & efficit , ut impij in desiderijs suis vivant.
15. Christus tantùm est effectus, & instrumentum, seu medium prædestinationis , neque ullo modo fundamentum ejus, seu causa.
16. Christus tantùm pro aliquibus, h. e. solis electis, est traditus in mortem.
17. Reprobi non magis possunt salvari, quàm diaboli.
18. Multis absolutâ & primariâ Dei intentione verbum Evangelij prædicatur non in salutem, sed ad graviorè damnationem.
19. In Deo nulla est voluntas , quæ homini quidquam promittit cum, vel sub conditione, sed una absoluta.
20. Præcepta Dei non sunt voluntas Dei, nisi cum reipsa præstantur.
21. Deus interdum in eodem negotio induit duplicem personam, seu voluntatem.
22. Deus vult reprobos in filium credere, quibus tamen gratiam

mata, quæ
Propeteia
ut Scriptu-
ræ consona
vult recipi.

tiam nullam, seu facultatem, credendi largiri vult, idque ab æterno sic decrevit.

23. Deus multos ab aditu salutis arcet, contraque exitio destinat, & necessitate peccandi constringit, ex mero tantum beneplacito.

24. Vix millesimæ mundi parti salutifera Dei gratia illucet, idque ex absoluto & primario Dei decreto.

25. Deus opus habuit peccatore: Nam sine eo non potuit pervenire ad manifestationem gloriæ suæ.

26. Princeps causa incredulitatis est Reprobatio absoluta: illaque hujus effectum est.

27. Deus non vult omnes salvos fieri: ne quidem omnes vocatos, sed eos tantum, qui re ipsa salvantur.

28. Nemo potest resistere Spiritui Sancto, volenti per verbum hominem convertere: nec quisquam, per consequens, re ipsa aut actu resistit unquam.

29. Qui semel verè credere incepit, eum constat nullis peccatis eò posse delabi, ut seu totaliter, seu finaliter, à gratia excidat.

30. Nec ipsa peccata possunt nos à Dei charitate separare.

31. Etiam reprobi creati sunt propter electorum salutem, ut hæc scilicet per illorum exitium melius clucescet.

32. Contra voluntatem divini beneplaciti, h. e. quamlibet absolutam & simplicem, nihil fieri potest.

33. Reprobis omnia cooperantur ad damnationem, etiam ipsæ preces, aliæque bona opera.

34. Electio particularis nullis malis meritis nostris immutari potest.

35. Deus innoxios foetus à matrum uberibus avulsos in æternam mortem præcipitat.

Prædicta
thematà
animosè à
nonnullis
defendi &
credi,

Sed jam rivos harum undarum claudio. Longè plura hujus generis sunt, quæ nescire non potes, ex uberibus tuis jam olim Discipulos tuos suxisse, & ab horum affectis pro istis acrius decertari, atque olim pro Phryxæo vellere à Colchicis custodibus fuit pugnatum. Et sunt illa apud te tuosque Phœbææ oracula, quibus omnes porticus personant: apud me verò gerræ germanæ, atque ædæpol noxiæ lyra, quibus minùs equidem assentior, quam *πυρραυελος Σομελας*. Tibi, si ista me vis credere & amplecti, exertè ostendendum est, ubi loci talia legenda occurrant in sa-

Tyrthonis
dubitatio-
nibus,

cris paginis. Quis Propheta, quis Evangelista, quis Apostolus sic loquatur. Christum verò sic locutum esse tantum abest, ut vix credam, in mentem illi unquam ejusmodi figmentum aliquod incidisse. Imò verò plurima ejus notavi, quæ ista tua absurda (ne pejus nunc appellem) ex diametro petunt & invadunt, nec secum consistere patiuntur. Vt palàm sit, Evangelij summam theorematibus istis nequaquam contineri, sed potius labefactari, aut prorsus everti. Et quantumvis frivola, vana, & falsa sint illa, tamen compertum est, in hunc usque diem Sermones hæc illic quosdam se extulisse, qui sub tuo numine & signis militantes fervidè tueri eadem conarentur, & siparium Verbi Dei obtenderent, ut aliqua ijs foret (vel speciosa saltem) autoritas. Quo autem spiritu, quibusque animis causam illam tuam egerint, plus fatis produnt ipsorum libri. Principes ipsorum ita ferè se componunt, ut, dum assertum eunt disciplinæ suæ integritatem, ferro malint & nervis, exilio & igni, quàm Verbo Dei vincere: & plus exhibeant adversarijs suis (qui auspicijs meis in ipsos progrediuntur) negotij & periculi, quàm si Draconi ignivomo, aurei velleris defensori, committerentur. Qui verò aliter sentiunt, & vulpinam assuere consultius arbitrantur, cum larva prodeunt, amicos & placabiles fronti titulos inscribunt, ut tutius fallant. Et utrisque interim unicum id studium est, Portenta istarum opinionum stabilire, & pro ipsissimo haustu sanctæ & liquidæ veritatis propinare miseris animabus succos tam exitiales. Invita quamvis, senties tandem, me Sibyllæ folium tibi recitasse. Sustineas me tantùm paucula dictis (rei confirmandæ) adjicientem. Prodiit nuper (dicendum enim est) personatus quidam Polydamas, qui, ubi non obscurè mancipium sese tuum professus esset, ineptè nimis se Alumnum meum, & sororis meæ Tapeinophrosynes, simulavit: sed facilè à Clientibus meis dolus ille deprensus est. Cùm enim duo omnium stultissima & falsissima Principia adstruere tacitus satageret, videlicet: *Deum dici posse autorem peccati, si non propriè, at impropiè tamen*: Et: *Adamum ante lapsum non habuisse liberam agendi utrunque voluntatem, tam bonum scilicet, quàm malum*: quæ nemo verè sanus unquam cogitaverit, nec quisquam ex illo tuorum Gigantum exercitu (nisi fortè ignobilis aliquis, & adhuc in obscuro latens) hæctenus tam crudè protrudere ausus est: & nihilominus titulo Humilis & Modesti sensus sese venditaret,

Sed sunt & doctrina Christi aliena.

Quibus animis, quaque contentione res ista à multis agatur?

Acceditur propius ad aurorè Tapeinophrosynes.

ditaret, statim fuere ex meis qui exclamarent,

Humano capiti cervicem pictor equinam Iungere si velit &c.

Rectè enim & piè existimabant, nihil tam longè abire à vera illa & genuina, quam Spiritus Christi instillat, Tapeinophrosyna, atque ista perverfè de Deo, præter & contra verbum ejus, concepta dogmata. Vtunque verò incrustentur verborū lenocinijs, ac ratiuncularum tectorio, in fundamento tamen nihil nisi putidæ blasphemix sunt, materiam suppeditantes enormibus absurdis in Religione Christiana concipiendis. Quod nisi sæpe ab alijs ostensum jam esset, facilè hoc loco à me demonstrari posset. Sed in progressu fortè plura de his audies.

Propeteia
& hunc &
Magistrum
ejus dilau-
dat.

PROPET. Scio quam rem agas: Geminum scilicet Delicium meum tentatum, & explosum ades, Magistrum simul & Discipulum, utrumque mihi probatū & fidum. Sed frustra eris. Vterque sanè dentes habet, nec dubito, si antiqua illis vena est, quin in vanum sis missura ictus. Mortuum alterum probè tutabitur mordax acrimonia, & altivolum ingenium: vivum alterum securum plagæ præstabit acumen, & huic conjuncta audacia. Atque utinam ejus animi sis, ut Leoni huic barbam vellas! experieris, quàm parùm sibi à vobis humirepis milites mei metuant, qui ex alto vos quieti despiciunt. Si quid generosi sanguinis habes, aude aliquid in meum Hectorem, & armigerum ejus, qui nunc pectus illius ægide præmunire incipit: videbis te crabrones irritasse. Iamdudū illi pectus salit ad futurum confictum, & dari sibi avet, in quem universas abstrusissimarū contemplationum suarū copias educat. Atque adeo res, quam illi agunt, & ad quam statuminandā ipsis à me suggeruntur & animus & arma, hujusmodi est, ut brutum vestrū stuporè non expavescat. In hac duplici adminiculo isti mei sese suffulciunt, libris seu textibus sacre Scripturæ; & à me liberaliter suppeditatis Glossis, id est, mirificis & ignotis vobis interpretationibus, allusionibus, quæstionibus, solutionibus, &c. quas tantùm sapiunt, quibus benignior aliquis à me radius affulsit. His salvis nemo temerè illos irretitos tenuerit: nec stare contrà quisquam facilè poterit, aut eorum impetum sustinere. Sed quid ego verbis virtutem prædico! Hem ades.

Item artifi-
cium illorū
in tractan-
dis dogma-
tibus.

Retunditur
inanis ja-
stantia &
provocatio
Propeteias.

ORTHOSOPH. Interfari libet, nam aperta nimis & procax tua provocatio est, quam ita instituis & coloras, ut mihi infamiam, meis

meis Affectis terrorem, apud credulos concilies. Et ita me Fides juvet, ut ego ex pigmentis tuis amplius mysticū illud cerebrum tuum discere pergo. Quid? Tune (sed inflata opinio cæcutire homines cogit) putas extra tuum sodalitiū neminem inveniri, cui dia Minerva pectus locupletarit? neminem, qui *μεγαλαυχίας* Jactantias. vestras noverit? neminem, qui conficere monstrosos vestros fœtus, & hydros deliriorum incidere valeat Herculeâ manu? Erras. Prodierit fortè alicubi opinione vestrà Therſites aliquis, quem verbulo vos non dignemini, qui putidas vestras nantias dignè excipiat & repellat. Et solet plerunque Rex meus pusillum aliquem Davidem opponere prodigiosæ jactantiæ Goliatho, & illi ex hoc victoriâ decernere. Id, si fortè non nunc, indubiè olim tibi (sic jure me sperare faciunt judicia Numinis) usuveniet. Interim, quia sic vis, ego me tuis insultibus, tuorumque acerbis punctationibus, oppono: sistam, si non omne mare, saltem fluctus aliquos sermonis, satis superque in Deum injurij. Cur hoc non liceat? Si Discipulo tuo iniquo me nomine, iniquiore etiam periphrasi, insignire non displicuit (videbis paulò post) cur mihi non foret integrum, veram, piam, Deoque gloriosam (ut tu aliter judices:) causam adversus tuas traditiones, & scholasticas tuorum decisiones, quæ vobis articulorum fidei instar sunt, asserere?

Opponit & illi Orthosophia.

PROPET. Quin ergo telam ordiris? Vacivas ego tibi præbebo aëdes aurium, dum in meum Clientem & Tapeinophrosynen ejus declamas.

ORTHOSOPH. Nec clamare, nec declamare mihi animus est, sed piè, modestè & verè disserere, & rimas tuorum sophysmatum obturare, cum bono Deo. Tu me hoc agentem benignè (si tantum potes) deinceps audi.

Principiò igitur expendenti mihi *Libelli Titulum*, non exigua indignatio animum meum subjicit, quod Cliens tuus adeo palam ineptum, aut iniquum etiam, se ostenderit, sibi & dogmati suo ex aliena possessione rapiens inconvenientem prorsus Titulum, sive Inscriptionem. Quibus enim comitijs, quibusque suffragijs eū meruit? aut quâ Prætoris sententiâ ei adjudicatus est? ostendat libellū. Turpis planè in limine lapsus. Si unquam verum esse experta sum illud verbi: *Aliud in Titulo, aliud in pyxide*, ita me salus amet, in hoc discursu Clientis tui id palam deprehendi. Quid enim * *Ἐπιγεσφῆ* illa nimis *ῥητολογία* sonat? quid pollicetur?

Examinatur Titulus libelli Urbaniani.

Vid. Prov. Intus Hecuba, foris Helena. * Blandiloqua inscriptio.

*Humilem & modèstum de Deo & divinis sensum. Putet melior aliquis Magistrum meum, expansis ulnis consistentem, ad virtutem sibi congenitam invitare: Δεῦρε θεός με πείρες: ὅτι πειρός εἰμι ἐ ταπεινός τῆ καρδίας. Itaque qui labra admovet mellitæ circum oras pateræ isti, Iovem lapidem juret, esse meracam fanitatis positionem: sed ubi largius hauserit, & latice uberiori sese proliuerit totius cadi, deliquium paulatim sentiat necesse est, à liberaliter mixto absynthio & felle. Cur sic censeam, quæris? Præ se fert, quasi modèstè & salubriter de Deo sentiat, (de Libello scias me loqui) quasi verè vera ejus judicia deducat, falsas opiniones protelet, atque ita homines ad genuinam *Ἐπίνο-φροσύνην* manu ducat: & in ipso tamen progressu sermonis *Μαlum* (puta Peccatum) ad Deum, tanquam verum, primum, & supremum autorem refert ac deducit. Quomodo coloret, mox audies. Nam ista Disputationis futuræ summa est. An verò hoc humiliter, modèstè, piè sit de Deo loqui, aut sentire, audaciam, sis, tuam interroga. Meritò igitur statuo, Titulum habere remedium, pyxidem verò ipsam venena. Et quid aliud colligam, quàm aut non cogitasse, dum Titulum præpingeret, quid in Libello tractaturus esset, aut corrente rotà oblitum, quale vas fingere inceperit. Adeo planè summa imis, prima medijs & ultimis discrepant. Quod alibi fortè, ubi occasio dabitur, plenitè movebo, & cicatricem hanc tibi refricabo. Interim illud cogita, quàm justè infra Titulum adscribi possit, imò debeat:*

Frontis nulla fides.

Quisquis nec maligno, nec connivente oculo totam dissertationiunculæ dialogisticæ seriem, iturcturam, scopum intraverit, deceptiunculam facilè animadvertet, & Clienti tuo aurem pervellens, illud non incitum insufurrabit,

Quod sis esse velis, nihilq; malis.

Quali titulo dignior fuisset ille libellus.

Interpretè.

Si convenientem (uti fas fuerat) horrendi dogmatis tractationis Inscriptionem præfigere voluisset, aut re ipsa præfixisset, (qualis ista similisve esse poterat, *Moria lascivens*: aut *Hypocrisis Veritati recalcitrans*: aut *Necessitas peccandi plusquam Stoica*;) laudem fortè meruisse poterat ingenuitatis, & fidum *ἐμπροστίω* præstitisset Magistri sui sententiæ. Verùm ne è Frontispicio conjecturam caperent spectatores, quid in domo latèret, religiosum *Ægypti* sacerdotum astum imitari, quàm rem ipsam verbo effari ac præsignifi-

significare maluit. Ut enim illi quondam templa elaborato marmore constructa, auro splendida, picturis mollioribus extrinsecus egregiè perornata, colorum varietate distincta, omnique cultu nitidissima habuère, cum intus sorderent putidissimorum animantium, ibidis, felis, scarabæi, crocodyli, bovis, &c. imaginibus; sic iste ^a *σπιδασὺς* tuus titulo magis ^b *ἐλαϊτικῶ*, quàm suis delirijs germano, incauto spectatori imponere religiosius putavit. Hoc de Phylacterio isto iudicium meum est.

^a studiosus, fautor.
^b trahente, seu alliciente.

PROPET. Siccine tu in ipsiſ carceribus? quid me fiet in meta? Admordes quidem Titulum, qui te malè habet: sed scire te velim, cautè Discipulum meum & bonis rationibus istum sibi præscripsisse, quas stupor tuus nunquam indagabit, aut expendet. Nec verò, uti confido, sine suo frustrabitur. Nam uti haectenus experta sum, non paucos inter Aristarchos meos, velut mellitissimas delicias, Ratiocinationes hujus mei Clientis amplexos esse, ac penè devorasse: sic deinceps etiam alios subtilium & ætherearum speculationū amantes, avidè expeturos esse acumen illud, vel maximè in Titulo ostensum, successus mei mihi pollicentur: quò misellæ tuæ cohorti illudere, & rationes ejus omnes confundere queant. Fatiges igitur te licet in isto carpando, genuinum tamen citiùs franges, quàm imprimes. Ego artibus istis sectatores meos imbui, quæ, quoties ita in rē meam id facere visum est, interdum *Ἐπίνοφροσύνης* habitum, positâ verâ meâ veste, sumo, ut scilicet speciosius Dei Legatum me venditem, & credulis commendem. Si enim in augusto meo splendore semper appaream, insanire me dicant humiles saepe nimis animæ, nec haberent dictis meis fidem. Hoc compendio illos vinco, & tandem mysteria mea illis instillo. Ex lege igitur disciplinæ meæ factum à meo Cliente: neque hîc & hoc tempore aliter debuit, aut potuit commodiùs, quo quàm multi tuorum conspirent, & mihi lumbifragiam minentur, quotidie sentio. Sed nihil proficiunt. Quicquid enim telorum in me torquebunt, astu ego repellam, & absurdum absurdo aut vincam, aut morabor.

Propet. Titulum defendere conatur.

Artes suas aperit.

ORTHOSOPH. Rectè verò in rem tuam. Et hoc accuratè hîc imitatur cliens tuus. Cum enim videret fore, ut, si sola & incomitata *Ἐπίνοφροσύνη* prodiret in scenam, vapularet, sociam illi *Ἐπίνοφροσύνην* adjunxit, quæ & invidiam declinaret, aut hypocrisim tege-

Quas Dialogista exprimit, etià in epitheto Tituli.

ret, aut denique legem æquitatis præferret. Itaq; non jam nuda ea ampliùs est, sed RETALIANS TAPEINOPHROSYNA: id est, quæ merito ipsa atro calculo notata, carbone etiam alios, puta meos Affeclas, notare conatur. Quid autem retaliat? quid vicissim reponit? Nil equidem, nisi quòd fictiones suas mihi adscribit. Quæ nec ego, nec meorum quisquam diximus, aut scripto testati sumus unquam, imo quæ palàm impugno, (cujus genij est, quòd ex libertate voluntatis Adamiticæ cudam Deum autorem peccati:) ea iste tanquam mea producit, & traducit, ut alijs fucum, mihi invidiam pariat. Idque specie quadam nominis, quòd Sophistæ tui cùm horrere videantur, tamen ad patrocinium suum nimis industriè usurpant. Cæterum de hoc post viderimus.

PROPET. Levicula ista sunt, nec me aut Clientem meum valde feriant. Quin ad rem aliquid dicis, & ad expugnandam arcem arietes tuos admoves. Labet audire, quantum disputando contra meum acumen valeas.

ORTHO SOPH. Quæ dixi de Titulo, non nisi in transitu monere, de majore aliàs cautu adhibendo, volui, ne Aurum, quòd dicitur, subaratum pro vero vendideretur simplicioribus. Nunc ergo ad rem ipsam. In qua excutienda (quam ferè summam dicendorum ad Dialogum tuum esse volo) hæc tria potissimùm inspiciere operæ pretium duco:

De materia
Dialogi di-
sputari in-
cipitur: in
quo Tria
proponun-
tur excu-
tienda.

1. An vera ista sint, quæ simpliciter & admodum crudè Cliens tuus in rectam sanamque Rationem differit? quasi hæc in divinis bruta & stolidi sit?
2. An, quòd ipse unicè intendit, Deus ullo modo (sive propriè, sive impropriè) dici possit aut debeat Peccati autor? Et, an ad hoc Paradoxon mutire debeat homo, stupeat Ratio?
3. An Adam ante lapsum caruerit libero voluntatis usu? Et an necessitate absolutâ, h. e. pendente à decreto Dei absoluto, lapsus sit?

Huc referam, quæ hoc tempore dictu oportuna videbuntur.

PROPET. Egregius campus: quem cùm non infelici pede decurrerit Cliens meus, valde ego vereor, ut cum gloria hinc discedas. Ille, quantum aquila visu talpam, aut cervus velocitate cochleam anteit; tantum ingenio te & acumine antecurrit. Itaque peccabis in hac arena, & post casum, senescens velut equus, ridendus ilia duces.

ORTHO SOPH. Ista Iovæ fuerint curæ: ego pergo. Multa Cliens De Prima
 ille tuus scopticè & præposterè de Ratione, & in Rationem di- Questione.
 xit, quæ, ut fraus pateat, paulò liberius repetam, & meam sen-
 tentiam fusius explicabo. Quòd, quæ sim, noveris, scire mihi li-
 cet ex fraudibus, artibus, & insultibus tuis, quibus passim hactenus
 me laceffis, & (si queas) supplantare studes. Sum tamen (ut
 amplius scias) *Orthosophia* illa, quæ non tam verbis me jactò,
 quàm reipsa sum Magni rerum omnium Creatoris, Gubernatoris,
 Conservatoris Cliens humilima, divinæ ejus veritatis ministra,
 voluntatis ejusdem ex verbo ipsius revelato nuncia, fingere
 aut edisserere quidquam, quod in thesauris eloquiorum divinorum
 nō extat, nescia, nec suadere aut instillare quidquam docta,
 quod pium de Deo sensum non redoleat, veram Modestiam non
 inculcet, opera & officia pietatis non urgeat. Idque cùm ad
 præscriptum Magni mei Principis Christi, cui hunc ipsum fuisse
 scopum locuples testis est Scriptura sacra: tum ad exemplum
 Legatorum ejus, quos huc operam suam contulisse eadem lo-
 quuntur monumenta. Ad has officij mei partes dextrè imple-
 das, cùm multas ego alias in comitatu meo duco pedissequas,
 (ita benignus in homines est Rex meus, ut non uno adminiculo,
 sed multa & varia manuductione, juvare eos velit) tum potissi-
 mùm lateri meo adhærent gemellæ, *Ratio Recta, & Scripturæ Veritas*.
 Harum alteram qui invadit, aut lædit, meipsam lædit.

PROPET. Vah, tanto deterior, & fide indignior, quò illam (pu-
 ta *Rationem*) firmitus tibi adglutinaveris. Quandiu de *Veritate*
 gloriari tibi libebit, ridicula mihi meisque erit istius jactantiæ
 vanitas, donec illam in sodalitiis tuis tuleris. Et ex hoc ipso jam
 certò arguo, cœlestem Veritatem, quæ cum Ratione consistere
 nequit, à tuis partibus non militare. Ea enim (maximè quæ est
 circa actiones divinas & salutare) Rationis brutum stuporem
 non admittit, sed in ordinem cogit, ac Fidei imperio subjicit.
 Hinc etiam scire posses, nisi hebes esses, Verum à me stare, quòd
 ea mihi potentia est, homines ita capiendi, ut velut vehementi
 quodam (& quid Veritate fortius?) impulsu rotati, sese Revela-
 tionibus meis submittant, judicium omne Rationis projiciant,
 & fide, sive credulitate, prona ducantur. Tui contrà, quò largius
 Rationi indulgent, & stultis ejus conceptibus obsequuntur, eò
 longius in avia procurunt, & à vero abducuntur.

Propeteia
 Rectam Rationem à
 sacre Veritatis cogni-
 tione arceat,

ORTHOGRAPH. Scilicet, ut jam antè ostendi, impostricem agis, & ut cautius fallas, alienam personā tibi induis. Similis illi apud Poëtam, quæ haud ignara nocendi,

Iris. Aen. 5.

—faciemq; Deæ vestemq; reponit,

Fit Beroë Ismarij conjux longæva Doricli.

ita pannosam & laceram te nonnunquam incedere juvat, quæ alioquin multitijs induta, auro gemmisq; relucens interstincta, mundi opes tuas agnoscis, ut falsa imagine ludere queas. Sed illam laureolam, malis technis quæsitam, nemo tibi bonus invidet. Interea quæ tuo more (quem strenuè hoc ævo principes quidam tuorum Stentorum referunt:) in Rationem detonas, videamus.

Defenditur
Ratio recta
cōtra fucos
Proprietias.

Repono igitur, in ijs quæ invidiosè in Rationem dixit Clientus, aut dolosè, aut imperitè versatum esse. Imperitè: si ignoravit, aliud esse Rationem, prout à nonnullis (& indubiè hîc ab ipso met) vulgari notione sumitur; aliud Rationem Rectam, sive sanam. Vtramque mox expediam. *Dolosè*: si (quod quis non temere crediderit) scivit, & dissimulavit: atque ita iniquo nomine rem non modò non malam, sed & utilem, & planè divinam, contaminavit. Talem ille Rationem inducit, quæ in commercium hujus nominis venire nec debet, nec potest. Quas enim curas, officia, studia, fines fictitiæ suæ Rationi tribuit, ea non Rationis, sed Stultitiæ, Insaniæ, Socordiæ, aut alijs Defectus sunt. Quod vel abundè ex mediæ priscorum Philosophorum Scholæ præceptis docere possim: nedum ex lumine doctrinæ caelestis.

4 Rom. 8.
v. 6. 7.

1. Cor. 2.

v. 14.

Affectum
carnis pro
recta seu
sana ratio-
ne.

2. Cor. 10.
v. 5.

Confess.

Belg. appel-
lat Scintil-
lulas divinæ
imaginis.

Art. 14.

Ille * $\Phi\rho\acute{o}\nu\eta\mu\alpha\ \sigma\alpha\rho\kappa\omicron\varsigma$, $\acute{\alpha}\nu\tau\grave{\iota}\ \xi\ \acute{\omicron}\rho\theta\acute{\epsilon}\ \lambda\acute{o}\gamma\omicron\varsigma$, $\eta\ \upsilon\gamma\acute{\iota}\epsilon$, indiscriminatum ponit. Aut, ut Scriptura S. loquitur, $\nu\acute{o}\mu\mu\alpha\ \acute{\epsilon}\pi\alpha\iota\rho\acute{\omicron}\mu\epsilon\nu\omicron\nu\ \chi\epsilon\tau\acute{\omicron}\varsigma\ \gamma\nu\acute{\omega}\sigma\epsilon\omega\varsigma\ \xi\ \theta\epsilon\acute{\omicron}\varsigma$, hæc. carnalem sensum, qui nec ad Legem Naturæ (quæ sanè bruta non est) nec ad dictamen Rectæ Rationis, quæ nil aliud est, quàm particula divinæ mentis in Natura relicta, factis attendit; neque juxta sancta Dei ipsius Præcepta, olim Christi & Apostolorum voce tradita, vivit, sed malignè veritatem in injustitia detinet: hunc sensum, inquam, sumit ille pro eo, qui nihil rectæ Rationi repugnans admittit, sed immota ejus principia suo loco retinet: imò pro eo, qui & normam rectè vivendi, & notitiam invisibilem Dei, summamque legis ipsius inscriptam habet in corde, & illam pro mensura sibi communicata sequitur. Idque omne Dei beneficio: qui istius etiam magistræ ductu coli

coli & glorificari, sibi que gratias agi voluit ab illis, quibus olim scriptam Legem promulgari non voluit. Illa Ratio prior (utar Catachresi tui Clientis: alioquin nobilius hoc nomen est, quam ut isti ignavæ malitiæ adscribi debeat) mala est, stolidæ, brutæ, execranda: nec unquam tam bonæ venæ, ut quicquam de cælestibus aut supercælestibus serio cogitet: multò minus, ut cerebrum sibi in talibus investigandis aut intelligendis laboriosè rumpat. Hanc per me licet catoblepam dicas. Quàm vanum igitur, quæso, huic tribuere, quod ne millesima quidem parte solet attingere! Eam de Deo, *de visione ejus, de Angelis, de beatorum celo, de vera sapientia* (nota) *de beatorum animabus, &c.* protrahere disputantè, cui nihil minus ex vero & adscribatur, & reipsa quoque competat, quàm rerum talium cognitio, aut cura? Et an tu putas, hanc ipsam fictitiam tuam Rationem tam fore (si ipsa loqueretur) fatuam, aut beluinam, ut post tradita aliqua fortè dogmata, ad divinas speculationes pertinentia, subjiciat ilicò, *in Verbo Dei ista non extare?* Illud est, hunc in modum orantem illam inducere: Ego vobis, Discipuli & Sectatores mei, mysteria & consilia Dei pando, sed quæ ab ipso Deo nec didici, nec accepi. Quid ergo? Ex puteo otiosarum speculationum mearum hausi. Itaque vos mihi dicenti assensum præbete. Annon bellè sibi fidem apud suos conciliaverit? Nullus hîc sanè color est. Vtunque enim inanis aliquis blatero multa de Deo, & rebus sanctis, apud homines effutiat, vix tamen unquam tam insensatus fuerit, ut non Deum, & arcanas ejus revelationes crepet. Tam matula nunquam quisquam erit, ut ista quæ adfert, in verbo Dei non extare dixerit. Ineptè igitur hæc Rationis confessio quasi ultronea depromitur. Nisi fortè illa Dea aliqua sine capite & cerebro fuerit, id est, merum Monstrû. Sed eam nec ego flocci fecerim; in rimandis nempe & expendendis scitis salutaribus. Vt jam intactum illud dimittam, quod Magistram se dicit omnium, *Veram* sapientiam profitentium. Quod ipsum quoque severiore fortè censurâ dignum esset.

Brute Rationi ineptè sublimes contemplationes tribuuntur.

Tap. 2. 2. b. l. 24.

Annon hoc apertum est in falsis olim Prophetis, qui cum nihil exceptissent ex ore Dei, tamen hoc præferebant. Si dixissent, te somnia tua, præter Dei verba, in mediâ adferre, quis sibi non cavisset?

Quid & quamã sanæ Ratio?

Stultiorem.

August. l. de Spir. & Anim.

Itaque ecce tibi aliam, & melioris quidem notæ Rationem, quam in indaganda & consequenda cognitione rerum divinarum plurimum juvare & valere (modò non sepeliatur) si negaveris, ipsâ te Moriâ *μωροτέραν* non obscurè testaberis. Ea est, ut rectè quidam dixit: *Affectus mentis, quæ bonum malumq; discernit,*

E

virtutes

Senec. Ep.
ad Lucil. 66

Zanch de
Op. Cr. p.
876. Col. 2.

Hæc Vrba-
niana Ra-
tionis con-
traria est.
Sen. l. 4. c.
10. de Be-
nef.
Plur. de Au-
dit.

Id. sen. ad
Luc. Ep. 84.

Vid. etiam
Plut. de Pæ-
dagog. loc.
in sign. qui
itidem do-
cet, quid fa-
na Ratio in-
stillet.

Animū sua
forte con-
tentum.

1. Tim. 2.
v. 4.

Calv. in
Matt. 6. v.
22.

Quibus in-
stillet

virtutes eligit, Deum diligit. Vel, uti quidam alius: *Ratio* (semper
tam eam mihi hinc intelliges cum hac adjectiuncula, Recta, aut Sana:) *nihil aliud est, quam in corpus humanum pars divini spiritus versa.*
(Vnde & superiorem animæ partem, id est, Rationem, voce spi-
ritus intelligit Apostolus Galat. 5. v. 17. Siquidem interpreti tuæ
partis non ignobilis credimus. Sed Spiritus revera quiddam ra-
tione nobilius hinc significat.) Et iterum: *Ratio arbitra est bonorum
& malorum: aliena & externa pro vilibus habet. Omne illi bonum in ani-
mo est.* Alibi nihilo pejus: *Ratio omnis honesti comes.* Alius hoc ita
enuntiavit: *Idem esse Deum sequi, & parere Rationi.* Quomodo
etiam alij sapientum istam describant, non erit operosum scire,
si consulere voles. Iam hæc quid piè, quid utiliter, quid hone-
stè suadeat, ad quid vocet, audi ex Veteris Sapientiæ alumno:
Si RATIONEM audire volueris, dicet tibi: *Relinque ista jamdu-
dum ad quæ discurritur. Relinque divitias, aut periculum possiden-
tium, aut onus. Relinque corporis atque animi voluptates: molliunt &
enervant. Relinque ambitum: tumida res est, vana, ventosa: nullum
habet terminum. Tam sollicita est, ne quem ante se videat, quam ne se
post alium. Laborat invidia, & quidem duplici. Vides autem, quam mi-
ser sit is cui invidetur, si & invidet. Intueris illas potentium domos, illa tu-
multuosa, salutantium rixâ, limina? multum habent contumeliarum, ut in-
tres: plus, cum intraveris. Præteri istos gradus divitum, & magno aggestu
suspensa vestibula. Non in prærupto tantum istic stabis, sed in lubrico. Huc
potius te ad Sapientiam dirige, &c.* Id est, invitat hæc Magistra ad
divitiarum, ad temperantiam, ad vitæ quietæ & strepitus exper-
tis studiū, & latere jubet, ac rebus studijsque, quæ animum me-
liorem reddant, operam impendere. Perficere hominem cupit,
& felicitatem illi parere. Quid verò aliud intendit ipse omnium
Servator Deus? *Qui Rationem indidit homini, quæ affectus cæcos in
ordinem cogat, & lucerna polleat officio ad viam monstrandam. Quod
si illam lucem sequatur, nec scintillas ejus pervertat, faciliè affe-
ctus ad Dei obsequia gubernabit.*

Quibus autem hanc Rationem inesse putem, quæris? *Omni
omnino homini, inquam: adulto quidem & sana mente prædi-
to: & necdum ob antegressa scelera in reprobum sensum dato.
Quamvis enim longè sit mortalium post primum lapsum con-
ditio infeliciores, atque fuisset si protoplastus in hanc miseriam
eos non involvisset; tamen cum Ratio, quæ discernit homo inter ve-*

rum & falsum, interque bonum & malum, quã intelligit, & iudicat, naturale bonum sit, non potuit in totum deleri. Itaque nec deleta fuit, sed partim debilitata, partim vitiata fuit, ut loquitur alibi non segñs (in multis) tuus propugnator & tibicen. Iam verò quòd in hoc vidiior, evidētiore producit aut produxit fructus, in illo languidiior, aut penè sepulta vitijs obruta fuit & obruitur, nec lucrum facit aut fecit: causa se manifestè prodit in diversa tum hominum educatione, tum libera cujusque occupatione. Cujus rei typum videre licet in servis illis, quibus concredita ad negotiandum talenta. Tu, si visum fuerit, ponderabis. Hoc tempore alia huc spectantia non adnecto. Veruntamen se longè robustiorem & emendatiorem Ratio Recta exferit in ijs, quos *Nona* in Christo Creationis Gratia respexit. Horum tenebras Domini Spiritus dispellit, lemas ab oculis mentis tollit, & quæ parum recta & sana ad ritè percipienda regni cœlestis arcana, curat fovetque, & auget circa ista dona sua variè, ut adminiculis salutaribus fulti (puta, lectione & auditione verbi Euangelici, exercitio precũ, &c.) expeditè porro procedant ad lucida cœli templa. Inter hos tales, si quis Christiano Fratri, sententiam suam satis fortiter & prudenter defendenti Scripturæ dictis, invidiam aut acerbam molestiam creare sategerit, exprobrando ei Rationis pecuinam hebetudinem, nã ille præ omnibus pecudibus infrunitus est & delirus. Quid enim? Nunquid unus omnium Spiritus est? unus Dominus? unus Mediator? Nunquid omnes per idem Euangelium vocantur? Sed ista non puto hujus loci, diducere aliàs latiùs. Progredior ergo, & quod de viribus, rectitudine, & quasi divinitate sanæ Rationis capi, amplius urgeo. Si Discipulus ille tuus b̃ utam Rationẽ objicere (& ob id haud magni æstimare) ausus est illis, qui fortè (quid fortè? inquam: imò qui indubiè) pio sensui sanctarum Scripturarum pertinaciùs adhærent, juxta regulam sanctæ moderationis, & ad vitandam periculosam illam *ὀψιλοφρόνησιν*, quàm quispiam ex tuo grege; licet aliter fortè nonnulla illius dicta intelligant, quàm acumini ipsius visum est: quid non faciet ijs, quibus tam propinqua ac plena lux divini in Christo favoris non splenduit, atque ipsi? Ethnicos aliquot illustriores intelligo: quos ipse sine dubio Rationis tantum ductu sapuisse & vixisse (id ipsum & ego fateor) contendet. Vt ergo videas, O Propeteia, quàm illi non semper

Vid. etiam Epiphani. Hæres. 70.

Matt. 25.

In Regentis emendatior.

Alitè volantē sentiam.

Ethnici illustriores sanam Rationem secuti excoheruerunt eam.

ex Clientis tui bruta Ratione senserint, dixerint, vixerint, nec hoc egerint, ut in ipsa terra viscera descenderent, aurum, argentum, & reliqua metalla erutum, quæ deinde in varios abusos converterent: neque è profundo maris uniones educerent: nec alia curiosè specularentur, quæ ille otiosè istic ex suæ Tapeinophrosynes sensu garrit; ex uno tibi innumeros cognoscere licebit. Tu attende, & quæ de Deo, Natura, & Proprietatibus ejus: de Homine, & ejus præcepto fine, & huic cognatis Accidentibus; de virtutibus & vitijs, piè & salubriter statuerint, memoriæ deinceps inscribe. Saltem supercilium aliquandiu pone, quò magis ista sese in mentem tuam penetrent. Sic ergo Sapiens ille:

1. Sen. Ep. 16. 1. Arbiter Deus universi, cuncta disponit.
2. Id. Ep. 31. 2. Nemo novit Deum: multi de illo malè existimant.
3. l. 7. quæst. N. c. 30. 3. Neque enim Deus omnia humanis oculis nota fecit.
4. Pref. ad Libb. Nat. Quæst. 4. Quid est Deus? Quod vides totum, & quod non vides totum. Sic demum magnitudo sua illi redditur, qua nil majus excogitari potest.
5. l. 4. Ben. c. 7. 5. Tot appellationes Dei, quot muneris.
6. lb. l. 4. c. 8. 6. Natura non sine Deo est, nec Deus sine natura. Et: Sic hunc naturam voca, fatum, fortunamq;: omnia ejusdem Dei nomina sunt, variè utentis sua potestate.
7. Ep. 92. 7. Totum hoc quo continemur, & unum est, & Deus.
8. l. 4. Ben. c. 7. 8. Deus est primà omnium causâ, ex qua cætera pendent.
9. Ep. 83. 9. Deo nihil clausum est.
10. l. 2. Nat. Qu. c. 36. 10. Sapientis viri sententiam negatis posse mutari. Quando magis Dei? cum sapiens quid sit optimum in præsentia sciat, illius divinitati omne præsens sit.
11. Ep. 30. 11. Deus ille maximus potentissimussq; vebit omnia.
12. l. 4. Ben. c. 8. 12. Quocumq; te flexeris, ibi illum videbis occurrentè tibi: nihil ab ipso vacat. Opus suum ipse Deus implet.
13. l. 6. Ben. c. 23. 13. Pars operis divini sumus & nos.
14. de Vit. hec 32. 14. Sena per diem, sena per noctem signa produxit, nullam non partem sui explicuit: ut per hæc quæ obtulerat ejus oculis, cupiditatem faceret etiam cæterorum. nec enim omnia, nec tanta visimus, quanta sunt: sed acies nostra aperit sibi investigando viam, & fundamenta veri jacit, us inquisitio transeat ex apertis in obscura, & aliquid ipso mundo inveniat antiquius: unde ista sidera exierint: quis fuerit universi status, antequam singula in partes discederent: quæ ratio & confusa diduxerit: quis loca rebus assignaverit: suapte natura, gravia descenderint, levia

leria evolarint : an præter nisum pondusq; corporum altior aliqua vis legem singulis dixerit : an illud verum sit, quo maximè probatur hominem divini Spiritus esse partem, ac veluti scintillas quasdam sacrorum in terras defiluisse, atque alieno loco hæsisse. Cogitatio nostra cæli munimenta perumpit, nec contenta est id quod ostenditur scire. Illud, inquit, scrutor quod ultra mundum jacet.

15. Nulla ex nobis Deo utilitas speranda. 15. 1.4. Bea. c.3.
16. Plurima beneficia ac maxima in nos Deus confert sine spe recipiendi. 16. 4. de Ben. c.9.
17. Nulla Deo dandi beneficij causa est. [Putat, quæ respiciat dignitatem nostram, aut commodum à nobis retribuendum.] 17. 4. de Ben. c.3.
18. Quicquid nobis bono futurum erat, Deus & parens noster in proximo posuit. 18. Ep. 110.
19. More optimorum parentum, qui maledictis suorum Infantium arri- dent, non cessat Deus beneficia congerere de beneficiorum auctore dubitantibus : sed æquali tenore bona sua per gentes populosq; distribuit, unam potentiam sortitus prodesse. Spargit oportunis imbribus terras : maria statu movet, siderum cursu notat tempora, hyemes æstatessq; interventu lenioris spiritus mollit, errorem labentium animarum placidus ac propitius fert. Imitemur illum. 19. 1.7. de Benef. c.14.
20. Si Deum imiteris, da & ingratis beneficia. Nam & sceleratis sol oritur, & piratis patent maria. 20. 4. de Ben. c.25.
21. Bonum virum Deus in dilicijs non habet : experitur, indurat, sibi illum præparat. 21. de Prov. c.1.
22. Hos Deus, quos probat, quos amat, indurat, recognoscit, exercet : eos autem, quibus indulgere videtur, quibus parcit, molles venturis malis servat. Erratis enim si quem judicatis exceptum. Veniet ad illum diu felicem, sua portio. Quare Deus optimum quemq; aut mala valetudine aut luctu afficit ? Quare in castris quoque periculosa fortissimis imperantur ? &c. Idem dicant, quicumque jubentur pati, timidis ignavisq; stibilia : Digni visi sumus Deo in quibus experiretur, quantum humana natura posset pati, &c. 22. Ibid. c.4.
23. Malè valeo ? pars sati est. Familia decubuit ? fœnus offendit ? domus crepuit ? damna, vulnera, labores, metus incurrerunt ? Solet fieri. Hoc parum est : debuit fieri. decernuntur ista, non accidunt. Non pareo Deo (tristis puta, aut invitus, & reluctans) sed assentior : ex animo illum, non quia necesse est, sequor. Nihil unquam mihi incidet, quod tristis excipiam, quod malo vultu : nullum tributum invitus conferam. Omnia autem ad quæ gemimus, quæ expavescimus, tributa vitæ sunt. 23. Ep. 96.

24. Ep. 73. 24. *Deus ad homines venit: imò quod propius est, in homines venit, nulla sine Deo mens bona est.*
25. Ep. 41. 25. *Non est exorandus aditus, ut nos ad aures simulacri, quasi magis exaudiri possimus, admittat. Prope est à te Deus, tecum est, intus est. Sacer intra nos Spiritus sedet, malorum bonorumq; nostrorum observator & custos: hic prout à nobis tractatus est, ita nos ipse tractat. Bonus vir sine Deo nemo est.*
26. De Vit. b. 15. 26. *Vetus præceptum est, Deum sequere.*
27. Ep. 107. 27. *Optimum est pati, quod emendare non possis: & Deum, quo auctore cuncta proveniunt, sine murmuratione comitari. Malus miles est, qui Imperatorem gemens sequitur.*
28. Ep. 75. 28. *Placeat homini, quicquid Deo placuit.*
29. Ep. 124. 29. *Vis tu relictis in quibus vinci te necesse est, dum in aliena niteris, ad bonum reverti tuum! Quod hoc est? Animus scilicet emendatus ac purus, emulador Dei, super humana se extollens, nihil extra se sui ponens. Quod ergo in te bonum est! Recta Ratio & perfecta.*
30. Ep. 28. 30. *Initium salutis est, notitia peccati.*
31. Ep. 83. 31. *Sic vivendum est, tanquam in conspectu Dei vivamus. sic cogitandum, tanquam aliquis in pectus intimum inspicere possit, & potest. Quid enim prodest ab homine aliquid esse secretum? Nihil Deo clusum est. Interest animis nostris, & cogitationibus medijs intervenit.*
32. Ep. 10. 32. *Sic vive cum hominibus, tanquam Deus videat: sic loquere cum Deo, tanquam homines audiant.*
33. Ep. 115. 33. *Colitur Deus non taurorum opimis corporibus contrucidatis, nec auro argentoque suspenso, nec in thesauros stipe infusa, sed pia & recta voluntate.*
34. De V. B. c. 15. 34. *In regno nati sumus: Deo parere libertas est.*
35. De Ben. lib. 6. c. 23. 35. *Scius non esse hominem tumultuarium opus, & incogitatum: Inter maxima rerum suarum natura nihil habet quo magis gloriatur, aut certè cui gloriatur.*
36. Conf. ad Marc. c. 11. 36. *Quid est homo? quodlibet vas quassum, & quodlibet fragile. Iactatu, non tempestate, ut dissiparis, opus est. Vbicunque arietaveris, solveris. Quid est homo? Imbecillum corpus & fragile, nudum & suapte natura inerme, alienæ opis indigens, ad omnem fortunæ contumeliam projectum. &c.*
37. I. de Vit. b. c. 29. 37. *Hoc ab homine exigitur, ut prosit hominibus, si fieri potest, multis: si minus, paucis: si minus, proximis: si minus, sibi.*
38. Ib. c. 28. 38. *Vsq; ad ultimum vitæ finem in actu erimus, non desinemus communi bono*

bono operam dare, adjurare singulos, opem ferre etiam inimicis.

39. Si volumus equi omnium rerum iudices esse, hoc primum nobis suadeamus, Neminem nostrum esse sine culpa. Hinc enim maxima indignatio oritur: nihil peccavi, nihil feci, imò nihil fateris. 39. I. 1. de Ira. c. 27
40. Hæc quæ vides ossa circumvoluta nervis, & obductam cutem, vultumque & ministras manus, & cætera quibus involuti sumus, vincula animorum tenebræque sunt. Obruitur his animus, offuscatur, inficitur, arceatur à veris & suis, in falsa conjectus. Omne illi cum hac carne gravitamen est, ne abstrahatur & sidat. nititur illò, unde dimissus est: ibi illum æterna requies manet, pro confusis crassisque pura & liquida visentem. 40. Confol. ad Marc. c. 24.
41. Punctum est quod vivimus, & adhuc puncto minus. 41. Ep. 49.
42. Vivere, militare est. 42. Ep. 96.
43. Sic cum inferiore vivas, quemadmodum tecum superiore vivere velis. 43. Ep. 47.
44. Peregrinatio est vita. 44. De Rem. for.
45. Mors natura lex est, mors tributum. 45. L. 6. N. Q. 32.
46. Hominis tota vita nihil aliud est, quàm ad mortem iter. Omnes huic rei tollimur. 46. Conf. ad Pol.
47. Quemadmodum corporum nostrorum habitus erigitur & spectat in cælum: ita animus, cui, in quantum vult, licet porrigi, in hoc à natura rerum formatus est, ut paria Dijs velit, & sic utatur suis viribus, ac se in spatium suum extendat. Nam si aliena vi adsumma niteretur, magnus erat labor, ire in cælum. Redit, cum hoc iter, ad quod natus est, vadit audacter, & contemptor omnium, nec ad pecuniam respicit, aurum argentumque illis in quibus jacuere tenebris dignissima; non hoc æstimat splendore, quo imperitorum verberant oculos, & avertunt à cæno, ex quo illa secrevit cupiditas nostra & effodit. Scit, inquam alibi positas esse divitias, quàm quò congeruntur: animum impleri debere, non arcam. &c. 47. Ep. 92.
48. Sapiens affectatorque sapientiæ adheret quidem in corpore suo, sed optima sui parte abest, & cogitationes suas ad sublimia intendit, & velut sacramento rogatus, hoc quod vivit stipendium putat, & ita formatus est, ut illi nec amor vitæ nec odium sit, patiturque mortalia, quanvis sciat ampliora superesse. &c. Et iterum: Non queram quis sit artifex hujus mundi? qua ratione tanta magnitudo in legem & ordinem venerit? quis sparsa collegerit, confusa distinxerit, nimia deformitate latentibus faciem diviserit? unde lux tanta fundatur! ignis sit, an aliquid igne lucidius! Ego ista non queram! ego nesciam unde descends. 48. Ep. 63.

148.

cenderim? semel hæc mihi videnda sint, an sæpe? Nesciam quò hinc iturus sim? quæ sedes expectet animam solutam legibus servitutis humanæ? Votus me cælo interesse, id est, jubes me vivere capite demisso? Major sum, & ad majora genitus, quam ut mancipium sim mei corporis: quod equidem non aliter adspicio, quam vinculum libertati meæ circumdatum.

49. Ep. 79.

49. Tum animus noster habebit, quod gratuletur sibi, cum emissus his tenebris, in quibus volutatur, non tenui visu clara prospexerit, sed totum diem admiserit, & redditus cælo suo fuerit, cum ceperit locum quem occupavit sorte nascendi. Sursum vocant illum initia sua. Erit autem illic antequam hac custodia exsolvatur, cum vitia disfecerit, purusque ac levis in cogitationes divinas emicuerit.

50. Ep. 102.

50. Cum venerit dies ille, qui mixtum hoc divini humanique secernat, corpus hoc ubi inveni relinquam: ipse me Dijs reddam: nec nunc sine illis sum, sed gravi terrenoque detineor. Per his mortalis ævi moras illi meliori vitæ longiorique præcluditur. Et: Alia origo nos expectat, alius rerum status. Nondum calumniæ ex intervallo pati possumus. Proinde intrepidus horam illam decretoriam prospice. Non est animo suprema, sed corpori. Quicquid circa te jacet rerum, tanquam hospitalis loci sarcinas depone. Transseundū est. Excutit redeuntem natura, sicut intrantem. Nō licet plus efferre, quam intuleris. Imò etiam ex eo, quod in vitam attulisti, pars magna ponenda est. Detrahatur hæc tibi circumjecta, novissimum velamentum tui, cutis: detrahatur caro & suffusus sanguis, discurre que per totum. Dies iste, quem tanquam extremum reformidas, æterni natalis est. Depone onus. Et iterum: Tunc in tenebris vixisse te dices, cum totam lucem totus adspexeris, quam nunc per angustissimas oculorum vias obscure intueris, & tamen admiraris tam procul. Quid tibi videbitur divina lux, cum illam suo loco videris? &c.

NB.

Epictetum
intell. cujus
insignes Dis-
sertationes
descriptæ
sunt ab Ar-
riano.
Tap. A. 5.
Aureolas
istis sen-
tentias Pro-
pætæ hudit
& fastidit.

In his desino. Sunt autem hujus genij centena alia, per totum istum Sapientiæ alumnum sparsa, quæ non inutiliter expendantur. Sunt & alibi alia, potissimum apud illum magnum olim patientiæ magistrum, quem meritò hujus ævi homines mirentur: ne alios tangam. Iam verò ex te scire velim, quomodo hæc tibi scita placeant! an sint à cerebro fatuo aut bruto! an speciosè magis quam verè disputata?

PROPÆT. Hei mihi, quam multi sumi hodie veniunt? Tu me hæc suspicere aut probare putas? Hæc non facio. Mera enim deliria sunt,

sunt, quæcunq; isti homines, quantumvis in speciẽ proba videantur, alieni à Dei Spiritu, & verbi cœlestis gratia cassi, garriverunt. Itaque nec grata sunt Deo ipsorum studia, nec magistris ipsis ad salutem quicquam profuere profanæ istius sapientiæ præcepta. Proinde nec ipsa vita, aut opera, cùm non sint ex fide (id est, non crediderint ista Deo placere) facta etiam sint simulatè, & ex mera hypocrisi: neque etiam ad legitimum finem, id est, Dei gloriam relata fuere. Quorsum ergo attinet istas nugas corruptæ Rationis hominum mihi magno cursu convoluere, quæ in hanc lucem non veniunt? Gustum aliquem fortè haberent, si liquo- re sublimium mearum revelationum condita essent.

ORTHOSOPH. O te verè *sumosi cerebri præstigiaticem!* Quàm bellè produnt ista ἐπιπεδον, quàm sis temerarij iudicij, sententiæque ut præcipitata, sic & falsæ. Stultam verò ignorantiam tuam vel mediocriter sanus tibi jure objiciat. Tibi ista delira aut athea sunt? Nemo nisi cui Numen propitium sit, & * λογος ἀληθῆς ὄντης, hæc talia disseruerit. Tam iniquus vix unquam Clientis tui Aristarchus fuit, quin *speciales quasdam Dei gratias* in profanis hominibus agnosceret conspicuas fuisse. Sed & *Veritatis admirabilis lucem in ijs affulsisse fatetur*: saltem in rebus naturalibus, & nonnullis alijs artibus. Atque ista bona, quæ accuratè invenerunt & tradiderunt humano generi, ipsius Dei Spiritus dona esse, & nec nisi à Deo provenire. Mentem verò, seu Rationem, quam tuus alumnus tantoperè exagitat, stupori beluino non sic æquiparat, ut ne quidem cogitare quicquam velit, aut valeat, de cœlestibus. Nosti ejus hæc esse: *Quin etiam non ita stupida est* (mens puta, seu Ratio) *quin exiguum quiddam & de superioribus delibet, ut- cunque negligentius illis percontandis vacet.* Parum itaque Discipulus tuus in Sanæ Rationis priscos Clientes æquus est, dum tantæ Ver- cordiæ eos damnat, ac si terræ Visceribus immorantes, aut immorientes, aurum, argentum, uniones, &c. tantum inhient; superiorum prorsus & ignari, & incurij. Persuade tibi, fuisse inter illos nõ paucos, qui longè magis à splendidiore illa terra abhor- ruerint, quàm fortè is ipse, multiq; illorum, qui hodie Relligio- nis Christianæ pallio se foris muniunt. Falsitatem ergo dicti de- monstrant omnium ætatum viri sapientes, quibus curæ fuit verè illius Rationis lumen sequi, & Deum vel palpando quærere. Quod & plus satis confirmant probissima ista Disciplinæ Ethni-

Vid. Vell.
Carechif &
Par. edit. in
Quæst. 91.
Q. r. p. nu.
569.

Verba ala-
ta.

Ethnico-
rum lumina
Orthoso-
phia asse-
rit, & cal-
culo huma-
no doct.
firmat.

*Ratio verè
sana.

Inst. l. 2. c. 3
f. 4.

Ib. l. 2. c. 2.
f. 15. 16. tot.

† Quod &
ipse Seneca

eodem mo-
do agnoscit

& prædi-
cat l. 4. c. 6.

de Benefic.
l. 2. c. 2.

f. 13.

Lib. 6.
Strom.

Inft. l. 2. c. 2
f. 13. Præ-
clarauit
sunt cogi-
tur agnos-
cere.

Sententias
iftas mora-
les Seneca-
parum dif-
ferre à Præ-
ceptis in
S. S. datis.

Injurioſe
Tapeino-
phrof. bru-
tæ Rationis

cæ præcepta, in quibus illi iuventutem ſuam inſtituere. Philoſo-
phiæ ſanioris ſcita dico, quæ Dei beneficio illis eo loco fuere,
quo Hebrais Lex, Chriſtianis in N. Teſt. Euangelium, teſte Cle-
mente Alexandrino. Scomma verò de cæli & aſtrorum con-
templatione, quam Rationi attribuit, Magiſter ejus repellat. At
quæ vanè de Deo, ejuſque viſione &c. illam ſpeculari extra ver-
bum ait, videat ille, annon longè portentioſiora nonnunquam
conglomerent, quibus ille Magiſterij palmam, & quaſi cœle-
ſtem quandam Dictaturam adſcribit. Ego te ad Themata illa
Prædeſtinaria ſuprà citata remitto. Quis Veterum Philoſopho-
rum (quos Rationales, ſi ita vis, dicamus) non aut atheus, aut
contemptor Dei Epicureus audiſſet, ſi in hunc modum de illo
diſputaſſet, uti tu, tuorumque aliqui interdum, ſecurè nimis, de
illo philoſophantur? Scis quid Fato Stoico factū? Quid deinde
Manichæis, qui illud reſorperunt, & in Eccleſiam evomere ten-
tarunt? Credo equidem mitiora fuiſſe Socratis dogmata de Deo
ſuo, ob quæ cicutam ſorbere coactus eſt, quàm iſta.

Sed enim iſta, quæ ſive homini relicta Recta Ratio, ſive pro-
prior & benignior aliquis divini Spiritus ventulus illi, quem mo-
dò appellavi, ſapienti inſpiravit, annon totidem divinatorum elo-
quiorum ſententiæ ſunt, quas ſacra volumina tradunt? Parum
certè abeunt: & poſſint aliquatenus conferri. Agnoſco tamen
nævos & hallucinationes alibi: ſed ut dem furioſa iſta & ſacri-
lega, aut ſaltem abſurda & fordida omnia eſſe, nec pietatem
aut Veritatis cœleſtis gratiam ullam omnino continere, nun-
quam adducar. Neque ideo ſperni debent, quia alicubi hærent,
aut errant: neque divinæ dotes eſſe deſinunt, licet ad iſtam clari-
tatem & perfectionem non acq̄edant, quæ in Prophetarum aut
Apoſtolorū ſcriptis fulget. Emendata apud ſanos valeant, præ-
termittantur incerta, aut falſa. Vtriuſque generis multa ſunt il-
lic. Quod & ipſum in ijs deprehendo, qui tuo ductu procedunt,
& ſacrarum literarum peritiſſimos ſe profeſſi, turpiter tamen
in multis hallucinantur. Hoc genus hominum frequens & va-
rium hodie paſſim conſpicio: & tamen multi talium cathedram
in Eccleſijs aut Scholis tenent.

Iam verò atrocior eſt injuria (quæ me potiſſimum mordet):
quam non in rebus ſpiritualibus cæcis olim Ethnicis, ſed iſſdem
facit, quos diſſiteri non audet Cliens tuus eodē cum illo Chriſti
fœdere

fœdere comprehendi : nisi fortè, cùm hos Rationales appellat, unà cum illis communionem supercœlestium mysteriorum velit arcere, (sed hoc ipso erit iniquior) & quicumque cum eo nubes supervolare, atque inde de sublimibus conceptibus suis philosophari nolunt, ad pecora relegare præsumat. Quod quidem re ipsa me iudice facit. Dum enim contra istos disputat, ita agit & loquitur, ac si cum Veteris Academiæ, aut Lycæi, Stoæve Discipulis, non cùm Christianis & fratribus, illi res esset. Qui sic inquis. Adimit illis spiritualis scientiæ verum gustum, iudicio circa cœlestia sano privat, & ubi lumine divino cassos probè flagellavit, in se suæque catervæ pugiles omnè Rerū abstrusarū notitiam derivat, ac, velut nuper concilio Deorū cum mandatis emissus, fidē oraculis suis perhiberi postulat. An talis sanè modestus sit? Annon & Spiritum Sanctū ab illis longè arcet? Vtique. Isti enim homines, quibus hoc unicū studiū est, ut in terræ viscera descendant, aurum, argentū, & reliqua metalla erutum : quique è mari uniones educunt: qui cœli peripheriā vana speculatione metiuntur, qui alia de Deo, ejusq; visione, de Angelis, de beatorum animabus, norunt & credunt, quàm in Verbo ejus extant, & suam folius interpretationē sequuntur : isti, inquam, non aguntur Dei Spiritu, sed suā phantasiā, ideoque revera carnales adhuc sunt; nec ipso Doctore utuntur, quem Christus pollicitus est ducturum suos in omnem Veritatem. Indubiè contrā sibi illum arrogat, ut & ijs, quibus jucundum est otiosā ingenij subtilitate circumvolitare. Hujusmodi verò sunt illi, quibus improba ejus dogmata (maximè illa duo, de quibus post agemus) proba & sancta putantur. Porro quibus Christi Spiritum non concedit, an eos regenitos fateatur? Nil minus. Itaque cum nullum penè inter hosce revera Christianos, & illos re ethnicos, sive etiamnum carnales homines, discrimen relinquit, ac promiscuè in utroque disputationis suæ stimulos dirigit, quid aliud agit, quàm quòd utrosque, quasi æquè ridiculos ac miseros ludibrio habet, & fortunæ (quam tamen sibi falsò somniat) ipsorum insultat, & suam contrā imaginariam *πλούγνωσιν* fastuosè effert? Si in Diagoram, Aristippum, Diogenem, Epimenidem, aut Porphyrium aliquem ista diceret, & stultitiam mentis, in spiritualibus cæcipientem, exprobraret, posset fortè ferri. At verò cùm eos juxta habeat, quibus novi fœderis & illuminationis novæ gratiam

accensat Fratres Christianos, fideles, Evangelicos, &c.

Joh. 16.

Multam scientiam.

factam, eandemque verè pijs omnibus spem in cœlis repositam non sustinet diffiteri, quid putandum? quid nisi è fellis scaturigine ista manare statuendū? Et tamen, si Deo placet, in hisce punctiunculis ingeniosè rhetoricari libuit, & convicia sua colore poëtico in crustare. Hinc ergo sana Ratio illi modò Pandora est, modò *nulier grallatoria*: modò ejusmodi *Lerna*, contra quam per omnem vitam *non debito profectu depugnat* ejus Tapeinophrosyne: aliquando *corruptrix & seductrix omnium suorum Discipulorum, speciosè magis quàm verè disputans*: aliquando est *pugnacissima, cedere nescia*, (malè: cum sit *ἄντικυς*, lenis & tractabilis, & ultro cedit vero) aliàs alijs disterijs eam fodicat. Modestus scilicet & humilis hic sensus est. Ego verò pro Cliente mea, vel potiùs fore, non speciosè, sed verè repono, longè saniozem esse, idque à Gratia Dei mei, & acutiorem in rebus divinis, quàm aut fictitia isthæc Tapeinophrosyne agnoscere potuit, aut, si potuit, voluit. Imò contrà vel lippus *πολυποίκιλον* ornatum Poëticæ hujus Modestix (quam producit Cliens tuus) facilè viderit. Vbi enim Pandora unquam tot coloribus ac lenocinijs picta fuit, quàm hæc diva undique exornata subinde in Theatrum suum prodit? nimirum consuta fimbrijs lacinijsque fucosarum Glosfarum, Interpretationum novarum, inanium Distinctionum, Divisionum, Subdivisionum, Exceptionum, Interpunctionum, Parenthesium, audacium Definitionum, & Decisionum, totque mirificarum subtilitatum, quas vel centum Chrysippi annis mille vix capiant aut retineant. Hujusmodi præsidij utique hæctenus munitum vidimus regnum tuum, & quod in legitimis conflictibus satellites tui vero evincere non potuere, id quæsitis verborum illusionibus in speciem præstitisse, sæpe compertum mihi. Et jam eò usque processit artificium adhibendi istas Pandoricas delicias, ut etiam clarissima divinæ Scripturæ dicta violentarum torsionum non sint amplius immunia. Quid dicta? Tota Scriptura in ordinem cogitur diæ illius Tapeinophrosynes arbitrio, & jam non dominari supra, sed infra speculationes cerebri tui mussare cogitur. Frustra ergo & falsò rectæ Rationi opprobrat hos nævos Cliens tuus, cum ipsemet cum suis symmachis, fœdioribus te, suam Propeteian, maculatâ esse videre facilè possit.

Et cur quæso sic adversus Rectam Rationem tumultuatur? an quia, cum in percipiendis & dijudicandis spiritualibus cæcam esse

Epitheta
quibus R.
Rationem
ornat Propet.

Iac. 3. v. 17.

Variegatum.

Ornatus
Propeteias.

esse statuat ipse, ab illis omnino exclusam vult? Sed quæsitus & falsus hic prætextus est. Non enim simpliciter & per se à cognitione & captu caelestium aliena est Recta Ratio, (quod subinde libet repetere, ut altius infigas) ut quæ perinde se habet ad rerum istarum veritatem, sicut lux minor ad majorem, analogæ scilicet illi, non adversaria: præsertim ubi accedente verbi divini patefactione superat seipsam, & jam ad hoc ipsum subacta & præparata est à Domini Spiritu. Alioquin meros stipites & hermas, non homines, mysteria regni percipere dicendum foret, qui Euthusiastico quodam fulmine afflati prius tenerent omnia, quam se ad audiendum, credendum, benè agendum, vocari intelligerent. Quod meæ simplicitati stolidum planè videtur. Deinde malitiosè fallit, dum apud eos Rationem (quæ ex ejus sensu nil nisi carnalis stultitia, aut insania est) collocat, apud quos ea talis non est: certè nõ magis quam apud ipsum. Mei quidè haud ægrè assentientur, se Ratione duci, cum sint homines: sed in talibus nõ nisi verà, integrâ, à caelesti luce emendatâ. Dicent etiam, si huic *Ἰσχυρὸς* ac frigida ista Tapeinophrosyne tua bellum indicat, & affectas ejus persequatur, bis stultam & brutam esse.

Rectæ Rationis usus non simpliciter alienus à tractatione rerum sacrarum.

Falsò nominata.

Sed tamen scire velim, quamobrem sic à rebus divinis hanc omnino excludat? Quis vel legem vel exemplum dederit? Inveniam fortè inter Aristarchos ejus, qui pari supercilio idem statuunt, & adversarios profligare se posse putent, quotiens cum naso Rationem illis objiunt. Quod ferè solent, ubi Veritatis more premuntur, nec alibi patent effugia. Sed an *Deus*, Prophetæ, Christus ipse, & Apostoli ejus, in *universum* sic censuerint de Ratione ac Mente hominis, valde dubito. Hoc sanè apparet, quotiescunque vel docere, vel officij admonere populum suum Dominus voluit, ad Rationis, id est, Naturæ atque animi sui testimonium, & censuram, ferè remittere. Quia Natura dictat, & res comprobat, bruta animalia Dominos & benefactores suos agnoscere, idcirco Dominus rationem officij erga se petere ab ipsidem jubet: quasi ipsa Ratio ad Deum ducat, quam ipsi malitiâ & actuali improbitate ibant eversum. Alibi ad *σοφίας* *Quoniam* ablegat, quibus ipsa Ratio imperat, & consulere tantum illas jubet, quid erga Deum potissimum facto opus sit. Satis partium suarum admonitos fore innuens, si in se descendentes, quid Ratio recta suadeat, expendant. Quo alio argumento Abimelecho

Propetia nec Lege, nec exemplo, Rectæ Rationem à reb. divinis excludit.

Quam nec Deus, nec Christus, nec Apostoli despexisse probantur. Esa. 1. v. 3. Affectus naturales. Mal. 1. v. 6.

- Gen. 20. persuadet Deus, ut restituat Abrahamo Saram, nisi ab hac ipsa
 Gen. 18. Ratione petito, quæ quasi clarâ voce intonabat, non esse rapien-
 dam alienam conjugem? Nonne Sodomæi, quia Legem Naturæ,
 & Rectæ Rationis sensum contempserunt, deleti sunt? Quàm cre-
 bro autem Christus in concionibus suis ad Naturæ lucem pro-
 vocat? Iubet alibi ratiocinando ab aviculis & flosculis collige-
 re, quanta esset pro hominibus, & inprimis pijs, Dei sollicitudo.
 Matt. 6. A Ratione verò ductum esse argumentum contra Phariseorum
 Matt. 15. hypocrisin quis non videt? An ipsa enim non dictat, ab eo quod
 esculentum in hominem ingreditur, hujus animum non conta-
 minari? A rectæ Rationis judicio, interrogatus, Legis peritus,
 Luc. 10. 36. Quisnam proximus esset? respondit, Eum qui nostra ope indi-
 gens, à nobis juvari potest. Cæterum parabolicæ ejus disserta-
 tiones totidem commonefactiones aut institutiones sunt, Ratio-
 nis sanæ fundamento superstructæ: à quo procedens quasi manu
 ducit ad divinæ cognitionis adyta: frustra hîc sanè futurus, si
 prorsus illa pecudi similis ad omnia indifferenter cæcutiret. Mul-
 ta talia huc, si velim, congerere queam. Annon autem & recta
 Ratio dictabat Pilato, Non esse quempiam interficiendum citra
 culpam? Nec verò aliunde, quàm à Rationis judicio confutan-
 tur Sacerdotes & Seniores populi, quando ab Apostolis judica-
 re jubentur, utrû Deo magis quam hominibus obedire deceat.
 Illos certè spiritu regenerationis donatos fuisse, nemo sanus di-
 cat. Et tamen non dubitat Petrus de integra sententia, si modò
 illam ducem sequi velint. Si planè brutos aut saxeos judicasset,
 quis credat illorum conscientia, Rationisque dictamini, si tan-
 tùm rectè se instituerent, fuisse hunc acquieturû? Sed & hoc evi-
 denter comprobatur, non habuisse sanctos hoc loco Rationem,
 quo Cliens tuus habet, quòd Ethnicici cujusdam Poëtæ dictum,
 Aq. 17. 26. ut verum, pium & sanum, laudat Paulus: $\xi \rho \theta \nu \gamma \epsilon \nu \theta \epsilon \sigma \mu \epsilon \nu$. De-
 buit, ex sensu tui Clientis, hunc ut Rationalem, id est, insipi-
 dum & falsum testem rejicere. Ratio enim, ex qua ille locutus
 est, nihil sani de Deo novit aut dicit. Sicuti etiam ex communi
 sensu, & quasi dictante experientia, profani Poëtæ eum voca-
 runt *hominum Patrem*. Iam non alius Magister, quàm hæc ipsa sa-
 na Ratio, laudatum hunc morem docuit Romanos, ne quem
 perdendum concederent, priusquam accusatus in conspectu
 haberet accusatores, & sese legitime defendisset. Hoc autem
 annon

Gal. 1. 11
 c. 5. 13.

Act. 25. v.
 20.

annon ipsum & Lex Dei suadet? Brutum erit ergo, quod ab ipso Deo præcipitur, aut probatur? Tale est & simile illud Nicodemi effatum: inò sententia ipsa legis: de non judicando priusquam rem probè cognoveris. Paulus ut incredibile illud mysterium Resurrectionis explanet, non abhorret inter alia ea in medium proferre, quæ Ratio, seu Naturæ ipse ordo insinuat, ut hisce principijs mens adminiculata eò faciliùs transeat ad sublimiorum cognitionem. Idem alibi de habitu publicè orantium, aut prophetantium, ita differit, ut ad Naturæ magisterium provocare non dubitet. Postremò ipsa præcepta moralia, per sanctas istas Epistolas sparsa, quid jubent aliud, quàm cujus olim tacitè Ratio omnes alios voluit admonitos? Credes eidem Apostolo, omnium exceptione & humanâ censurâ majori. Qui cum Ethnicos coram iudicio Dei reos & inexcusabiles fore contendit, non aliunde argumentum petit, quàm quod immorigeri Naturæ dictamini, Dei jura proculcarint, nec eum secundum rectæ Rationis præscriptum ac legem (nam aliam sub V. T. non habebant) coluerint. Sed interim, pro pleniore modo illuminationis, exactiorem obedientiam sub Evangelio Dominus requirit. Cæterum homines in genere *Lucem* appellare non veretur alibi magni nominis Sectatorum tuorum quidam, ob Rationis donum. Ut sententiam ejus rumines, addo: *Homines propter RATIONEM in eis lucentem, multo vòrò magis propter CHRISTVM in eis habitantem, Lux vocantur.* Ergo ubi Cliens tuus tenebras Cimmerias, illic Magister ejus lucem esse fatetur. Verùm quid sibi vult tandem larvatus ille χαμαιζηνος tuus! *Omnem* rationem ab *Omni* inquisitione & perceptione rerum divinarum arcere! Qui audet? Nam non facere ad exemplum Tutelarium suorum Numinum (quorum fiducia militat) certum est. Quoties ipsorum monumenta seu libros legit, toties repetitis vicibus occurrit, (non dubito) hujus ipsius, quam hic tantopere nauseat, nomen. Atque adeo quidem, ut quando rem aliquam, aut sententiam, quàm longissimè à vero abesse innuunt, vix aliâ quàm hac formulâ uti soleant: *abhorre ab omni Ratione.* Si ipsis ergo non rarò falsum quippiam videtur, eò quòd à Ratione alienum est, Ratio utique verum dictabit, & ob id in Bonis erit, nec tam incocto iudicio mulctanda jure putabitur. Vis specimen, ubi hoc maximè soleant? Ecce tibi. Vbi tui adversus Vbiquitarios, itemque Trans-

Deut. 13. 14
& 17. v. 4. 6
& 19. v. 18.

Ioan. 7. v. 31

1. Cor. 15.
v. 36. 37.

1. Cor. 11.
v. 14.

Rom. 2. v.
14. 15.

Rom 1. v.
20. &c.

Zanch de
Op. Cr. l. 1.
c. 2. p. nu.
312.

Humilis.

Discipuli
Propeteie
ipfimer Ra-
tionis judi-
ciù in non-
nullis qua-
stionibus
Theolog. in
auxiliu
vocat.

substantiarios, contra corporalem præsentiam Christi in omnibus mundi locis, & speciatim in pane S. cœnæ disputarunt, ubi subinde adhuc idem agunt, nonne princeps penè telum est, quo conficere eos solent, quòd in Rationem rectam impingant: contendendo scil. unum numero corpus physicum in pluribus simul locis morari; & longè maximam quantitatem corpoream sub corpusculo, vix corpusculo, latèrè? Si verū & indubitātū est, quod Cliens tuus somniat, Rationem in talibus esse inutilem, aut cæcam & stolidam, cur ad eam appellant ejus Antistites? Quòd si hîc non planè repudianda est, nulla causa apparet, cur alibi sit exterminanda. Idem usuvenire nosti, cum εἰδωλῶν λατρείαν subvertere iidem conantur, & quidem cum fructu sæpe moliantur. Rectè namq; in isto negotio à sana Ratione inferūt, per lineas aut lapideas statuas Deum venerari non oportere, multo minùs istis stipitibus ullum honorè deberi: quod hunc indecentem & irreligiosum nimis cultum esse, ipsa etiam Ratio ethnicis dictaverit. Scio inter alios argumentorum nervos etiam hunc momenti aliquid habere.

Sinualacro-
rū cultum.

Conclusio
hujus par-
tis I.

Vt ergo tandem Caput hoc finiam, quætere iterum lubet Pro-
peteia, cur Cliens tuus in austero hoc Prædestinationis absolutæ
dogmate omnem (etiam sanam) Rationem duxerit Carbone no-
tandam, nec dignam, quæ ad cognitionem rei propositæ admit-
teretur? In alijs verò, in quibus si non major, saltem æquè mag-
na, absurditas latet, ultrò fateatur eam posse vel arietem præ-
stare, ad oppositas adversantium moles destruendas? Aut pari-
tatem hîc agnoscat, aut imparitatem ostendat.

PROPET. Quia hîc (ut pro Deliciolo meo respondeam) ma-
joris momenti res agitur, ad cujus sublimitatem, licet plurimum
pollere alioquin sibi videatur Ratio tua, pertingere nunquam
potest; videlicet, Cum Deus operetur omnia in omnibus, tam mala,
quàm bona; Cumque efficaciter & voluerit, & procurarit lapsum, seu
peccatum Adami, nec tamen culpa ei ulla impingi queat: ad hæc,
inquam, obstupescere cogitur illa, quippe ratione omnem pro-
fus excedentia, si non eidem quoque adversantia. Nec enim fa-
cilè quieverit hîc animus hominis, nisi in subsidium advocave-
rit Fidem, cui omnino subjugatam oportet Rationem, si quis ritè
augustam Dei majestatem, & supereminentem potestatem in
res creatas venerari velit. Ista ergo postquam solerter investi-

De II.
Quæst. An
Deus autor
peccati di-
cendus?
tractatum.

gavi acumine meo, & causas hujus mirabilis notitiæ reddi nec posse, nec debere callidè animadverti, Discipulis meis sanctum stuporem incutio, nec ultra simplicem assensum dictis meis habendum quicquam exigo. Hæc est, quam toties prædico & inculco, ^a *Docta ignorantia*, ^b *sobrietas modestia*, in sublimibus hisce rebus unice observanda.

a. Calv. inst. l. 3. c. 21. f. 2.
b. Id. ad Cal. Neb. art. 3.

ORTHOSOPH. Scilicet à tuis proclivem credulitatem tibi postulas, id est, vis sectatores tuos verveces esse, & aures atque animos tantum tuis delirijs (delicijs inquam) pandere, nil accuratioris episcopos sollicitos. Quod si semel & ubique hoc scitum tuum obtinuerit, si non capit Ratio, capiat Fides: jam de certa Monstruosæ Transubstantionis, deq; Missæ Papalis autoritate, ut alia innumera mittam, conclamatum est. Nam & istic valere volunt crassum fidei assensum: imò volunt longè majore specie & colore, quàm tu hic urges, cum aliquod sibi videantur habere verborum sacrorum pallium, tu Paradoxorum tuorum ne quidem umbram habeas in Scriptura. At enim hic Pythagorizas, & mutire sectarios tuos jubes, quando explicitis ejus frequens hanc in eos sententiam amentas: *οὐκ ἐστὶν μηδὲν θαυμαστὸν ἀπίσκειν, μηδὲ ὁὐκ ἐστὶν δογματῶν*. Inde vix homines amplius ducis aut doces, sed statuas, ac fungos, quibus tam boni sanguinis vix guttula inest, ut cruda ista, & aulâ Sicula vix mitiora effata ad censuram vocent, aut vocare contentur. Mihi ista deliria non tam facilè obtruseris, quorum nec volam nec vestigium in scriptis sanctis extare video. Ad quæ examinanda ut jam deinceps accedamus, siquidem non abnuis, age tu ipsa, ne fortè in scia tibi præter mentem tuam quicquam tribuam, sententiæ tuæ summam expone; cui, si possum, mea opponam.

Propetia tantum requirit fidem, sine notitia.

De Dijs & rebus Divinis nihil ita admirandum dicitur, quod non debeas credere.

PROPET. Abnuam ego? quæ omnium pugnacissima, invicta, (quamvis sæpe videar victa) cedere nescia. Addo etiam, nisi me alij insequantur hostes, triumpho semper certa. Hæc mea ingenitas causa est, ut libens denuò *ex animi sententia*, quid de dictis capitibus statuam, tibi depromam. Modò dixi, Deum operari omnia in omnibus, pro beneplacito suo, tam mala, quàm bona; quod è Schola mea diligenter propagarunt Antesignani quidam mei, manetque multis hodie firmiter illud egregium dictum impressum animis, ita ut lacrymas filici prius extorseris, quàm hoc illis thema. Ex isto igitur porro jam infero, Deum lapsus seu

Propetia sententiam suam explicat.

Ad hæc
omnia infr.
distingue
responde-
tur.

peccati Adamitici veram, & quidem immediatam esse, adedque prorsus efficacem causam : ita, ut Adam non potuerit non labi, & vitiosus fieri : idque ob eam causam, quia Deus ipsius Adami causa efficiens immediata est, Adamus autem peccati causa efficiens &c. Itaque cum causa causæ sit & causa causati, h. e. peccati, sequitur & hujus Deum causam, esse. Cum enim omnia à Deo ut creatore, & supremo motore sint, quæ hîc concurrunt, Homo, Voluntas ejus, diabolus, arbor, lex, mulier, &c. fieri nequit, quin hæc ad primam suam originem, & ejus inevitabilem dispositionem omnia referenda sint. Maximè si illud, quod Verum arbitror, attendatur, Deum in hoc actu, velut primam causam, operari priorem defuisse : unde Adam porro rectè operari nequivit : Tum, defectum secundæ causæ à prima ortum ducere, licet is propriè tantum in causa secunda sit, non in prima. Cæterum utcunque absurdum hoc de Deo videatur cogitatu, verum tamen esse non desinit. Et licet defectus à Deo ortus sit, tamen in culpa Deus non hæret, quia nullo modo homini obligatus fuit, ut aliter cum ipso ageret. Liber erat Dominus, & jurè suo, ut alibi, sic & hîc, sine reprehensione usus est. Tu quid ad hæc?

An sententia
Prophetas
modesta
sua sit?

ORTHOSOPH. Hæc scilicet ista tua Tapeinophrosyne erat ? ista tua planities ? & contraria his portentis tibi *salubre* & *præcipitia* sunt ? O fidem ! Si sic in Deum furit Modestia tua, quid faciet tua immodesta Ratio ? Si *modestè* hoc de Deo sentire est, si credas, *Eum esse* lapsus illius, adedque *omnium peccatorum causam*, utique proterva & petulans impietas tibi erit, Deum *malorum* istorum *autorem* negare. Hæccine in schola Humilitatis docentur ? Eheu pudenda ! Quò accuratiùs inspicio, & examino, scitas istas tuas sententias, aureis, (si Deo placet) tabulis dignas, planè experior, Clientem tuum, dum metuit cum Marcione duo rerum activa principia statuere, miserè cum Valentinianæ hæreseos defensoribus errantem affirmare, & reipsa urgere, Deum ut bonas, ita malas quoque actiones, sive peccata hominum velle, ac procurare, seu facere ut homines peccent, idque absolute & efficaciter decernere. Quam blasphemiam fortiter à cordatis meis Discipulis hucusque repulsam esse ipsa nosti, nec despera, porro animosè factum iri. Sed cum collectionem Clientis tui trutinò, ex eorum numero esse comperio, qui, quoties peccaverunt, dicunt, Deus hoc voluit ; aut, Fatum hoc fecit : aut, stellæ sic fecerunt.

Iren. l. 4.
c. 47.

erunt. Quos tamen reiectos jam olim nosti, istis Doctoris tibi magni verbis: *Per circuitum volunt pervenire ad Deum accusandum, qui nolunt de compendio renire ad Deum placandum: & dicunt: Fatum mihi fecit. Quid est Fatum? Stella me fecerit; (puta peccantem) Quid sunt stellæ? Certè istæ quas in celo conspicimus. Et quis eas fecit? Deus. Quis eas ordinavit? Deus. Ergo vides, quod voluisti dicere. Deus fecit ut peccarem. Ita ille injustus, tu justus, quia nisi ille fecisset, tu non peccasses. Tolle istas excusationes in peccatis. Sic ille. Quod si ipsemet tuus assecla non utitur tali inductione, tamen alios hisce armis instruit ad responsandum Deo, dum ut res creatas, ita & creaturarum vitiositates, seu defectus morales, ad Deum autorem primariò refert.*

PROPET. Clientem meum non est quòd admordeas; quæcunque enim hîc tradit, ex intimæ disciplinæ & theorias meæ fundamentis esse scias. Et quia se merito consensu Magistrorum suorum tuetur, & viriliter vestigia priorum legit, ecce tibi harmoniam sententiarum, quas tu faciliùs rodere, quàm destruere queas. ^a *Deus absconditus in majestate neque deplorat neque tollit mortem, sed operatur vitam, mortem & OMNIA.* ^b *OMNIA quæ facimus, Omnia quæ sunt, etsi nobis videntur mutabiliter & contingenter fieri, revera tamen sunt necessariò & immutabiliter, si Dei voluntatem spectes. Voluntas enim Dei efficax est, quæ impediri non potest &c.* ^c *Deus operatur omnia in omnibus: vult ergo, & facit, ut in desiderijs suis vivant impij.* ^d *Iam antè ostendi, Deum vocari eorum omnium autorem, quæ isti Censores volunt otioso tantum ejus permissu contingere.* ^e *Deus non tantum permittendo, sed agendo, in nobis mala quoquo modo operatur.* ^f *Deus mala agere dicitur effectivè, non permissivè tantum. Non enim patitur homines peccare, ut nihil providentia sua, seu gubernatione circa peccata operetur. Et suam impendit (scil. ad peccata) potentiam, non patientiam.* ^g *Tantum adimitur divinæ potentie, quantum in malis Satanae & impij attribuitur.* ^h *Nec tantum sinit Deus agere instrumenta (mala) sed etiam excitat, impellit, movet, &c.*

Multaq; præterea tibi possum commemorando

‡ Argumenta, fidem dictis contradere nostris.

Quorum magnam copiam apud *αὐτῶν* meos licet invenias. Non itaque suaserim pedem contrà feras, & quos ego in delictijs habeo, interque eos hunc maximè *αὐτοφροντα* meum, deinceps laceffas, quòd absolutum, efficacem & instigantem motum-

Vid. Aug. in Psalms 31. v. Pro-nunciabi.

Tapeinostrophon Magistris suis Confimista ponit.
a Luth. de S. Art. p. 141. in 8.
b Id. ibid. p. 26.
c Zanch. Miscel. l. 2. p. 246. in f. l.
d Calv. Inst. l. 1. c. 18. f. 3
e Mart. Comm. in c. 3. Judic. f Zegeed. in Loc. p. 232. Et p. 230. ait: aliquo modo causam esse peccati.
g Ut contendit Bez. Resp. 2. ad Coll. Môt. p. h Id. Vol. l. 1. p. 372.
‡ Hujus nẽpe genij. Propugnatores.
Porissimum Calv. cont. Neb. & Bez. cont. Syco-phanti.

tumque actumque divinum in lapsu Adami se exseruisse contendit. Altius ille ascendit, quàm quòd tua hebetudo sequi possit, & rectè ex meo sensu causam omnium rerum, & actionum, etiam pessimarum, ad principem suam originem refert, nempe Deum; à quo, sub quo, ut prius dixi, omnia fiunt.

^a Deum in universum esse autorem peccati.
^b Esse Adamitici peccati autorem,

ORTHO SOPH. Multa, fateor, hæcenus dixisti, absurda, falsa, & quis neget? blasphema: quæ multis etiam explicanda, & distinctè consideranda sunt. De ^a Thesi prius: de ^b Hypothesi deinceps. Vidèris te cum tuis evincere velle, & mundo persuadere, Deum indistinctè tam mala, quàm bona, efficaciter velle ac procurare, illumque ex vi æterni & absoluti decreti eventa singula, etiam dirissima peccata, sic omnino fieri velle, uti in tempore fiunt. Novi equidem confusum illum vociferatum Discipulorum tuorum, quo promiscuè ingenti ruditu clamant, à Deo motore, procuratore, & impulsore esse, quicquid hæc deliratur inter mortales: sed quæ me amentia cogat assentiri? Quid enim sani credam, si insanæ illorum, quæ argumentationi huic summam includi potest, opinioni accedam?

Sententia Propeteias de Deo peccati autore Syllog. comprehensa.

Qui omnium flagitiorum & peccatorum causa est prima, suprema, præcipua, volens illa & decernens, ad eaque instigans, creans, occasiones exhibens, cogens, impellens, denique Satanâ & hominibus ut instrumentis malorum actionum utens, is efficiens, verus, & proprius autor & fons est peccatorum.

Atqui Deus, ex doctrina tuorum, prima, suprema, præcipua, &c. causa est peccatorum.

Ergo eorundem verus, efficiens, & proprius autor est, & origo.

Exod. 34. 6. An putas, qui Deum novit summè bonum, misericordem, clementem, patientem, & multæ miserationis; tum justū, sanctum, sapientem, veracemque; &c. hæc tam atrocia, quæ vix mediocriter bono alicui viro adscripserit, de eo cogitaturū, aut proprias esse ejus affectiones, vel actiones, unquam crediturum? Quanto rectius sic de Satana, malorum omnium vero auctore, concluderis? Ingens sit acumen tuum oportet, si scias culpâ eximere eum, cui tam energeticas circa malum actiones, imò primos ad id motus, & impulsus, tam confidenter tribuis.

PROPET, Hæc uti Discipuli mei ferè primarij Ioh. Calvinij, mancipiorum-

piorumque ejus, *γνῶσκα* esse agnosco, ita arbitror in ijs desiderari nihil posse. Verum jam antè dixi, tuos ista pro absurdis habituros, donec colla sub jugum meum mittant, & ultroneo ac facili assensu amplectantur, quæ ipsis ex arcanis revelationibus meis, licet eas non omnes intelligant, soleo dictare. Nec tam sollicitè illos ad singulas syllabas, aut voces, in S. Scriptura expressas alligo: satis mihi est, si, quem ego ipsis præeo, mordicus teneant sensum: secundum quem ista, quæ tu monstra dogmatum judicas, in sacris literis doceri jam olim efficaciter meis persuasi, quique istâ fide suâ freti, pro his acerrimè propugnant, & porro propugnabunt.

ORTHO SOPH. Nempe Scripturam pro te jactas, dum Horrenda ista stabilis: sed non nisi eam, quam miserè distorques, pervertis, aut prorsus evertis. Noli dubitare, & me in sacra ista adyta penetrasse, nec tamen illa ipsa, illisve similia, ullibi notare potuisse. Libens verò tibi assentior, me nec capere, nec probare ea, quibus tu tam cupidè, tamque mirificè te oblectas; sed nec capere velle, ob perniciosi in fide naufragij metum. Est cujus nomine Deo meo gratias agam, quòd hujusmodi labes, & fœda convicia, illi nolim adspargere: est & quòd meæ Rationi gratuler, dum se intra veræ Modestiae cancellos continens, tam diras speculationes de Creatore ac Domino suo non concipit. Si tua lascivia ludibundi cerebri industriâ gaudet, faciat sanè, ut lubet. Ego me planè, ubi de Deo certi aliquid dicendum, aut statuentdū est, expressis dictis Verbi divini adstringo, nec nasum tuum curo, quoties extra, imò contra illud, otiosè ac securè disseris, meque humo adflictam damnas, ubi illa *πρωτόδη* tua non recipio. Noli igitur mihi brutum stuporem opponere, dum illa tua abnuo: mihi, inquam: quæ veriùs tibi oppono Polyphemicam, aut Protagoricam *θεολογείαν*. Daphidas ille Telmisseus à Dijs insectandis non abstinuisse fertur: an hi, qui talibus elogijs imensam Dei mei majestatem, & bonitatem ornant, ab ejus temeritate longè absint, sani dijudicent. Si Thrasymachus olim sic differuisset, & nunc revivisceret, credo illum puderet. Sed nunc qui talia & in Dei injuriam, & multorum infirmorum offensio-nem effutiunt, *ἀεισῆρες ἀρχαίων* sunt, & proscriptionum tabulas in dissentientes meditantur, imò palàm crepant: cæteri, qui ab ijs in diversum in his abeunt, bardi habentur & blenni. O versa re-
rum facies!

Propeteia
vult dog-
mata sua
tantum cré-
di.

Ortho-
phia id ab-
nuic, quia
in S. Scr.
non docen-
tur.

Monstrosa.

Stolidita-
tem.
Hesych. de
vir. ill.

Plat. l. 5. de
Rep. & Sy-
nes. de Cal-
vit.
Optimi A-
chivorum.

Sententias
maximè
raras.

Propeteia
loca quadam
Scripturæ in
medium
profert,
quibus con-
natur pro-
bare suam
thesin.

Prov. 16.

v. 4.

2 Zanch.

Misc. ex

Augustino.

b Id. Zanch.

l. 3. Misc.

p. 56.

Responde-

tur ad Loc.

Pro. 16. v. 4.

Vid. Au-
gust. in Ep.
Ioann.
tract. 3. &
de Temp.
Serm. 94.

PROFET. Video te patheticis tantum nugis *υπερβας* meas *δδξας* perstringere, quasi sine fundamento extructæ sint. Incidendi ergo Scripturæ gladio tibi nervi, demonstrandumque paucis, (hic quidem) sed tamen validis locis, *Deum*, si non *proprie*, tamen *improprie* (quod cautè præmonere scis meum Clientem) peccati autorem & causam esse. *Omnia*, ait Salomon, *operatus est Dominus propter se, etiam impium ad diem malum*. Vides, hic impium à Deo creari, qui non nisi respectu impietatis, id est, peccati, talis est. Hoc effatum Sapientis, suo probatum calculo, & clariore expositum phrasi, nonnulli ex meis ita proferunt. ^a *Etiam reprobii creati sunt propter electorum salutem*. Aliàs expressiùs: ^b *Creavit igitur (Deus) impios, & quotidie creat in salutem electorum, & gloriam suam, &c. Quid ad ista regeris?*

ORTHOSOPH. Quod tibi facilè jugulum incidat: nempe, Manifestè falsum dici, *Deum creasse impium*, vel *creare*. Vbi enim id Spiritus Domini pronuntiat? Non certè hoc loco. Nam neque *creandi* verbum hic occurrit, sed tantum *operandi*, seu *faciendi*: (quæ duo non parum differre, docti harum rerum norunt:) neque necesse est posterioris sententiæ membrum ad verbum *operandi* referre: quippe quod per se & absolutè capi posse, jam dudum interpretes Tigurini inter alios animadverterunt. Esto tamen hoc ut lubet, nihil adhuc viceris. Ait quidem Salomon, *Deum operari etiam impium ad diem malum*: sed eo ipso non aliud indicat, quàm justam pœnam, seu diem malum, id est, supplicium, quod impium manet, à Domino ob antegressam impietatem ei irrogari. Sed ex hoc justitiæ quidem punientis gloria elucet, non autem peccati causati infamia. Namque aliud est homo, aliud impius: illum à Deo creatum citra istam qualitatem fa-teor; hunc non item. Porro si verum est, Deum creasse impium, quia impius est, verum omnino erit etiam, creasse diabolum, quia talis est. At hoc falsum: creavit enim bonum Angelum, qui suo vitio post factus est malus: proinde & hominem creavit, & creavit bonum, qui deinde malus à seipso factus est, sponte seipsum è bono transmutans in malum. Hominis causa procreans est Deus: Homo autem impietatis. Præterea ubi species justicij, si Deus impium (quem talem, & non alium, creatum voluit) damnationi propterea addicat, quod contra creatoris sui voluntatem alius non sit, quàm impius! verum istud ludibrium ex hoc

hoc loco jam alij abundè refellerunt. Ego nunc tantùm tria ista tibi argumenta oggero:

1. Quicquid à Deo creatum est, in eo apparent vestigia Sapientiae, Omnipotentiae, & Bonitatis Dei.

At in impio (quà talis est) non apparent hæc talia vestigia, sed potius contraria.

E. Impius, quà talis, à Deo non est conditus.

2. Quicquid est, necesse est bonū sit, aut malum, aut neutrum. Impius est, etiam quà talis.

E. Necesse est, eum aut bonum esse, aut malum, aut neutrum.

Si neutrum est, aliquod Dei opus nihil, aut vanum est, seu nec bonum, nec malum. Hoc autem est contra Scripturam, quæ ait, *Gen. 1. ult.* Omnia creata valde bona fuisse. Et Deuter. 32. v. 4. Opus Dei perfectum est, &c.

Si, *impium esse*, malum est, oportet id malum oriri à malo principio: quia nullum bonum principium producit malum, juxta dictum illud Christi, *Bona arbor non potest fructum malum proferre.* *Math. 7. & 12.* At hinc inferitur, Deum vestrum Manichæicum esse, h. e. mali autorem.

Si, *impium esse*, quis dixerit bonum esse, evertet ille omnem rationem, quia contradictoria de eodem simul asseret. Falsum igitur, Deum creasse impium, quà impius est.

3. Omnia à Deo creata sunt valde bona, teste Moyse.

Impius est, quà talis, à Deo creatus, secundum te.

E. Impius, quà talis, est valde bonus.

Bona verò à Deo odio non habentur, non damnantur. Ergo nec impius: ac proinde nec ad diem malum destinatus dici debet. Quod est contra textum, à tuo illo citatum.

PROPET. Speciosis hisce nodis tuis ego Alexandrum meum ingenij sui acie diffecandis operam daturum confido, cujus tanta est solertia, ut ubique facile elabendi rimam inveniat. Ego alium tibi Scripturæ locum objicio: *Deum, scilicet, operari omnia secundum beneplacitum voluntatis sue.* Vnde vides me ritè educere, *Habere Deum vim actuosam & effectricem in omnibus: & universalem hinc particulam esse, quæ nulla prorsus quantulacūque exceptione restringi possit.* Et sic illud *εὐεργεῖν* etiam de malis operibus rectè explicari censeo.

Objectus
locus Eph.
1. v. 11.

Gryn. in
theol. orth.
fid. fol. 57.

a Testibus
Calvino,
Beza, Soh-
nio.

ORTHOSOPH. Si Apostolum hinc tantum de ³ Salutaribus do-
nis Gra-

nis Gratia loqui attendisses, tam profanam de optimo Deo sententiam non protulisses. Textum tantum accuratiori oculo postlustrare pretium operæ erit. Iam ^b Defectuum (cujusmodi sunt peccata) sive effectuum deficientium, juxta Patres non est querenda causa efficiens: multò igitur minus hæc causa Deus fuerit. Porro, ut exsertè dicam, non omnia quæ in mundo fiunt, Dei efficiente voluntate & consilio peraguntur: alioquin & mala quæque auctori Deo possent imputari, quod absurdum & impium. Sensus igitur verborum Apostoli est, non quòd Deus omnia operetur quæcunque in mundo fiunt, (absit) sed quòd *ista omnia*, quorum ibi mentio fit, (notabis emphasin in verbis *istis*) h. e. opera salutaria, pro beneplacito suo effecerit, & partim adhuc efficiat: seu, quòd univèrsa quæ fecit, consilio & voluntate fecerit. Ideo Apost. ait, eum hæc omnia operari, quæ videl. certi generis sunt. Aliàs de malis, seu peccatis, firmiter tenendum, quod apud Ioannem legitur, cupiditatem oculorum, libidinem carnis, & fastum vitæ non esse ex Patre (id est, Deum ista non probare, nedum operari) sed è mundo. Subjicio igitur etiam hîc contrarium argumentum:

Quæcunque operatur Deus, ea sunt ex consilio & voluntate ipsius.

At mala, seu peccata, non sunt ex consilio & voluntate ejus:
[Quippe voluntati ejus contraria.]

E. Deus mala, seu peccata, non operatur.

PROPET. Sed quid ad hunc locum dices! *Omnia sunt ex illo, & per illum, & in illum.* Rom. i. v. 36. Viden⁹ Deum absque exceptione omnium constitui autorem, & causam efficientem? Ergo & peccatorum, quæ sub istis omnibus, univèrsè acceptis, omnino comprehenduntur.

ORTHOSOPH. Sunt hæc quoque verba, si ad subjectam materiam ritè conferantur, non prorsus univèrsè, sed generatim tantum de rebus ab Apostolo ibidem tractatis capienda, prout omnes loci peristases indicant. Si tamen hoc præfractè rejeceris, dicam cum antiquo Doctore, quod res est: *Cum verba illa Apostoli audimus, omnes utique naturas intelligere debemus, quæ naturaliter sunt. Neque enim ex ipso sunt peccata, quæ naturam non conservant, sed vitiant: quæ peccata ex natura esse peccantium multis modis sancta Scriptura testatur. Deus boni tantummodò causa est, & propterea ipse summum*

b Vid. August. de Civit. cap. 7. Lib. 12. per tot. Hieron. in hunc Loc. ad Ephes.

i. Ioan. 2. v. 16.

Ob. Loc. Rom. 11. v. 36.

Respon.

August. lib. de Nat. bon. cont. Manich. c. 8.

num bonum est. Quocirca mali autor non est, qui omnium quæ sunt autor est; quia in quantum sunt, in tantum bona sunt. Quare hic iterum infero:

Quæcunque ad Deum authorem referenda sunt, ea ab ipso facta esse oportuit.

Peccata à Deo facta non sunt. [Cum sint vitia, & meri defectus, ut liquet maximè in ipso peccato Adami.]

E. peccata ad Deum autorem referenda non sunt.

PROPET. Quicquid reponas, negare tamen non potes, à Deo, ut causa universali & superiori, esse omnes actiones, & motus creaturarum: que cum sint particulares tantum cause, nihil agunt absque universali illa, scil. Deo. Vnde & illud porro consequitur, cum creaturarum (rationalium) actiones peccata sint, etiam hæc ipsa esse à Deo, ut à causa universali.

Alia Object. de Cast. fa Superiori, & Inferioribus.

ORTHOSOPH. Negare nec volo, nec possum, Omnes actiones, in quantum actiones sunt, à Deo esse, id est, Deum, ut causam primam & universalem, ad quamlibet secundæ causæ actionem concurrere: Videlicet, vires & facultates agendi sufficiendo, agentem conservando, & suo modo movendo: Imò plurima simul agentia ad agendum movendo applicandoque. Sed hoc de ijs tantum intelligo, quæ sunt agentia vel naturalia, vel alioqui bona, & primo agenti propriè ac per se subordinata, in quibus inferius non movet, nisi motum à superiori: non autem de ijs, quæ moraliter ex semetipsis contra Deum feruntur, sive quæ egrediuntur & deflectunt ab ordine primæ causæ, cujusmodi sunt homines angelique peccantes. Hanc ergo generalem Dei circa creaturas (etiam peccantes) actionem, sive motionem ac sustentationem, S. Literis fulcitam scio. Cæterum veram moralium actionum differentiam (in bonas & malas) in ipsis causis secundis quærendam esse contendo. Easdem verò actiones Deo, cause universali, & non particulari potius adscribendas esse, puta quæ malè perverseque fiunt à creatura rationali, nunquam statuam. Discrimen enim hoc malarum & bonarum actionum, tuis etiam fatentibus, tantum cadit in ea instrumenta, quæ intelligentià & ratione prædita sunt, cujusmodi sunt angeli, & homines. Deus enim sic administrat omnia quæ creavit, ut etiam ipsa proprios exercere motus & prohibitu agere sinat. Univerfalis Dei motio Generis quodammodo locum in actionibus specialibus obtinet, ac proinde omnibus ex æquò

Bez. resp. 2. ad Colloq. Mör. p. 179.

Zeged. l. c. p. 230. Neque ad altissimam & primam

causam
malitia ejus
motus est
referenda:
verum ad
singularia
principia
corruptio-
ni obnoxia,
unde pro-
fectus est,
accommo-
dabitur.
Operatio-
ne.
In lato sen-
su.
August.
sup. Gen.
l. 9. c. 15.

V. syn. Cat.
ad Quest. 7.

Vidend.
maximè
Schaafman.
duob. Libb.
de Causs.
peccator.
quibus ille
in soporem
datus est,
cui sunt
oppositi.
I. Ratio ex-
cussa: An
Deus sit
causa pec-
cati Adæ &
aliorum;
Quia ab eo
omnia: &c.

communis est & indifferens, ideoque vera actionum discrimina non potest inferre. Proxima causa, quæ actiones morales utriusque generis specificat, est voluntas hominis, sola seipsam ad actum vitiosum determinans: sed ad bonum non nisi interveniente *εὐεργεσία* divinâ. Si dicas, *inferiores causas nihil efficere absque motu superioris cause*: libenter ἐπιπλάττω subscribam. Si enim Deus subtrahat intimam suam operationem, quâ naturam creatam sustinet, continuitudinem tanquam extincta nulla remanebit. Et nisi Deus continenter operetur, nec aliarum rerum, nec ipsorum Angelorum, natura subsisteret. Sed ista nihil ad morale vitium, & ἀταξίαν actionum faciunt; quæ à recta subordinatarum causarum τάξει, seu legitima serie non dependet. Quod liquidò, inter alia, apparet, in primo Adami peccato: cujus ἀταξίαν à Dei voluntate aberrasse res ipsa docet. Hoc igitur, aut ullum aliud, quisquis ad Deum autorem (osorem enim; & ultorem ejus fuisse novimus) fidenter retulerit, videat quomodo blasphemiam istam manifestariam excuset. Et certè si vani sunt, qui culpam peccatorum suorum in humeros Diaboli exonerare conantur, (ut docet centuriatus quidam inter tuos) quid putas de ijs statuendum, qui id in Deum rejicere tentant? Si prolixiores fortè responsiones ad hæc, & alia objecta tua, circa hanc materiam Cliens tuus avebit, convertat se ad eorum scripta, per quos olim hodieque contra effrenem tuam petulantiam (ignosce verum ingenuè loquenti) hanc causam egi, atque ago. Fortè inveniet, quæ cornua ejus decutiant.

PROPERT. Ego verò id curæ ei futurum non dubito. Interea ut ex ipso etiam Adami lapsu probem, necessariò ad Deum, ut primam causam, illud malum reducendum esse, principio contendò, mihi tam certum esse, *Deum illius rei, que homini peccatum est, causam esse*, si coram stulta tua Ratione disputetur, quàm certum, mero meridie esse lucem.

ORTHOSOPH. Hoc Clienti tuo persuasissimum esse, si modò verum de seipso dicit, non ignoro. Sed ut blasphemie crimen declinet, dicis causa addere solet, nostrum intellectum eò non pertingere, ut capiat, quomodo interim absque culpa sit Deus, lapsum Adami energeticè causans. Scire autem velim, cur misellis & infirmis mentibus ergo persuadere conetur dogma tam asperum & intricatū, imò tam absorum & profanum, cujus nec modum aut rationem ipse capit, nec unde haustum sit, aut ad quem

quem usum tenēdat, novit. Cur non potius faciliā operā alia magis certa & salubria inculcat, & ab his periculosis ac insanis, quæ nil nisi profanos homines efficere queunt, (solidè quidem percepta, & firmiter credita) ἀγορεύσει in totum abstinēt? An sic Genium ejus juvat ἀγορεύειν?

Cogitationibus.
Eucum facere.
De phrasi: Homini peccatum esse.

Verūm hæc ipsa phrasis qualis sit, vix assequor. Mira sanè mihi videtur. Quid enim est, *Homini peccatum esse*? Nihil eorum, quæ homo prævaricando patrat, ipsi propriè peccatum est: sed quicquid tale agitur, Dei respectu sic dicitur. Illius ratione peccatum est, qui Legem tulit, Dei scilicet, qui violatur, non, qui violat, hominis. Nisi fortè hoc velit, *Deum causam esse illius facinoris, aut rei, quæ homini peccatum est*, id est, quæ homini, non Deo, ad peccatum imputatur. At sic neque diabolus, neque homo, summum principium peccati erit, sed Deus, quod blasphemum: neque liberè homo peccaverit, ideoque non tam ratione suæ improbitatis, quàm divinitus impositæ peccandi necessitatis causâ, punitus & maledictus est. An fortè hoc: Deum quidem efficaciter movisse hominem & impulisse ad peccandum, sed tamen non Deum, verūm hominem peccasse. At quæro, (ut possibilitatem resistendi isti motui divino taceam: voluntati enim ejus quis resistat?) quomodo, aut qua specie, debuerit Adamus conari omittere peccatum, citra parem, aut majorem culpam? Nam si quidem tentasset effugere prævaricationem, restitisset absolutæ voluntati Dei (qua Deus, juxta te, præcisè lapsum ejus voluit) & sic non minùs, quàm legem datam violando, peccasset. Cùm ergo jumenti instar actus fuerit Adamus in lapsum, (ex tuo sensu) vi divinæ voluntatis, quis dicere aufit verè peccasse? Nam nec libera electio, nec verè spontaneus motus (quæ ad peccati naturam debent concurrere:) nec verum objectorum judicium, aut discrimen, in eo tum fuerit. An denique hoc fortè? Deum Liberi arbitrij autorem esse, quod homini demum peccatum est. Sed & hoc falsum. Et cupio probari hanc formulam: *Liberum arbitrium est, vel fuit, homini peccatum*; aut saltem causâ peccati per se. In his autem talibus, plusquam Tellenis tricis, vix sanè licet sine offensione aut injuria Dei versari. Abstineo igitur Heracliticæ istas obscuritates & ineptias ulterius investigare.

PROPET. Nec fortè suffeceris. Verūntamen mirari satis nequeo, nondum tibi constare certitudinem meæ sententiæ. Ne

Objct.

tamen quid desideres nervosioris demonstrationis, ecce, expendenda tibi erunt ista, ut melius perspicias, non frustra me afferere, à Deo provenire malum. In universo isto, de quo agimus, Lapsus negotio, considerandus tibi primò Peccator ipse, Adamus. Is quæso unde fuit? annon à Deo? utique dices. Deinde Eva coniux, lapsus magna procuratrix. Ista à quo? Certè à Deo. Hanc quis aggressus est, & seduxit? Diabolus. Sed is quoque à Deo. Vnde horum omnium voluntates? A Deo, & sub ejusdem imperio. Arbor item scientiæ boni & mali annon à Deo? Denique Lex, esum dictæ arboris vetans, non ab alio posita. Iam si hæc instrumenta, à quibus peccatum promanavit, Deum solum autorem habent, eandem etiam causam habebit peccatum, ab istis junctim perpetratum. Et hoc ideo indubitatum esse affirmo, quia *Causa cause est etiam causa causati*. Et hunc tu ictum haud facillè eluseris.

Resp.

ORTHOSOPH. An tuis me putes hisce sophismatis, seu tuo iudicio inexplicabilibus ratiocinationibus, non sufficere, de hoc sanè parùm sollicita sum. Phaetontæas istas aurigationes tibi relinquo, nec, cum in plano via expedita datur, aërem secare cum ruinæ periculo libet. Video autem te perpetuo hîc de genere uno in aliud transilire, & causam per accidens pro causa per se aut fraudulentè, aut imperitè substituere: ut specie saltem tenuis elicias, quod rebus veris obtinere nequis. Quod igitur mihi mysterium tuum de Deo peccante, seu peccata procurante, studes liquidius reddere, & assensum meum elicere, stultè equidem laboras. Vtut enim pro vero (& verum esse fateor) tibi largiar, Adamum, Evam, Diabolum, arborem, legem, & si quæ sunt alia, quæ huc pertinent, à Deo ut prima & procreante causa esse (hæc enim omnia exfertè Scriptura inculcat, & inculcans vult credi) tamen consequens illud tuum non potest aut debet mihi probari, utpote quod falsorum omnium falsissimum sit, nec Genium S. Scripturæ redoleat, sed eundem potiùs è diametro oppugnet. Vide autem, quàm lepida hæc fuerit collectio:

Deus produxit seu creavit Adamum, qui deinde peccavit:
Ergo etiam Adami peccatum produxit.

Et:

Deus creavit angelum bonum, qui post evasit diabolus.

Ergo

Ergo & creavit diabolum, id est, angelum malum.

Et:

Deus tulit legem contra transgressionem.

E. Idem causatus est transgressionem.

Et:

Deus ab arbore voluit abstinere,

E. Deus ab arbore posita voluit non abstinere, sive edi.

Tam expeditæne sunt omnes argutiæ tuæ! Quod pecus tam brutum, ut fallacias, imò contradictiones istas, non intelligat? Et tamen mirè sibi in talibus placet Cliens tuus. Cæterum evidentiùs ineptiarum tuarum futilitas demonstranda est. Dicis Adami peccatum, h. e. malitiam, esse à Deo: Quia ipse sit à Deo creatus &c. Scilicet huc redit illatio tua:

Quicumque creavit hominem, malum postea factum, is & malitiam ejus fecit.

Atqui Deus illum creavit, &c. Ergo.

At verò ostendi hoc mihi velim è Scriptura, cui uni in hac re tam magni momenti fides debetur, non figmentis humanis; ostendi, inquam, velim, ubi S. Scr. doceat, Deum malitiam procurasse: seu quia hominem creavit, postea peccato infectum, idcirco & peccatum hominis creasse. Quomodo autè, quæso, Deus peccatum creare potuit, cùm sit accidens privativum, vitiumque deficiens, & malitia sit optimo creatori adversa? Nequaquã ergo prima efficiens peccati Adamicæ causa est Deus. An fortè vis peccatum æquè ac hominem esse substantiam? At hæreticæ hujus opinionis jam olim damnata es in Hermogene, Marcione, Flacio, & Manichæis. Ictui tuo, *de causa causæ & causati*, observa quod scutum opponam. Causam causæ etiam esse causam causati verum est in rebus essentialiter ac per se, non casualiter & per accidens subordinatis. Ut si Deus est autor Gratiæ & Fidei, erit etiam bonorum operum, ex fide per se existentium, autor: quia hæc effecta absque prima illa causa prodire non possunt ex causis secundis. Et hic causarum necessariò subordinatarum non interruptus ordo servatur. Alioquin, nisi hæc limitatio admittatur, varia ex hoc axiomate eluceret falsitas. E. c. Anima in homine claudicante causa est motus: an ergo & causa est claudicationis? Pollatæ cytharæ causa est Arion, sed non turbatæ harmoniæ, cujus causa est chorda nimis intensa, aut

vjd. Schaaf, de Caus. peccat. l. 1. c. 8. & l. 2. c. 7. plurib. refutantem hoc: sophisma. De Axiomate: Causa Causæ est Causa Causati.

remissa. Sic pluvijs irrigata terra facultatum in arboribus producendi fructus causa est; an ergo & terræ, aut pluvijs, imputandi vitiosi fructus? Pater causa est filij. An ergo & furti, aut homicidij, quod filius commisit? Simpliciter ergo & ubique verum non est illud, quo tantopere superbis, enunciatum tuum. Inverto autem contra te argumentum, hoc modo:

Quicumque est causa causæ, is etiam est causa causati.

At Deus non est causa causæ, id est, malæ voluntatis, quæ propria & proxima, adeoque primaria, peccati causa est.

E. Deus non est causa causati, id est, peccatorum.

Iam quid à Deo, quid contra non, in hoc (de quo agimus) negotio profectum esse credam, indicabo. Lapsus Adami merito peccati reus peragitur, in quo tamen multæ, Dei auxilio motæ, operationes conspiciuntur, quæ per se, quippe omnis culpæ expertes, accusari nequeunt: cujusmodi sunt suggestio facultatum, quibus homines possent manum extendere, pomum comedere, ratiocinari, audire Satanæ sermones, contemplari fructum, & si quæ sunt aliæ: illæ omnes sunt causæ superioris, in Adamum q. implantatæ, inque eo motæ & conservatæ actiones, seu mavis earundem facultates, nec ullo modo vitiosæ. At quod in istis latens contra Dei interdictum ad finem, & objectum illicitum ferebatur, hoc *ἀντιθετικῶν* ipsis per se bonis actionibus adspersit, & peccatum ipsum est, quod divina lege damnatur. Hujus *ἀντιθετικῶν*, sive defectus, qui proprius est secundæ causæ, origo non est reducenda ad causam primam: quæ quidem causa est, quod secunda sese movet & agit, sed non est causa, quod actiones secundæ causæ sunt conjunctæ cum vitio ac defectu. Sustentavit Deus naturam Adami, ut ageret, sed ut malè ageret, non intendit, nec dum huc instigavit, aut impulit.

PROPET. Nebulæ cyathum mihi propinas, quam removeri oporteret ab oculis, si clarè rem cernere velles. *Defectus, qui in secunda fuit causa, omnino originem duxit à prima, quamvis in hac defectus ipse non resederit.* Nec verò satisfacis, dum in fers, egressam esse secundam causam ab ordine primæ causæ, sive effectum à suæ causæ lege deflexisse. Nam eo ipso indicas, vel *imprudentem*, vel *impotentem* esse causam primam, quæ vel non observet, vel impedire nequeat, effectum inde promanans.

ORTHOSOPH. Dubiè & intricatè loqueris. Existimo tamen hoc

In Lapfu
Ade quid
à Deo, quid
non?

Tap. A. 6. a.

hoc à te dici: Peccatum originem duxit à Deo, licet ipse non peccarit. Sic enim resolvenda tuâ verba: Defectus secundæ causæ (hominis) est peccatum. Ille defectus originem ducit à Deo: in hoc autem non residet defectus, id est, peccatum; sive, ille non deficit, i.e. non peccat. An sic ergo satis feliciter ac solidè culpæ abs te purgatum credis Deum, cum sic statuis: *Deus est origo defectus, seu peccati Adamitici, nec tamen ipse peccat?* Digito hoc indicasse, plusquam refutasse est. Denuò autem (quod crebro repetendum est) hîc formulas Scripturæ exigo, quibus Deum defectus illius originem, vel autorem fuisse probes. Nimis hîc protervam tuam insaniam prodis, cum, quod alijs impactum velles, ex ebris Ratiocinationis pomptuario ineptas consequentias, aut insulas glossas, aliaque id genus straminea tela desumis. Si, quod vis videri, verè modesta esses, in solo Dei verbo acquiesceres, & eo te munires contra (falsò tibi sic dictos) Rationales. Occino tibi hîc illud tuum: *Nosce teipsam*. Addis etiam, non satisfieri tibi responsis meis. Sed quid? Si tu nunquam agnoscere velis, aut possis, tibi satisfactum, an ideo non erit? Illud moris est Temeritati & Arrogantiæ, ut ut maximè prostrata sit, nunquam tamen se talem fateri. *Quod de primæ causæ imprudentia, vel impotentia* arguis, id vanum & falsum est in casu nostro, ubi non de eodem agitur, sed de diversis causarum generibus, Essentiali videlicet, & Accidentali, seu per se, & per accidens, item physico, & morali, quæ nimis imperitè in hoc negotio identidem confundis. Quasi verò Deus eodem modo, & gradu, eodemque genere, fuerit causa Adami, quo iste fuit causa sui peccati. Non est utrobique, inquam, Essentialis causarum nexus, non ordo necessarius & per se. Hoc quidem essentiali modo Deus causa fuit Adami: hoc modo quilibet pater causa est sui filij. Et quilibet opifex sui opificij: V. gr. Statuarius suæ statuæ. Et in his valet axioma tuum antè excullum. Non valet autem in serie Accidentali, sive in ordine contingente & casuali, ad quem causa moralis sæpe referenda est, quoties scilicet à Lege primæ causæ aberrat. Porro in hoc ordine Adamus fuit causa sui lapsus, seu peccati: Vti etiam quilibet filius peccans sui facinoris (non pater ejus) causa est. Sic nec artifex vitij causa est, quod artificio postea supervenit. V. G. Statuarius causa nō est cariei, aut putrefactionis, quæ statuæ fortè accidit. Vide igitur argumentū tuum: Adami

Tapeino-
phroni
Deus est
causa pec-
cari Ada-
mitici.

Tapein.
paulò ante
finem.

Contra ca-
lumn. De
primæ cau-
sæ impru-
dentia vel
Impoten-
tia.

Adami hominis, h. e. integræ essentia, causa est Deus:

E. Idem est causa vitiosi Accidentis in Adamo, id est peccati.

Quæ hæc ratio, aut connexio? Nemo sanè ex essentia, sive substantia suæ necessitate peccat: sed peccare homini accidit, estque hoc merè voluntarium, ac vitiosum accidens. Pro insigni igitur acuminis specimine insignem & crassum errorem hæc adfers, quem ridet sana Philosophia; scil. dum paralogismum Accidentis committis, quod de Substantia sola verū est, id de quolibet Accidente indifferenter sumendo. Possèm tibi pluribus exemplis, & argumentis rem illustrare, nisi scirem oculos tuos, quamvis cæcutientes, ista non fugere. Mirum verò, cur non erubescat fictitiæ Tapeinophrosynes alumnus, tam palàm adversus verè modestos in acie stando, & statuendo, Deum autorem esse peccati Adamitici, ab eo ipso Authore in diversum abire, quem sacrum Antistitem aliàs agnoscit, cujusque negotium & hæc, & alibi, agit tam gnæviter. Solet enim is anxie satis alibi contendere, ne tantum tamque perniciosum prætextum carni detis, eoque Deum vel à minima etiam specie criminis eximendum curat. *Opus Dei, inquit, perperam in sua pollutione scrutantur, quod in illa adhuc integra & incorrupta Adæ natura requirere debuerant. A carnis ergo nostræ culpa, non à Deo, nostra perditio est. quando non alià (nota non alià) ratione perijimus, nisi quia degeneravimus. Et: Ruinam nostram depravationi imputandam meminimus, ne in Deum ipsum naturæ autorem stringamus accusationem. Iterum: Non est cur conqueramur, nisi de nobis ipsis, quod diligenter annotavit Scriptura. Dicit enim Ecclesiastes: Hoc scio, quod fecerit Deus hominem rectum: ipsi autem quæsierunt sibi ad inventiones multas. Homini tantum suum exitium adscribendum apparet, cum Dei benignitate rectitudinem adeptus, suâ ipse dementiâ in vanitatem delapsus sit, &c.* Hoc autem ideo cavendum alibi monet, ne carni, plus satis alioqui procaci, stimulos ad peccandum aliquis addat, hoc portentosum thema suggerens, & peccata in crustare doceat isto luto. *Cum ergo videamus, inquit, carnem inhiare subterfugijs omnibus, quibus utcumque derivari aliò à se malorum suorum culpam existimat, huic malitiæ diligenter obviandum est.* Porro cujus hæc sit sententia, & quis se plerumque eâ tæteatur, eodem loco prodit. Sanè nec veræ Tapeinophrosynæ, nec veræ Religioni eam tribuit, sed impietati. Audi ipsum:

Vrb. hic diversum à Calv. sentit.

Inst. l. 2. c. 1. f. 10. & 11.

c. 7. v. 30.

Inst. l. 1. c. 15 f. 1. Intell. Dogmati, quo traditur vitium naturæ humanæ esse à Deo.

ipsum : In hoc pretextu se habere satis defensionis putat IMPIETAS, si obtendere queat, quicquid habet vitij, à Deo QUODAMMODO profectum esse. Vides, hunc in eo totum istis quidem locis esse, ne ullius pravitatis culpa, vel minimo pretextu, in Deum transcribi possit. Dum igitur Cliens tuus, saltem improprie, Deum autorem pravitatis humane proclamatur, (cùm scilicet mitissimè & benignissimè de eo loquitur : Nam solet aliàs eum proprie, ex Regula ista : *Quicquid est causa cause, &c.* peccati autorem facere, uti pòst ex aliquot ejus thematis, in unum collectis, fusius videbis) quid dicas eum aliud agere, quàm ut Deo QUODAMMODO, seu aliquo modo, peccatum adscribat? quod Pythagoras ejus Impietatem prætereclare & verè pronuntiat. Quæ hæc ergo Modestia est, id pro certo habere & sano, quod non nisi ab Impietate dici, aut cogitari potest? Non tam lux tenebris pugnat, quàm veræ Modestiae Impietas. Quod si hoc ejus effatum firmiter sibi carnis sensus inscripserit, abundè jam fomentorum blasphemis de Deo cogitationibus suggestum experieris : quæ nullis unquam verborum fluminibus facilè exstingues, aut elues. Constat ergo, & Discipulum à Magistro hinc aliud sapere, & quia Magister hinc rectè sapit (et si parum sibi aliàs constat) illum ab hoc dissentientem indubiè errare. Tu jam, si videtur, perge.

PROPHET. Pergo : & ecce alteram tibi rationem oppono, quæ mihi suadet, ut accredam, Deum peccati Adami autorem esse: *Quia labilem Adamum condidit.* Hæc ipsa Labilitas, id est, potentia labendi, occasio fuit lapsus : illa verò à Deo est. Ergo & lapsus. Nisi enim planè voluisset lapsum Deus, fecisset talem hominem, qui labi non posset.

ORTHOSOPH. Fallis, aut falleris, dum disparata pro connexis, seu mavis disparia pro Paribus sumis. Multum differunt, *Facere hominem labilem ; & , velle* (prout tu capis hanc vocem) *labi hominem.* Illud ego de Deo concedo ; Hoc tantisper nego, dum è Scriptura probabis. Falsum enim est, quod ex illo elicis, nempe, Deum absolutè & immutabili efficaciam voluisse lapsum Adæ. Facere labilem, potentiam tantùm labendi supponit, quæ culpa gravari nequit : Velle autem alium labi, seu ut labatur, & impingat in præceptum, actum denotat, cui adhæret vitium, cumque talem, qui nulla ratione ob jam ab æterno factum decretum impediri potest. Quòd autem hac voce (Labilis) in hac causa de-

II. Ratio à
Labilitate,
Argument.
Tapei-
noph. Qui
creat labi-
lem, creat
etiam la-
bentem.
At Deus
creavit
Adamum
labilem. Et-
go.
Respon.

lectaris, callidè facis. Non ignoras enim, istâ ambiguitate haud difficulter imperitis imponi posse. At audi : si *labilem esse* intelligas pro eo, quod est *posse labi*, & non actu confirmatum esse in gratia, jam antè responsum est, hunc sensum admitti. Talem enim hominem (scil. labilem) nisi Deus condidisset, nulla fuisset laus humani operis, sive virtutis : nam necessitate homo fuisset bonus. Quid, quòd labilem tunc oportuit condi hominem ? ita enim poscebat Dei Sapientia simul & Iustitia, quæ viam tunc struebat & præmijs, & pœnis. Ergo aliter fieri non poterat, ex ipsa rei propositæ natura. Deus enim non dat gloriam, aut præmium, ulli creaturæ, nisi quæ liberè priùs obediverit, h.e. ita ut potuerit non obedire. Imò si Bernardo credimus, quamvis Deus altissimus omnipotens sit, non potuit tamen æqualem sibi condere creaturam, h.e. minimè labilem. Rectè igitur talem (nempe labilem) creavit. Sin autem *de qualitate* aliqua vitiosa id accipis, per se ad lapsum inclinante, nego simpliciter labilem, id est, cum inclinante ad peccatum infusâ qualitate, Adamum creatum esse : quia scilicet integer, seu bonus & rectus, conditus erat, tam animo, quàm corpore. Sed hujusmodi sophisticationes illi ipsi, quos Cliens tuus maximi facit, *proterviam hominum impie curiosorum* appellant. In quo Epiphonemate, quippe verissimo, & ipsa acquiesco.

Vrf. Explic.
Cat. Qu. 7.

Homil. 4.
super Mis-
sus.

Infant. De
peccato in
Potentia
productio.

PROPET. At nondum mihi rem satis expedijsti. Adamum enim Deus creando labilem, utique peccatum *in potentia* produxit. Qui verò peccatum in potentia producit, is etiam peccati illius, quod è potentia emanat, autor est. Atqui Deus in potentia illud produxit, &c. Ergo. Itaque cum peccante in eodem crimine hæreat oportet.

ORTHOSOPH. O te lepidam Ratiocinatricem ! Vetas alios extra Scripturam, nedum contra eam, loqui : & quoties fortè verbulum excidit mihi, aut meis, quod non facit ad tuum præconceptum sensum, ilicò classicum canis, & cohortes tuas in me concitas. Num verò tu ipsa non strenuè hîc, & sapius alibi facis, quod in alijs reprehendis ? Vbi enim, quæso te, jota unicum hujus ridiculæ sophisticationis in sacro Dei verbo extat ? Perge verò, ut capisti, proprio tuo te sic jugulare gladio. Pauca tamen ad tuas argutias reponenda sunt. Ludis hîc æquivocatione in voce *Potentia*. Cum enim non nescias, duplicem esse Potentiam,

Resp. per
distinctionem
duplicem
Potentia.

riam, merè Phyticam unam, quæ planè necessaria est unius ejusdemque actus productrix, ordine Naturæ semel constituto: Alteram non Phyticam, sed Moralem ac Liberam, eoque Liberæ rationali creaturæ propriam: debebas indicare, de qua tandem Potentia nunc ageres. Si enim potentiam merè Phyticam, ad peccandum à Deo determinatam, in Adamo fuisse dicas, quæ ita se in illo habuerit, quemadmodum se habent potentia rerum aliarum purè phycarum, (puta in vite, potentia producendi vinum, in malo producendi mala, in magnete trahendi ferrum, in fœniculo potentia pellendi flatus, &c.) & sic necessarium fuisse, ut actus vitiosus, tanquam fructus ex ista potentia naturali, tandem prodiret, quemadmodum fructus ex feminibus causantur: dico blasphemum esse vel cogitatu, Deum Adamo talem peccandi potentiam indidisse, h. e. *Adami naturam peccatricem produxisse*. Si credis, inquam, *naturales Adami potentias peccatiferas* fuisse, idque ex ipsa Dei creatione, uti vitis est vinifera, quercus glandifera, &c. quia ab his naturaliter & necessariò tales actus emanant, habe tibi, tuisque mancipijs, istam omni veritati contrariam, planeque pudendam & pietati noxiam opinionem. Si verò de Potentia Morali ac libera loquaris, cui integrum est agere, & non agere, verum quidem hoc Enuntiatum fuerit; at falsum tamen consequens, quod ex eo deducis. Cùm enim hæc potentia per se ad utrumque oppositorum indeterminata sit, seu ad actus contrarios indifferens; cumque exercitium ejus in potestate, vel arbitrio, possidentis ab ipso Deo planè depositū sit: ineptissima sanè collectio erit, ex assertione hujus potentia determinatum aliquem actum, præsertim vitiosum, tanquam ab autore potentia causatum, inferre. Quare nequaquam verè dicis, illum peccati etiam actum producere, qui producit peccandi potentiam. Quin potius sic colligendum tibi erat: cùm in ista data potentia tam insit suspensio & omissio actus, quàm actus ipse, & magis quidem ista, quàm hic, non necessariò ad positionem talis potentia sequi positionem actus ipsius: quippe qui ut fieri potest, sic potest etiam non fieri, & omitti: quod quidem in illis rebus inanimatis, & ratione destitutis, non ita se habet. Itaque non immeritò conversim dici potest, qui producit omissionem actus in potentia, is autor est ejus omissionis: quum tamè non is omittat actum, qui potentiam omittendi

1. Potentia
Phylica.

2. Potentia
Ethica.

dat, sed qui omittit reipsâ. Sic ergo is Consimiliter non est causa determinati mali actus, qui liberam dat facultatem determinandi in utramque partem; sed qui ad malum sponte determinat concessam sibi potentiam ad utrumque indifferentem. Alioqui manifestò peccaret ipse Deus, si Per se bonam voluntatem, & adhuc liberam, ad malum determinaret: quæ specialis determinatio ad malum propriè peccatum est, & liberæ tantum electioni determinantis imputari debet. Quodsi ex sola agendi Potentia arguendus est (quod tu vis) etiam ipse actus, plurima sanè hinc absurda prodibunt. Nam sic boni multi dicendi erunt Mali, & vicissim: Impij dicendi pij, & contrà: Indoctus dicendus doctus, &c. quia potentiâ tales sunt, seu tales fieri, aut esse possunt. Postremò etiam cogita, an aliquo colore V.gr. cerevisiarium, qui dum inebriantem potum coxit, sicquæ ebrietatem in potentia produxit, etiam ipsius ebrietatis, & ex eâ commissi homicidij, reum agere possis. Vides jam, opinor, quomodo hîc claudicet Seraphica tua subtilitas.

Al. Instans,
de Intentione Dei
in creando
Adamo labili.
Tap. A. 7. b.

PROPET. At verò tu multis mihi modis inscita videris & ignara, ut quæ nescias, in quam multa absurda sic sentiens incidas. Dic enim, cùm labilem fecit Deus Adamum, quid *intenderit?* Vt staret? an ut laberetur? an verò nullo fine talem creavit? Si nullo fine ais, graviter erras: quia Deus & natura nihil agunt frustra: neque nobilissimam omnium creaturarum fine deteriore cæteris Deus creavit. Si intendisse ais, ut staret, falsitatis te convincit ipse eventus, est enim homo revera lapsus. Vt ergo laberetur, Deus intendit: quod & factum novimus.

Respon.
breviter de
fine creati
Hom. ex
Catechismo.

ORTHOSOPH. Possèm hîc rursus ex te quærere, ubi locorum ista in S. Scriptura legeris? Ego adhuc nusquam notavi, Deum lapsum Adami intendisse. Tu me, ubi poteris, docebis. Cæterum de fine, quem in creando Adamo Deus sibi præfixum habuit, nunc non puto commodiùs tibi (si fortè volens oblita sis) responderi posse, quàm verbis istorum, quibus te tuosque meritò plurimùm deferre scio, hisce scilicet: hoc fine conditum esse Adamum, *ut Deum creatorem suum rectè agnosceret, ex animo diligeret, cum eo beatus in æternum viveret, idque ad eum laudandum & celebrandum.* Vides, quo fine Deus hominem condiderit? Hic sanè non discis, *cōditū esse ut laberetur, sed ut in integritate cōsistens, beatus & felix perpetuò maneret.* Hoc longè, credo, abest à tua imaginatione.

Catech.
resp. 6. Vi-
dendi In-
terpretes
Catecheti-
ci ibid.

PROPET.

PROPET. Ostendam ego tibi, quàm procul ipsa absis à sano iudicio. Dicis intendisse Deum, ut Adam integer staret, & perpetuà felicitate frueretur, utque Deus se ei perpetuò communicaret. At hoc vanum esse, vel ex Eventu liquet. Si enim Deus intendit, ut Adam staret, nec Adam stetit, constat irritum fuisse Dei conatum, & intentionē frustraneam: ac per consequens, Deum non esse, *Omnipotentem*, ut qui, quod efficere intendit, effectum dare non potuerit.

Al. Infant, ab everhione Omnipotentiae Dei sumpta.

ORTHOSOPH. Sic nempe formas argumentum:

Respons.

Quicumque vult & conatur aliquid efficere, neque tamen id assequitur, is non est Omnipotens.

Deus conatus est & voluit efficere, ut Adamus integer staret, nec tamen id affectus est.

E. Deus non est omnipotens.

Respondeo: ut futilitas collectionis tuæ melius constet, primò suis & proprijs verbis omnibus enuncianda est, hoc modo:

Qui adhibitis universis viribus suis præcisè aliquid vult & conatur, nec tamen id assequitur, is non est Omnipotens:

Ad Deum adhibitis universis viribus suis præcisè aliquid hac in re conatus est, nec tamen affectus:

E. non est Omnipotens.

Hic falsam esse Assumptionem lubens ipsa, puto, fateberis. Et ob id etiam malè *de omni voluntate Dei* argumentum tuum id generaliter asserit, quod tantum *de Absoluta & efficaci verum est*. Nisi dicere malis, omnem Dei Voluntatem esse absolutam & efficacem. At sic manifestæ falsitatis te arguet plurimis locis S. Scriptura: ut quæ passim apertè testetur, Deum quædam sub conditione tantum velle, & quidem sub conditione planè contingente, seu libero arbitrio nostro permixta: eaque non existente, Deum efficere id nolle, quod alioqui facere seriò decreverat. Cui sententiæ si locum dederis, & nihilominus sequelam tuam tutari perrexeris, tandem tuo ipsius sophismate irretitum te senties: quia hoc pacto validissimè convinceris, te ipsam Deum impotentem statuere. Quod facilè probabo, si rem urseris. Itaque voluisse Deum, ut Adamus integer staret, verum est: non voluisse etiam ut staret, verum itidem est aliquo modo. Illud, respectu Legislatoriæ voluntatis ac Præceptivæ, quâ seriò obedientiam ab Adamo exegit, sed liberè tamen præstandam. Hoc,

Non omnia vult Deus voluntate Absolutà & efficaci.

respectu efficacis ejus absolutæque voluntatis, quâ potenter statim efficit, quicquid vult. Etenim per absolutam potentiam non voluit impedire liberum istum Adami actum: sive non voluit per omnipotentem aliquam actionem efficere, ne liberè posset agere is, cui indifferentem ad utrumque oppositorum voluntatem dederat. Quin contrà jam decreverat lapsum istum permittere, sive non impedire, siquidem homo sponte sua prolabi vellet. Quod ipsum Decretum cum altero illo, de viribus omnibus ad impediendum hunc lapsum adhibendis, stare non potuisse, nimis certè manifestum est. Iam si Deus per Absolutam potentiam suam hîc agere non voluit, cum alioqui posset, ejus sanè Potentia non tollitur, si id fiat, quod fieri Legissatoriâ illa voluntate non vellet. Et hoc adeo verum est, ut etiam homines sæpe, salvâ interim imbelli potentiâ suâ, quædam serîò velle videamus, quæ tamen ob causas alias reipsâ non faciunt. Nedum de Deo illud certum sit, qui gravissimas omnino habuisse causas credendus est, quòd Adami lapsui Omnipotentem suam inhibitionem non opposuerit. Tantum tamen peccato isti opposuit, quantum convenire noverat & Iustitiæ, & Sapientiæ suæ: quodque satis esset evitando lapsui, nisi homo sponte sua sibi defuisset. Hisce igitur sententijs si sperat Client tuus posse Omnipotentiam Dei everti; nempe, si dicam, Deum intendisse statum Adami integrum, quem tamen affectus non sit, eò quòd ille contra Dei voluntatem nihilominus ceciderit: dicam scribat Magistro suo, qui reipsâ idem scribit; aut saltem operam det, ut sine antilogia illum excuset, meos accuset. Subjicio nunc tibi unum alterumque exemplum sophismatis, tuo paris per omnia; sed quod in te tuosque statim recidat:

- I. Qui hominem ratione & intelligentiâ exornatum eo fine producit, ut sanctam & honestam vitam colendo ad propositum beatæ immortalitatis scopum tendat, nec id tamen assequitur, is non est Omnipotens:

Deus Adamum, cæterosque homines, ratione & intelligentiâ præditos eo fine produxit, ut sanctam & honestam vitam colendo ad propositum b. immortalitatis scopum tenderent, nec tamen id affectus est:

E. Deus non est Omnipotens.

Item aliud:

Qui homini præceptum dat *non alio fine, quam ut sua sorte contentus homo* (Adam) *se improba cupiditate alius non efferat, nec tamen illud assequitur, is non est tibi Omnipotens:*

Deus Adamo præceptum dedit *non alio fine, quam ut ille sua sorte contentus se improba cupiditate alius non efferret, nec id tamen est assecutus.*

E. Deus non est Omnipotens.

Hæc ex alio, in idem tuo, fideliter desumpsi.

Et tamen Cliens tuus non putat Magistrum illum suum in Dei Omnipotentiam impingere, sed fortè in Iustitiam tantum, de qua pluribus infra. Ecce autem tibi & tertium, Dilemmatis iudicio conclusum:

Deus per efficacem & absolutam voluntatem (nam aliam tu 3.
plerique non noverunt) aut voluit ut laboretur Adamus, aut ut non laboretur:

Si voluit ut laboretur, & ipsum offenderet, quò bonus esse potest qui efficaciter & absolutè vult malum?

Si voluit ut non laboretur, quò dici potest iuxta te Omnipotens?

Viden' quò excurrat in hoc negotio Voluntas tua Efficax & Absoluta? nec (me quidem iudice) ex hisce absurdis te facile expedies, nisi concedas, Deum creando hominem, & legem ei ferendo de obedientia præstanda, nec lapsum, nec statum (ut sic dicam) præcisè, nedum per irresistibilem suam Omnipotentiam, intendisse in ipso efficere: sed in potestate hominis liberà utrumque voluisse relinquere. Hoc est, voluisse Deum permittere, ut si vellet homo, staret, si contrà vellet, caderet. Quod velim non mihi, sed Sacræ Scripturæ, cuius dicta mox citabo, simpliciter credas. Iam si Deus non voluit hîc agere per absolutam potentiam, cum alioqui posset, an putas verè dici. Potentiã ejus tolli, si id fiat, quod certà quadam voluntatis specie fieri non vellet?

PROPET. At illa *Permissio* tua, quam somnias, te non extricat. Inst. alia de Permissio-
ne.
Dando enim *non permittimus, sed efficimus. Deus ergo dando* (dedisse autem negare non vis:) *liberam agendi facultatem, non permittit, sed effecit, aut efficere voluit aliquid. Præterea utraque Voluntas, Effectiva scilicet, & Permissiva, hic concurrunt, & sibi invicem subordinantur. Ergo non est quòd solam Permissionem urgeas.*

ORTHOSOPH. Perplexè & obscurè etiam hîc tua tradis. Respons.
Quid enim istud: *dando non permittimus, sed efficimus? An hoc vis? Dando non.*

2.

Zeg. in L. C. p. 238. in hunc finem conditus est homo, ut Deo tanquã summo homo adhæret.
Cal. Inst. l. 2 c. 1. f. 4.

Effectus ex
re data, seu
concessa,
purè dando
non causa-
tur, sed
pendet à li-
bera Vo-
luntate
utentis re
acceptâ.

do non permittimus, id est, dum damus, non permittimus aliunde dari, sed efficaciter damus. Verum quidem hoc. Sed ipse tamen effectus (de quo solo disceptamus) qui postea ex re, ab alio data, immediatè efficitur, purè dando causari non potest, ut qui adhuc à libera voluntate ejus, cui quid datum est, dependet. Verbi gratia: Deus dedit Adamo facultatem standi, & labendi. Hanc facultatem non potest Deus dici permisisse dari, sed actu dedisse, h. e. effecisse ipsam dationem. At verò Deum, dando facultatè & labendi, & non labendi, simul etiam effecisse lapsum, & non permisisse tantum, planissimè falsum est: quia lapsus nec datoris, nec rei datae, sed accipientis tantum, & quidem liberâ voluntate abutentis, effectus est, liberè nimirum determinantis rem datam ad talem finem. Et sic, velis nolis, culpam lapsus in solam hominis voluntatem, non in Deum, derivare cogaris. Interim non nego, valere suo loco, & concurrere in hoc negotio posse, voluntatem Dei utramque, Effectivam & Permissivam. Illam, respectu hominis creati, idque primò & per se: Hanc, secundariò & consequenter, respectu peccati. Veruntamen hæ species & modis agendi, & objectis, valde differunt. Effectiva enim facit hominem, & quidem bonum, ac verè liberum: Permissiva autem peccata, quæ liberè fiunt, ab illo fieri permittit. Itaque hîc etiam vides, non eodem modo Permissivam Voluntatem causam esse peccati, uti Effectiva est ipsius Adami, ac liberæ voluntatis ejus: & proinde in vanum te laborare, dum ex nuda permissione peccati, quam ego cum orthodoxis statuo, putas Deum culpæ alicujus argui posse, uti potest ex tua efficaci motitione, & decreto absoluto: quæ tui clientes subinde pro permissione substituere perquàm absurdè solent.

Falsus agitur de Permissione, an ea sit aut esse possit causa mali actus.

Amplius autem vide, quàm malè nobis hîc *effectivam permissionem* fabrices. Si enim Permissio efficit objectum suum, sive id quod permittit, etiam paterfamiliâs efficit prodigalitatem immorigeri sui filij, & quilibet superior sui inferioris, dum permittit ei rem suam profundere. Quod falsum esse omnes novimus. Cùm ergo ne in humanis quidem rebus sententia hæc simpliciter vera sit, quanto minus id de Deo arbitrabimur? Imo verò *Permissionem Dei non fuisse causam cur Adamus rueret*, ex ipsa permissionis generali natura adfirmo religiosissimè. Etenim si nulla Permissio per se est causa peccati, profectò nec permissio Dei peccati

peccati causa futura est. Constat autem, nullam permissionem per se causam peccati esse. Ergo nec Dei. Permissionem ullam non esse peccati causam, natura ipsa (rei propositæ) docet manifestissimè. Ex definitione enim rei (Permissionis) justaque ratione illius est, ut duo agentes concurrant, is qui permittit, & is cui permittitur; quorum prior inhibendi potestatem habet, eaque utitur, cum vult: posterior agendi potestatem habet, eaque utitur cum ipsi permittitur, ut agat potestate sua. In utroque est actus voluntarius. Nam nisi (in agente) voluntarius esset, peccatum non esset: quia peccatum omne actus voluntatis est. Qui permittit, permittit voluntate: & qui agit ex permisso, voluntate agit. Sed qui permittit, agit interno voluntatis actu (quo nempe secum statuit, non inhibere alterius actum, sed sinere existere.) Sic enim vult permittens illud: vult (inquam) non agere in eo cui permittit. Is verò cui permittitur, vult & foris agere voluntate propria, & quasi vinculis solutâ permittentis. Vtrius ergo voluntatis est peccatum Adami? an etiam utrique illius adscribenda causa? (Nam de bonis actionibus nulla hic est disceptatio:) Certè utrique causa tribui non potest, quia permittenti non convenit. Solius autem voluntatis agentis peccatum fuisse, tanquam principij singularis interni, quo agebat Adam, nemo usque adeo impius est, qui negare audeat. Factum enim Adami fuit, & à propria liberaque ejus voluntate, ut causa efficiente, factum hoc profluxit, eoque peccatum, quia voluntarium. Sed qui

Verba sunt Fr. Junij de Prim. Pecc. c. 2. q. 2. p. 127. ad 127.

Thesis Urbani de permissione & c. prolixè refellitur.

NE.

I.

2.

Vid. etiam
August. de
Civ. l. 14.
c. 13.

Cōfona his
tradunt Ca-
techista in
Comment.
in Quest. &
Ret. 7.

- cant. Proxima autem peccati causa per se est Voluntas sola peccantis. Non ergo à suprema causa, permittente scilicet, est peccandi necessitas. *Tertia:* Quid? quod ne quidem causæ adjuvantes, & agentes aliquo modo in peccante, ipsum à peccato liberant, quin voluntas ipsius sola per se sit causa peccati? Diabolus consuluit, Adam peccavit: Adam tamen est peccator per se voluntate propriâ, ut principio interno, causaque peccati proxima. Quod si peccatum Adami, Adami est, nec peccatum Diaboli appellari potest, qui consilio & sollicitatione impiâ in Adamo egit: quomodo, obsecro, peccatum Adami à Deo esse dixeris, qui non egit in peccato ejus, nisi quod fieri id permisit, & bonum in finem direxit? *Quarta:* Si Adamo causa peccati fuit propria & per se voluntas ejus, quamvis agente apud ipsum Diabolo, certè Deus non potest cum ratione dici causa peccati ejus, tantum eo nomine, quia non egit, ne peccaret Adam: Cùm ille ipse, qui egit ut peccaret Adam, causa peccati ejus per se non possit appellari. Nam si nolisset Adam, non peccavisset, voluit autem voluntate liberâ, à Deo quidem permissâ, à Diabolo verò immisâ, per modum consilij, ruere in peccatum: peccavit igitur non Deus, sed solus homo causâ & principio interno suo.
5. *Quinta:* Postremò, qui actus permittuntur, ij ab agente perficiuntur, non à permittente. Lapsus Adami & peccatum ejus à Deo permissum est: Ergo à Deo non est profectum, aut perfectum, sed ab homine tantum agente. Adjiciam verba Fulgentij: Sicut peccatum in Deo non est, ita peccatum ex eo non est: quod autem ex eo non est, opus ejus utique non est. Quid ergo Deum illum O. M. operis nostri, non sui, accusamus?

Id. ad Mo-
sim.

Hæc jam olim tibi, tuisque circa divinam Permissionem cavillationibus, per hunc utrumque militem meum opposui. Tu, nisi crudum habes stomachum, da operam ut concoquas. Sed, quæ tua est audacia, fortè & hunc & illum *Rationalem*, id est, stolidum dices: quandoquidem è diametro tuæ intentioni uterque repugnat, inque hac materia à Recta Ratione nonnulla argumenta deducit, quibus thesors tuæ (scil. Deum etiam permit- tendo posse dici causam peccati Adamicæ) falsitatem folleter probat.

Instant. alia
per Prolept.

Verum, inquis, cum Deus non sit consecutus, quod permittere intendit, nempe, ut staret Adamus, omnino sequitur, non esse omnipotentem, &

Permis-

*Permissionem lapsus merè luforiam : ideoque hic unicè fpectandum eſt
arcanum & efficax illud decretum & conſilium Dei, a cuius vi Adamus
corruiſit, omneſque poſteros ſuo lapſu in æternum interitum traxit.*

a Cal. ad Cz
lum. Nebul.
art. i.

Mirum, quo cerebro diſputes. An Deus non eſt conſecutus
idipſum quod permittere intendit, ac reiſpa permiſit, nempe ut
ſtaret (modò ipſe liberè vellet) Adamus? Nequaquam, ais: Ce-
cidit enim Adamus. Sed hoc ipſum cum permiſſione, & per-
mittendi intentione, ut ſtaret Adamus, optimè convenit. Nam
dando libertatem ad utramque partem, permiſit certè utram-
que. Qui enim vult permittere, ut ſtet Adamus, vult etiam per-
mittere ut labatur. Sive igitur labatur, ſive ſtet Adamus, fit id
quod Deus permittere vult, id eſt, permittitur fieri, quod liberè
vult facere homo. Nec tamen nego, intendiſſe Deum etiam ali-
quo modo efficere, ſeu procurare, & reiſpa curaſſe, ut ſtaret
Adamus, id eſt, omnia feciſſe, quæ fieri & adhiberi æquum erat,
ut ad obedientiam jam liber à ſe creatus homo induceretur.
Dedit enim præceptū, & vires huic parendi, adjecit minas, &c.
Veruntamen hoc ita intendiſſe, & curaſſe Deum affirmo, ut ſal-
va ſemper maneret tum propria Legislationis & præcepti ſui
natura, tum hominis libera voluntas. Si tu iſta à Deo adhibita
ad lapſum cavendum non ſuffeciſſe dicis, cum Deo litiga, ut
qui omnino ſuffeciſſe, tum verbis, tum factis, apertiffimè oſten-
derit.

Permiſſio
ſtationis eſt
lapſu bene
convenit,

PROPET. Iſta ſuo tempore expendam: Interim pro ſententia
mea firmanda ratio alia in medium adferenda eſt. Negas tu
quidem præfractè, Lapsus primi autorem eſſe Deum. Ego verò
adducor etiam hac ratione, ut credam: quia Adamus à Deo, ut
cauſa ſecunda à prima, neceſſariò pependit; eoque non potuit Ada-
mus deſicere, niſi ubi prima cauſa (nempe Deus) in eo operari prior de-
ſiſſe: ita ut ſi aliquis in ipſo defectus fuerit, iſ ad cauſam primam referri
debeat, quippe que, antequam ita Adamum, ut actū ſtaturus eſſet, per-
fecerit, operari deſiſſe. Effecit cauſa Adami prima, ut ſtare poſſet
Adamus, & ſtare potuit: effecit ut poſſet velle ſtare, & velle ſtare potuit.
Sed eadem hæc cauſa operari deſiſſe, & non effecit, ut ſtaret actū; ſicque de-
fecit Adamus, & actū non ſterit. Debuerat omnino prima cauſa (Deus)
ſi ex animo voluiſſet, ut effectum ſuum actū ſtaret, idipſum ſtaturum actū
producere. Atque ita fruſtra prætendiſti defectum cauſæ ſecundæ, qui
quotieſcunque naſcitur è prima, non tantum eam ex numero cauſarum non

III. Ratio, à
Deſertione
divina.

Tap. A. 6.a.

eximit, sed ne à culpa quidem liberat; in rebus scilicet ad te pertinentibus, quæque magis sunt tui iudicij, quàm Deus, ejusque justitia, justitiæque modus. Porro quod de minis homini propositis alicubi dicis, id ad rem non facit: nam ne per illas quidem prima causa effecit, ut effectum suum actu staret.

Responso.

ORTHOSOPH. Ad desertionem hanc Adami, seu mavis defectum primæ causæ, ordine certo, quem verba tua ferent, aliquid jam mihi dicendum, & de præcipuo rei cardine respondendum est. Primò non est quodd dubites, me fateri, Adamum à Deo in universum pependisse, nempe hoc modo, ut non potuerit aut existere, aut existens quicquam agere, nisi creatio, & dein conservatio divina accederet, imò præcederet. Providentiæ enim Dei planè subjectus fuit, quæ efficaciter eum sustentavit, & in omnibus actionibus sapienter gubernavit. Sed quòd in universum ita pependerit à Deo, ut post concessam liberè agendi facultatem, etiam motus intrinsecos regere, & liberè determinare non potuerit: sed semper & in omnibus, etiam ad malum perpetrandum, nova desideria motusque speciales, à Deo expectare necesse habuerit, & reipsa sibi à Deo impressos senserit, equidem non credo. Si enim ad singularem actionem illam vitiosam, puta peccatum, enthusiasticus aliquis motus à Deo illi fuit immixtus, adeo ut non potuerit ex interno liberè agendi principio, & viribus jam liberaliter indultis, illum evitare: quomodo, quæso, non constitueretur Deus unica, saltem vera, & quidem princeps, hujus mali causa? Maximè si addatur, hominem, etiam quoad illam actionem, ita à Deo in universum pependisse, ut eam nunquam commissurus fuerit, nisi eum Deus efficaciter & irresistibiliter huc movisset. De Permissione peccati, quam tu rides, nihil hîc disceptamus; sed de impulsu interno & energetico, quo ad flagitia hominem agi (Adamumque in lapsum actum fuisse) tu ais, ego nego. Quod præcipuum hujus loci *κεράρον* esse constat.

Quomodo
Adam à
Deo totus
pependerit?

Quomodo
non?

De quo
motu seu
impulsu hîc
disputatur?

Queritur,
An desertio
illa Adami
pœna sit, an
præmium?
Et si Pœna,
cujus Pec-
cati pœna?

Iam quod ad ipsam Dei desertionem, sive ab operatione circa hominem cessationem, attinet, primam quæro: Vtrum desertio, qua Deus vel concessam homini gratiam subtraxit, vel amplius in eo operari desijt, Pœna sit, an Præmium? Hoc esse non dixeris. Ergo illud. Iam si pœna est, quæro secundò, Ob quod peccatum ea sit inflicta Adamo? an ob commissum, an verò.

verò ob adhuc committendum? Ob antegressam inobedientiam id factum dici nequit, quia nulla præcessit. Ergo ob peccatum committendum. Quod quàm ruinoso vereque antiphatice fundamento nitatur, facillè apparet. Disputant enim tui sectatores, Æternæ Reprobationis, sive Prædamnationis, causam esse nullam aliam, quàm nudum & absolutum Dei beneplacitum: unde tandem peccata, tanquam vera & necessaria effecta, suam originem habeant. Cùm ergo desertio divina committendorum peccatorum causa sit, manifestum fit, non Adamum, sed Deum, primam in illo malæ voluntatis causam existere. Quod si desertionem hanc poenam esse negas, iterum quæro, quid igitur sit, aut fuerit? Quæro etiam, quomodo Deus homini defuerit, & in ipso operari defierit? Anne removendo gratiam, quam prius ad rectè agendum, inque rectitudine subsistendum, sufficienter ei dederat? An specialem ac novam majoris confirmationis gratiam non dando? Si illud dixeris, incurres in prioris Quæstionis difficultatem, nempe, cur Adamo deesse voluerit? Num quia peccatore (ut quidam tuorum, contra expressum Dei verbum, scribere non erubuit) opus habebat? Atque interim ego, ut Scripturæ testimonia producas, urgebo, quibus doceatur, Adamo concessam in creatione seu naturalium, seu supernaturalium donorum gratiam à Deo ablatam fuisse, ante ullum ejus meritum aut culpam. Præterea intrepidè dicam, omnino falsum esse, nec aut Scripturâ, aut legitimis rationibus confirmari posse, *ante lapsum concessorum donorum subtractionem aliquam à Deo factam esse*. Denique opponam tibi Catholicam Theologorum sententiam, quâ traditur, Per & propter lapsum deperdita esse Dei dona. Et illud Augustini: *Lapsum causam esse desertionis, non verò desertionem lapsus causam esse efficientem*.

Ostendo igitur, ex ista tua (si Deo placet) modestia, Sapientiam Dei reipsâ negari ac destrui, hac collectione:

Qui efficaci & absoluto decreto alicui necessaria ad vitam ornamenta & dotes largitur, & alio simili decreto aufert, is sibi contrarius, ac per consequens insipiens est.

Deus tali decreto Adamo (& in eo universæ naturæ hominis) ornamenta & dotes ad vitam necessarias dedit; eademque mox simili decreto abstulit, secundum tuum istum clientem.

Piscar.
cont.
Schaaf.
thes. 35. p.
nu. 182.
vol. 2. The-
sism Theol.
in 8. Ann.
1607.

Mart. in
2. Sam. c. 16
& 3. Jud.

Tapeino-
phrof. sen-
tentia pug-
nat in Dei
Sapientiam.

Calv. instit.
l. 2. c. 1. f. 7.

Ergo Deus &c.

Obſerva autem, in Majore me tale Dei decretum intelligere, quod abſolutè citra cujuſquam meriti, aut peccati, reſpectum ab æterno factum ſit. Aliàs enim ſcio, ſub conditione fidei & obedientiæ alicui bona cæleſtia decerni, quibus tandem ob incredulitatem & inobedientiam ſuam (prout altera decreti pars exigit) carere cogitur. Vbi decretum utraque ex parte cõditionatum eſſe conſtat, neutrum verò abſolutum.

Deum non
deſuiſſe
Adamo nõ-
dum lapſo
probatum
teſt.

Zanchij, de
Op. Vr. l. 3.
c. 2. part. 3.
pag. nu. 875
col. 1.

p. 895.

Porro quàm non deſuerit Deus Adamo nondum lapſo, velim vel ex tuis Primipilis (namque me non audis) humiliter, ſi fortè velis ſupercilium aliquando mutare, diſcas. *Supernaturalem quendam Sp. Sancti ſplendorem, inſtar ſolis de ſuper irradiantem, Deus Adamo ſuperaddidit; cujuſ auxilio in ſua integra natura, ſanctitate, & innocentia perſeverare, Deiq; voluntati in ſempiternum obtemperare potuiſſet, ſi voluiſſet: ut autem vellet, in ipſius relictum erat poteſtate, liberoq; arbitrio.* Iterum: *Non deerat Adamo adjuutorium, ſeu gratia Dei, qua reipſa poſſet, ſi vellet, in ſua bona integrãq; natura perſeverare, ut nunquam eſſet malus.* Et alibi: *Gratia Dei non deſuit Adamo, quã poſſet, quicquid boni vellet.* Data ergo fuit iſta, ad ſtandum omnino ſufficiens, gratia, ut poſſet, ſi vellet, non peccare. Et hoc ipſum ſatis ſuperque ab omni culpabili defectu, eoque à culpa, Deum liberat.

Obiter etiam notes, quæ Cliens tuus hîc Tapeinophroſynæ tribuit, de divina deſertione loquenti, ea Rationis humanæ (quam ille tantoperè exagitat) objectiones aut ſophiſmata eſſe, ei que tribui à ſuo quodam magiſtro. Vnde conſenſus tuorum ſatis elucet.

Parè in Ca-
tech. Vrf.
p. nu. 41.

Inſtan. de
non data
plena Gra-
tia Conſir-
mationis:
unde infer-
tur, non ex
animo vol-
Deum, ut
Adam ſta-
ret.

PROPET. Quæ dixiſti, ſcio & probo pleraque: ſed de iſtis hîc potiſſimum non quæro, nec ea urgeo: Verùm de eo, Annon, cum Deus alteram gratiam, quã actu ſtaret, non dederit Adamo, lapſus omnino cauſa ſit? Non enim ſatis eſt dare, ut velle poſſis, ſed dandum eſt ut actu velis. Itaque jure tibi denuo repono, quod antè intuli, *non ex animo voluiſſe Deum, ut Adamus (eſſectum ſcil. Dei) actu ſtaret, quia non actu ſtantem, & actu ſtaturum, produxit.*

Reſpond.
iſto pacto
Deo impin-
gi hypocri-
ta.

ORTHOſOPH. O Fidem! annon hoc eſt palàm hypocritam ex ſinceriſſimo & irreprehenſibili Deo facere? Qui enim ſeveram lapſui avertendo legem ponit, lapſo certiſſimum exitium addicit: parenti autem ineffabilia bona promittit; nec tamen obſe-

obsequium ex animo vult, sed absoluta potentique voluntate prævaricationem intendit, hypocriseos certè notam effugere nequit: ut qui aliud præ se ferat verbis, aliud animo occulter. Impudens in Deum & manifestaria istæ blasphemia est. Retorqueo autem hoc clientis tui argumentū hoc modo: Si Deus ex mere beneplacito & absoluto decreto, id est, *ex animo*, intendit creaturæ suæ lapsū, debuit omnino ista, quæ speciosa tantū ex tua sententia ludibria sunt, prorsus omittere: id est, Legem illam Verantem, Voluntati suæ internæ* contrariam, non ferre, minas non addere, bona item quæ daturus non erat, non promittere. Cū verò hæc omnia, exertè attestante Scripturā, (quod de illa præcisā intentione lapsus nunquam aut nusquam facit) Deus egerit, certum est, non absolute alterutrum intendisse; sed cum obedientiæ tantū aut inobedientiæ conditione, qualem liberæ, creaturæ liberè præstandam meritò præscripsit.

Retorsio argumenti.

* Nam lex obedientiæ, voluntas efficaciæ inobedientiam intendit.

Neque verò frustraneum est, prætere hinc spontaneum defectum secundæ causæ: quippe cujus in malo, sive peccato, effectus nec pependit, nec prodijt, à prima & universali causa; sed immediatè & propriè, nempe quâ actus vitiosus, duntaxat à secunda: uti abundè supra demonstratum est.

Deum porrò non sic liberari à culpa, plusquam falsum est. Si enim culpandus non fuit, quod olim, cum omnia vineæ suæ fecisset, quæ ad fructus ferendos requirebantur, illa tamen proprio vitio ac defectu, spei non respondens, pro dulcibus uvis labruscas proferret: quanto minus id licet in peccato, Adami Administravit utique Adami omnia media, & necessaria & sufficientia, ad perseverandum in innocentia, prout, noverat suæ Sapientiæ convenire. Quod autem ille non perseveravit, non à carentia Gratiæ est, sed à nolentiâ hominis (ut sic loquar) seu à neglectu libero usus istius gratiæ. Adamus enim potuisset perseverare, si voluisset: quod ut nollet, de libero ipsius descendit arbitrio, quod tunc ita liberum erat, ut bene velle posset & male. At debuit, inquis, Deus impedire lapsū. At hoc falsum est, inquam ego. Debuit autem impedire homo, cum jam satis illi, ut impedire posset, à creatore esset datum: & hoc obedientiæ erat officium, quod ab homine exigebat supremus atque optimus Dominus. Ne igitur impactum velis crimen *Deo*, quod ho-

Esa. 5. 3, & seqq.

Deus, à sua parte præstitit Adami, quod sufficeret advertendo lapsū.

August. de Cor. & Grat. c. 11.

Object. alia.

minis

minis proprium est: cum ille præstitit, quod debuit: hic, quod debuit, & potuit, sponte sua omiserit.

Minæ Dei
non fuisse
frustratæ.

Minas etiam Dei ad rem non facere putas. Credo, si intelligas, minas jam efficere non posse, ut qui lapsus est, lapsus non fuerit. At revera ad rem faciunt, h. e. ad lapsum cavendum, ante peccatum peractum. Quot enim, quæso, hominum sunt, qui minis & formidine pœnæ à sceleribus desistunt: non destituri, si nullibi tales extarent minæ divinæ? Sanè illas deterrendi sine Adamo propositas credo: quòd autem reipsâ illum non deteruerint, soli Adamo, non Deo, imputandum esse scio. Si tu contra prolatas à Deo tantum dicis causa sentis, & vano fine, proba dictum ut decet, & tum demum tibi accedam.

Quorsum
ita effugia
& ludibria
Tapeino-
phrosynes
spectent.

Verum in summa, huc redeunt tandem omnia ista κρησφύγετα, & cavillationes tuæ, ut Delirium tuum, quod defendendum suscepit Cliens tuus, rectè cum multis alijs tui ordinis docuisse credatur, plusquam temerè asserens, Deum autorem esse omnium quæ fiunt, etiam peccatorum, ipsiusque Adami ruinæ. Quam thesin, ut fundamento impiam, & fructu abominandam, quantumlibet quæritis undique pigmentis ornetur atque incrustetur, ego ex animo horreo atque detestor, & Bono Deo freta perpetuò meis cultoribus cavendam & detestandam proponam. Hęc ad tertiam tuam rationem volui.

IV. Ratio,
ab Imper-
fectione
Adami,
Tap. A. 7. a.

PROPT. Sed nondum defuncta es: restat enim alia, quæ superioribus nec acumine nec valore cedit. Cum enim non produxerit perfectiorem Adamum Deus, nec plura ejus perfectioni addiderit, quæ ad actu standum requirebantur, negari non potest, quicquid imperfectionis in Adamo fuit, à Deo autore fluxisse. Quod quidem ita esse, comprobatur tum cibi & potus indigentia, quo ad corporis sustentationem: tum mutabilitate, seu vertibilitate voluntatis ad utrumque oppositum: quæ ab homine abesse oportebat, si numeris suis absolutus & perfectus haberi, inque statu integritatis consistere debebat.

Respon.

ORTHOSOPH. An frustra divinavi, Momum me hinc audituram, qui divinissimum Dei opus imperfectionis argueret? Satis apparet, quam tu Propeteia sacri verbi parum tenax sis. Hoc de Omnibus Dei creaturis dicit (ideoque & de homine) quòd fuerint valde bonæ. Item, Dei perfecta esse opera. Et: Opera Domini universa bona valde. Ergo & alibi Adamus, quæ opus Dei fuit. Quid hic ergo

Gen. 1. 31.
Deut. 32. 4.

Eccles. 39.
25.

ergo aliud Cliens tuus agit, quàm quod in os respondat Spiritui sancto? Vtinam illi laborem hunc suscipere libeat, & locum educere ex toto codice sacro, qui dicat, Adamum pro statu suo imperfectum, aut non satis perfectum, conditum à Deo: quod si queat, ego lauro coronandum censebo. Solis ejus verbis credere nefas mei putant, idque jure. Vbi verò imperfectionem in Adamo, si quis fortè quærere instituat, tandem inveniet? In corpore? an in anima? Si in corpore, qualis fuerit egentia cibi & potus, aut rerum similium, ea in vitium trahi non potest, nec aut peccatum, aut peccati effectum est, aut denique causa efficiens. Nisi quis fortè credat, Adamo peccandum ideo fuisse, quia cibo potuque eguit, quod certè ridiculum. Itaque de ista (si ea fuit imperfectio) hic non agitur. Si in Anima ponendam tu ducis, falsitatis arcessent te illi ipsi, quos in delicijs habes: qui cum ingentia illa & Naturæ, & Spiritus sancti dona commendat, nullius sanè imperfectionis labe contaminanda censent.

Vbi imperfectio in Adamo quaerenda?

Vid. Zanch. de Op. Cr. l. 3. part. 3. c. 2, Thel. 1. & d. Item Calv. Instit. Viti. Catech. alijsq; plures. An Mutabilitas sit imperfectio- nis?

At in Voluntate, inquis, imperfectio fuit; Mutabilitas nempe ista quam dixi. Sed neque hoc usquequaque verum est, quòd Mutabilitas omnis sit Imperfectio. Ea enim si non plus, saltem æquè multum perfectionis habet, atque imperfectionis. Nam quandiu Adamus mutabilis fuit, nondum tamen in deterius actu mutatus, perfectus omnino fuit in illo quidem primævo genere ac statu suo, & ob id Deo gratus. Quod etiam apparet in alijs rebus, maximè naturalibus. Arbor etenim perfecta (in suo genere) est arbor, etiamsi putrefactioni, aut arefactioni, obnoxia sit. Et quandiu actu non est putrefacta, aut arefacta, bonam & perfectam dicimus. Idem obtinet in cæteris rebus. Distinguendum ergo inter Mutabile & mutatum; sive Mutabilitatem & mutationem, ut inter potentiam & actum: de quorum isto jam quæritur, non de illa. A Deo est mutabilitas: Mutatio autem (quæ est actio) ab homine. Illa peccatum, aut malum, neutiquam fuit; hæc utique est in homine lapsa. Vt ergo causis differant, sic & effectis, denique & rebus, & nominibus. Et ob hæc omnia malè Deus auctor mutationis insimulatur, qui tantùm dici potest Mutabilitatis. Spero tibi hætenus abundè satisfactum, si satisfieri tibi vis. An quid habes præterea?

PROPET. Vnum adhuc circa hanc materiam movebo. Eventus enim docet, quòd licet peccato fortè non delectetur Deus,

V. Ratio, ut Eventu.

lapsum hominis tamen omnino voluerit: nam si Deus nolisset, homo non peccasset. Tum, quia non prohibuit (h. e. non impedit) cum prohibere posset, constat cum esse aliquatenus autorem peccati illius primi.

Huiusmodi
Resp. extat
apud Vrf.
in Carech. à
Par. edit. à
Quar. 7.
Quæsto 4.
pag. 61.

ORTHOSOPH. Sunt hæc inanijs ipsis inaniora, imò meræ calumniæ, & putida impiorum sophismata. Quod enim ad Eventum attinet, jam antè satis ostensum est, permulta sæpe aliter evenire, quàm ferat sanctissima Dei voluntas, in præceptis & promissis revelata. Equidem posset Deus per absolutam suam potentiam prohibere malum: sed non vult, quia ordinem semel sancitum mutare non vult, nec liberam creaturam suam & hominem sat justum corrumpere. Agit verò cum homine humano more: proponit ei leges, proponit præmia & supplicia: jubet eum amplecti bonum, fugere malum, ad quam rem conficiendam nec gratiam suam negat, sine qua nihil possumus; nec diligentiam & laborem nostrum adspernatur. Hic si cesset homo, peccatum & negligentia homini adscribitur, non Deo, licet prohibere peccatum absolutè Deus potuisset. Non autem prohibuit, quia prohibere nõ debuit, ne turbaret ordinem, & opus suum destrueret. Ergo Deus non est autor mali, seu peccati.

† Et hæc cõ-
trarijs frõ-
tibus con-
currunt Ca-
techistes &
Tapeinop.

Iam Scripturæ testimonia contra te colligemus: objectiones autem quasdam diluemus, veramque originem & fontem peccati aperiemus. Testimonia docentia, Deum non esse autorem peccati, & perditionis humanæ, sed ipsum hominem, plurima sunt, ex quorum numero duntaxat quædam proponere satis est.

a Sap. 7.
v. 13.
b Ezech. 18.
v. 23.
c Pl. 5. v. 5.
d Eccl. 7.
v. 30.
e Rom. 5.
v. 12.
f Rom. 7.
v. 18.
g 1. Ioan. 2.
v. 16.

^a Deus mortem non fecit, nec delectatur vivorum interitu. ^b Nolo mortem peccatoris, sed magis ut convertatur, & vivat. ^c Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es, non habitabit tecum malitia, neque permanent injusti ante oculos tuos. ^d Deus hominem condidit rectum: ipsi autem quasi verunt ad inventiones multas. ^e Per unum hominem peccatum introijt in mundum, & per peccatum mors. ^f Novi quoddam non inhabitet in me bonum, h. e. in carne mea. ^g Concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum, & fastus vitæ, non sunt ex patre, sed è mundo.

Ex his tandem concludimus, Deum non esse peccati autorem, sed originem mali ex ipso derivari homine, impulsore diabolo: sic tamen, ut simul dicamus, hunc ipsum initio sponte sua peccasse, nullo Dei instinctu, sicque corruptum, instinctu suo corrupisse hominem: nihil tamen in isto potuisse efficere, nisi sua

Vera origo
peccati
quæ?

fua sponte in malum confensiffet homo. Hic revocandus est in memoriam lapsus nostri patris Adami, cum omnibus circumstantijs suis. Condidit Deus Adamum ad imaginem & similitudinem suam, h.e. creavit rerum Dominum, eumque pro illo statu optimum, & integerrimum; instruxit eum donis præstantissimis, ut ad beatitudinem assequendam in Deo ipsi non deesset quicquam. Pollebat ergo homo intellectu planè liquido & q. divino: voluntas ipsi erat ut liberrima ita & rectissima: facultates habebat faciendi bonum & malum: data est ipsi à Deo lex, quæ quid jure ageret, aut fugeret, perspicuè ostendebat. Dixit enim Dominus: Ne comederis ex fructu ligni scientiæ boni & mali, &c. Postulavit igitur Deus simpliciter obedientiam ac fidem, ut totus homo penderet à Deo, idque non necessitate adactus, sed liberè ageret. Ab initio creavit Deus hominem, & permisit ipsum consilio ipsius, dicens: si voles, custodies mandata & fidem, faciendo quod placet. Ergo cum Serpens hominem tentaret, suaderetque gustare de arbore prohibita: homo non ignoravit, Serpentis consilium pugnare cum mandato illo Domini, *ne comederitis ex illa arbore, neque attigeritis: alioqui moriemini.*

* Ergo in manu consilij ejus erat edere, vel non edere. Declaravit ei Deus suam sententiam, disertè præcipiens, ne ederet, & periculi ostensione retrahebat ab esu; *ne fortè moriaris.* Satan quoque ut adhibere non potuit, ita nec adhibuit vim ullam: probabiliter autem malum * suasit, & persuasit. Inclinante enim mulieris voluntate ad verbum Diaboli, mens recessit à verbo Dei, rejectaque bona lege, malum opus patravit. Deinde maritum sponte sequentem traxit in mali consortium. Id inculcat Scriptura, his verbis: *Et videns mulier, quòd bonum esset lignum ad vescendum, &c.* Habes mali initium, Diabolum: habes, quid voluntatem hominis commoverit, falsum scil. Diaboli elogium, adeoque merum mendacium, & delectabilis arboris speciem. Sponte ergo faciunt Adam & Eva, quod faciunt, spe decepti excellentioris sapientiæ, quam mendaciter promiserat seductor. Concludimus ergo, peccatum non oriri ex Deo, nolente ac prohibente malum, sed ex Diabolo, & hominum libera electione, depravata per mendacium Diaboli. Ideoque Diabulus, & obsequens depravata hominis voluntas, causa sunt peccati verissima.

Gen. 1. v. 26
27.

Gen. 2. v. 17.

Eccles. 15.
v. 14.

Gen. 3. v. 1.
& d.

* Hic advertantur Catechistes & Piscator.

* Vid. August. de Nat. & Grat. c. 28. à Sarana venisse primam peccati suasionem. Id. de Civit. 1. 14. c. 17. Diabulus hominem non cepisset, nisi jam ille sibi ipsi placere cepisset.
Gen. 3. v. 6.

Hactenus ferè verba Catechistæ. Vbi etiam nonnulla alia sunt, quæ rectè & verè Tapeinophrosynæ tuæ, multum de labilitate, mutabilitate, præscientia lapsus, &c. in speciem querenti, & pomposè inferenti, opponi possunt: quibuscum, si ita visum, congregiatur Cliens tuus. Interea ego cum meis alicunde Cadmæos milites spectabo, donec sese mutuis vulneribus conficiant. Quo quidem genere spectaculi, hæctenus ab ipsis præbiti, non rarò contingit frui. Velim autem, si quid amplius in hanc sententiã adferre cupias, id explicatè & sine captionibus facias.

PROPEY. Nunc quidem nihil addam, sed propediem efficiam, ut, quæ fecunda subtilium imaginationum capita Clientium meorum excogitabunt (stimulum autem addam Tapeinophrosynes genitori, ne se victum fassus, spinosè tricari, & molestiam tibi arguendo creare desinat) ut, inquam, illa idonea ad firmandam thesin meam, *ὦλεϊ ἡεὶ ἀμαρτηκινῶν* Ⓞ, esse sentias.

De Deo peccatum movente,

ORTHO SOPH. Vbi istorum quisquam novi aliquid attulerit, & blasphemiarum (quarum, proh dolor! tamen plus satis est) numerum augere perrexerit, novas etiam responsiones datum iri confide. Præmonere tamen illos te velim, ne phantasticis suis nanijs, ac sophisticis delirijs, rem porrò agendam sibi putent: sed, quod nondum hæctenus (in hac quidem materia) faciunt, è liquidis Sacræ Scripturæ dictis principales theses, seu Problemata sua forment, atque à Recta Ratione desumptis argumentis dogmata sua propugnent: quod ubi instituent, brevi sibi herbam dandam intelligent.

Interim tu accuratè (atque utinam id in timore Domini facias) expende, quàm pulchris encomijs Deum meum exornes. Huic, dum istum illumve † ὁ ἄλλολογοῦμενον ἢ βρεθροῦμενον purgare † ἐπέων πηροέντων, ac defendere absurda dogmata satagis, iniqua & falsa multa impingis. Alia multa hinc sciens volens prætereo: quæ Cliens tuus in Sophismatis suis & apertè & iteratò de Deo credenda propinat. Vide saltem hæc sequentia.

† aliloquū & superbe fremementem. † verborum volantium.

Quæ elogia Deo adscribat Tapeinophrosyne?

1. Impropiè Deum auctorem peccati dici posse, palàm aperteque contendit.
2. Propriè etiam reipsã, ex vi illius Maximæ: Causa causæ est etiam causa causati.
3. Defectum secundæ causæ (Adami) à prima causa (Deo) ortum ducere.

4. Non potuisse Adamum deficere, nisi Deus prior operari desisset.

5. Illius itaque defectum ad Deum autorem referri debere.

6. Noluisse Deum ex animo, ut Adamus actu staret.

7. Dicit etiam, Defectum hujus ex illo fluxisse: & tamen fingit, se Deum nullius defectus accusare.

[Vbi insanam contradictionem notabis: Non accusari illum defectus, qui prior operari desijt, & à quo defectus, ut à causa prima, existere dicitur.]

8. Quicquid imperfectionis in homine fuit, (etiam peccatorum, ut sic loqui liceat:) id à Deo effluxisse.

9. Deū Adamo defuisse, non dando ei gratiam, ut actu staret. Quasi nō satis fuerit dedisse, ut posset stare. Et quasi posterius

donum, nempe irresistibilis perseverantiæ, non tollat id quod prius homini collatum fuerat, scilicet, liberrimam agendi potestatem. In his latet *Mysterium iniquitatis*, eò tendens, ut Deo culpa lapsus tribuatur. Has laudes, Scripturâ scilicet dictante, Deo dare didicisti: quibus adversa encomia, in Verbo Dei fundata, & à pura antiquitate comprobata, propagari à verè pijs divini numinis cultoribus hæctenus vides. Hæcine prima Theologiæ tuæ principia sunt? *Dij talem terris avertite pestem*. Et jam ut averteret Christiana Antiquitas, palàm ista dogmata, itisq̃ue consimilia, pro *Præcipitijs* exitalibus cavenda diligenter olim monuit: deinde etiam Catholica Ecclesia, ut salutari doctrinæ contraria, concilijs aliquot rejecit, ac damnavit: quod non ita pridem ego irrefutabiliter docui, & demonstravi per quendam Clientum meorum, nugis & erroribus tuis animosè se opponentem. Ex quibus etiam ultrò liquet, si brutam Rationem secuti fuisse, & turpiter impegisse dicendi sint, quotquot cum Tapeinophrosyna ista hypobolimæa non credunt, Deum aut propriè, aut minimum impropiè, esse causam peccati, totam meliorem Antiquitatem in hoc Brutalitatibus exprobratæ luto hærerè: quippe quam constet aliter hîc sensisse, eoque stuporis & stultitiæ damnari ab hoc tuo Cliente. Sed quis, nisi ipse brutus, hoc dixerit?

PROPET, Ut te multum torqueas, hoc mihi tamen Clientis mei effatum infallibile & indubitatum est, Deum nimirum impropiè Causam & dici posse, & esse peccati, & primam potissimamq̃ue scaturiginem: interim tamen omnis culpæ ac labis

vid. Ioan. Arn. Corvin. Cont. Bogerm. par. 2 Resp. ad Annot. ejus, c. 3. & d.

Deum, licet quodammodo sic causa peccati, culpâ tamen carere. Quod

quomodo
fiat non ca-
pere fultā
Rationem.

planè carentem statuo & credo, nec ullius reatus à te accusari posse affirmo. Quomodo hoc fieri queat, vis scire? Non est res *tui iudicij*, crede, nec istam abyffum myfteriorum tu capis, aut in profunditatem occultiffimarum cogitationum Dei te penetrare vales, rectiùs de terrestribus, quàm divinis illis, iudicans. Tibi fcilicet absurdum videtur, Deum, cùm efficaciter decernat, imò procuret, & suo modo operetur peccata, plurimosque homines ad ea perpetranda energetico motu & impulsu constringat, adeo ut absolutā necessitate ista fieri oporteat: Deum, inquam, cùm hæc talia agat, nequaquam peccare, aut ullius defectus vel culpæ accusari posse: mihi verò minimè, utpote quæ mihi persuadeam, planiffimè verum hoc esse; sed *Rationis stuporem* isti sublimitati percipiendæ opportunum aut sufficientem non esse. In summa: rem omnino veram esse statuo, quippe in S. literis traditam: sed hîc locum *esse non acumini naturali, sed fidei simpliciter sacris myfterijs acquiescenti.*

Rationem
tantum hic
valere affe-
ricur, ut
iudicare
queat, An
Horribile
hoc dogma
fundatum
sit in S.
Script.

ORTHOSOPH. Ista tu quidem satis composita gravitate philosopharis. Sed si fidem simplici tuæ assertioni habeam, tecum prorsus insaniam. Id ipsum igitur videndum est, an (ut tu falsò sumis) in talibus Ratio humana stupeat? nec, quid divinæ naturæ congruum sit, cernere queat? Si doctrina ista, quam hæcenus ex te audivi, spiritum sanctum autorem haberet, jure merito (vellemus, nollemus) omnes manum ori opponeremus. Verùm quia ille, quod Scripturæ sanctæ pijs Lectoribus abundè dicent, tale nil unquam tradidit: contra verò ista omnia errantium (ne dicam inflatorum) hominum somnia sunt, in optimum Deum meum injuria, quæ cum supercilio narrata, & credita alijs volunt, quis tam formidolosus, ut commenta hæc metuat? imò ut non audacter anathema ijs dicat?

Hoc jam olim scio, nil tam decere, quàm ut piè & humiliter de Deo sentiat homo, utque dignitatem ejus & bonitatis laudes contra blasphemos Stentores afferat: nil, nisi quod secundum pietatem est, sapiat hac in re: nil etiam, nisi quod expresso Dei verbo sancitur, de myfterio hoc ut necessarium credat: scio præterea, nil addendum ad illud, nec ei detrahendum: Verùm ista portenta de Deo in S. literis tradi, aut pro veris haberi oportere, nondum equidem scio, imò contrarium scio, dumque tu mihi ex iisdem fontibus, (quod sæpe urgendum est) ostenderis,
scita

scita tua esse formulas sanorum Verborum, à Sp. Sancto dictatorum, in mea sententia perstabo; nec te, sanam Rationem indignè ridentem, atque hinc protervè arcentem, unquam audiam.

Verum enimverò ubi stipendarios tuos curiosius expendo, plerorumque animos istis ipsis moribus imbutos fuisse, & esse animadverto. Exemplo sit potissimum is, quem tua falsò dicta, & fronte tantum polita, Tapeinophrosyne in delicijs unicè sibi fuisse jaçtat, & post hunc armiger & ates ejus aequè celebris.

Quoties ij, ubi oriosè satis & pro arbitrio suo ita de rebus caelestibus disputarunt, & acumini suo in tantum indulserunt, ut reditum aut exitum non inveniant, quoties, inquam, ad absurdorum probationem authenticam, cui obloqui nefas sit, ab adversarijs urgentur, nunquid extemplo ad manum habent scutum illud *abyssi*, *profunditatum*, *altitudinis*, *occultorum judiciorum*, *arcane cujusdam voluntatis*, *sublimium mysteriorum*, &c. ? moxque projectis aliquot hujusmodi sine ictu hastilibus sese proripiunt, satis rati hoc pacto delusum plumbeum hostem, quem maledictis interim onerare non negligunt. Possem quamplurimis id locis demonstrare, si nescires. Hanc itaque astutiam jure inter *præstigias*, quibus docendis tu ipsa admodum *felix es*, quibusq; oculos imbecilles facile fascinare potes, referendam esse quis abnuat?

Vt tandè igitur aliquando huic alteri meæ Questioni finem statuam, quæro iterum, ubi in hoc dogmate *sobria modestia*, & *docta ignorantia* consistat? Pro istis ego (ex animi sententia dico) ebriam lascivamque immodestiam, & fatuam ignorantiam, prolixè hinc deprehendi. Vbi satis in Deum & homines debacchata est Tapeinophrosyne, vult (Deus bone, quàm ineptè & ridiculè!) *Humilis* videri: & simul obsequiosam ab alijs fidem exigit in furiosum de Deo sensum; qualem nec Scriptura, nec Recta Ratio admittunt, aut stabiliunt. Sed in hæc stolidi commenta non dubito projectam esse larvatam illam Tapeinophrosynen à propria libidine, partim aliena conspurcandi, partim novi quippiam stabiliendi. Et in ijs annon agat ipsa, quod Rationi affingit, id est, annon ex deliris ratiocinationibus de Deo, ejusque visione, natura, decretis, voluntate, &c. imperitè audacterque nungetur, Deus ipse judex & vindex esto.

Ego jam deinceps (sed brevius) examinatum eo, de *Necessitate*

Calvinus & Beza.

Mores curiosorum, & sua dogmata specie quadam obtrudere & ecommendare volentium,

† Maximè ibi: abstràme ut ego vilis & misera Deum meū ullius defectus accusem, Tap. A. 6 b. Cùm tamen re ipsa strenuè faciat,

Transitio ad
III. Quest.
de Necessi-
tate lapsus
Adami.

tate lapsus Adami, clientis tui opinionem. Tu mihi, *quæ ea sit*, *primum explana*, (namque prima instillasti) *ne fortè me de re non intellecta verba facere contendas*. Quod aliàs fidenter magis, quàm verè, tui nobis obijciunt.

a Calv. contra
Neb. ad
art. 1.
b Ibid. ad
art. 2.

PROPET. Faciam, licet irritata: tu arrige aures. ^a Non solo Dei permissu, sed arcano etiam consilio, lapsus fuit Adam, omnèsq; posteros suo lapsu in æternum interitum traxit. ^b Fateor, lapsum Adæ non fortuitum fuisse, sed occulto Dei decreto ordinatum &c. Ex hac mea doctrina fluunt, quæ porro profitentur sectatores mei, præcisa & efficace Dei ordinatione Adamum in peccatum lapsum fuisse. Neque hujus meæ institutionis eos pudet. *Quid enim opus est tergiversatione? Si simpliciter Deus nolisset illum peccare, non peccasset: quasi verò Deo invito aliquid fiat. Occasionem illi dedit peccandi, dum legem tulit, quam sciebat ipsum non servaturum. Creavit serpentem & diabolum, qui Evam tentarent. Dedit ei uxorem, quæ illum alliceret. Denique permisit eum suo arbitrio malè uti. Quomodo igitur dici potest, Adamum esse lapsum in peccatum citra Dei ordinationem, ac prædestinationem? Fatemur ergo, factum fuisse Dei consilio ac voluntate, ut Adamus lapsus sit. Imò fieri aliter non poterat, quin Deus Adami lapsum efficaciter & vellet & procuraret: quippe qui jam absolutè tum justitiam pun-*

Zanch. de
Nat. Dei
L. 5. c. 2.
p. 736.

NB.

Piscat. con.
Schaafm.
Vorstium,
Bertium,
Hemming.
&c.

Adamus
antelapsium
non erat li-
beri arbitrii,
secund.
Tapeinoph.
* Nicas. van
der Schuy-
ren Instit.
p. 23. 24.

Propeteia
multa affir-
mat, pauca
Scripturæ
dictis pro-
bat.

nientem, tum misericordiam parentem, in hominibus exerce-
re decreverat: quos fines sine illo medio assequi nullo modo po-
terat. Adeo ut decretum de lapsu Adami procurando, ab altero
illo decreto, de plerisque hominibus absolutè ad pœnale exitium
deputandis, de quæ alijs ex misericordia parente servandis, tan-
quam effectum à causa sua necessariò dependeat. Hæc, inquam,
meorum Clientum oracula sunt, nullis unquam machinis ex-
pugnanda. Ex quibus porro consequitur, nequè ante lapsum, ne-
dum post, Liberi arbitrii fuisse Adamum, sed pura puta necessi-
tate, ac mero decreto Dei in istam sortem incidisse. Quod &
* Nicasius meus ingenuè pridem scripsit, quem alij hoc nomine
injustè traducunt.

ORTHOSOPH. Satis pol evidenter & ingenuè edisseris, cui
Adami ruina accepta referenda sit, quando non liberè aut con-
tingenter eum, sed divina & inevitabili necessitate, ex absoluto
& efficace decreto promanante, peccasse contendis. Verùm,
Propeteia, vis dicam, qualem te meritò judicem? Semper tui si-
milem. Cùm in re tam ingentis momenti liquida Scripturæ do-
cumen-

cumenta expectarem, tu antiqui moris tui memor, pro illis (nec aliud fortè hïc potes) jejunas speculationes tuæ phantasiæ pro decisionibus adfers. Sanè principia, seu *καθάραια γενικά* (quale & hoc est: *Adam non habuit liberum arbitrium ante lapsum*: Item hoc: *Adamus absoluta divini decreti necessitate lapsus est &c.*) non ab hoc aut illo homine pro suo arbitrio confictis verbis, sed rotundis Sp. Sancti dictis enuncianda erant. Quod quia non facis, nec facere potes, quæ ratio me jubeat assensum tibi temere præbere? Maximè cùm nonnulla testimonia Scripturæ sint, τὸ ἐκ ἀφαιρέσεως ἀντιθέσεως. E. c. Ipsa historia primæ legislationis, & quæ hanc secuta est, voluntariæ transgressionis. Cui utrique pulchrè consonant cùm alia Sp. Sancti testimonia, tum speciatim illustis ille Ecclesiastici locus: *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui. Adjecit mandata & præcepta sua: Si volueris mandata servare, conservabunt te, & in perpetuum fidem placitam servare. Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris, manum porrige tuam. Ante hominem vita & mors; bonum & malum, quod placuerit ei dabitur illi, &c.* Huic ego loco fidem meam tandiu adstringam, donec alij, qui fortè Canonicum non esse dicent, se & Scripta sua Canonica esse, & haberi debere probaverint. Imò verò hunc locum talem esse firmiter credo, cui assentiendum sit, quia autoritate Moysis, omni exceptione majoris, sese tuetur. Quid enim ille de homine, & libera ejus voluntate, etiam post famosum illum lapsum prædicat? Audi ipsum: *Mandatum hoc, inquit, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum; neque in cælo situm, ut possis dicere, quis nostrum valet ad cælum ascendere, ut deferat illud ad nos, ut audiamus atque opere compleamus. Neque trans mare positum, ut auferis & dicas: Quis è nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos usque deferre, ut possimus audire, & facere quod præceptum est? Sed juxta te est sermo valde, in ore tuo & in corde tuo, ut facias illum. Considera quod hodie proposuerim in conspectu tuo vitam & bonum, & è contrario mortem & malum: ut diligas Dominum Deum tuum. Testes invoco hodie cælum & terram, quod proposuerim vobis vitam & mortem, benedictionem & maledictionem: elige ergo vitam, ut & tu vivas, & semen tuum. Ex istis ita colligo: Si ista libertas & facultas volendi, eligendi, faciendi Israelitis sub V. T. adscribitur à Dei servo, quòd utrumque & eligere & repudiare (bonum, & contrà:) liberè possent: quanto magis illam integræ*

positiones
principales.

ex diametris
pugnancia.

Gen. 2. & 3.

Ecclesi. 15.
v. 14. 15.
& d.

Deut. 30.
v. 11. 12.
& c.

Adami naturæ propriam fuisse credendū est? Ac proinde Adamum liberrimè, atque *sine ulla necessitate*, nedum impulsu aut adactione aliqua divina, peccato sese contaminasse?

Quod ipsum (quia summo triumpho humana excipis suffragia) illos ipsos observa dicentes, qui è tua porticu utrumque asserunt, Adamum scilicet, cum absoluta necessitate lapsum: Et, Citra omnem necessitatem lapsum: & hanc postremam thesin rotundissimè probant. Hæc igitur ipsorum sunt: *In hac integritate Libero arbitrio pollebat homo, quo, si vellet, adipisci posset vitam æternam. Et: Potuit Adam stare, si vellet, quando NON NISI propria voluntate cecidit. Sed quia in utramque partem flexibilis erat ejus voluntas, nec data erat ad perseverandum constantia, ideo tam facilè prolapsus est. Libera tamen fuit electio boni & mali, &c.* Iam nec illa tibi ignota est thesis:

Hominem ante lapsum VERE fuisse LIBERI ARBITRII, tam ad bonum, quàm ad malum. Quæ quomodo cum absoluto & efficace Dei decreto, lapsum ab æterno præordinantis, & in tempore procurantis, stare possint, ipsi viderint. Interea autem operæ pretium est, eosdem cum asseclis suis depugnantes amplius intueri.

Sic autem pergunt: Qui verò negant, *ullum hominem unquam aut fuisse, aut esse, liberi arbitrij, (quorum hunc ferè principem scis esse τὸ χαμαὶ Φερον tuum) quia legunt, Deum operari omnia in omnibus, omnēsq; pro suo arbitrio agere, cordaq; hominum flectere quocumque vult; ij quoque TURPISIME HALLUCINANTUR. Causa enim prima non excludit secundas. Imò Deus unumquodque agit secundum suam naturam atque ingenium: movet naturas, voluntates, non cogendo, sed flectendo.* Fuisse verò Adamum ante lapsum verè libero arbitrio præditum, ad bonum & ad malum, à tribus constat Libertatibus. *Primò enim voluntas ipsius ab omni Coactione libera erat. Sed adde hic, quòd Adamus non solum liberam ab omni Coactione habebat voluntatem; Verùm etiam ab OMNI NECESSITATE.* (audin' vero? hinc omnes nervi inciduntur Stoicæ tuæ labendi necessitati.) *Nihil enim illi erat vel Externè, vel Internè, à quo aut ad malum, aut ad bonum volendum, vel faciendum constringeretur. De Externis manifestum est: quia NEQUE Deus*

NEB. VOLEBAT, neque Angeli, vel boni, vel mali, neque cœli poterant illum aut ad bonum, aut ad malum, ulla necessitate adigere. Intra se verò nihil itidem eum habuisse, quòd sibi necessitatem ullam aut ad bonum, aut ad malum inferret, manifestum est. Nam creatus erat totus rectus, justus, & bonus, eoq; liber erat ab omni peccato, nullaq; in eo erat concupiscentia, à qua

Quidam hinc
idem Ajunt
& Negant.

Adamum
fuisse verè
liberū pro-
bitur ex
Cal. Inst. l. 1
c. 15. f. 8.

Zanch. de
Op. Creat.
part. 3. l. 3.
c. 3. p. 885.
sch. 1.

Sic supr. Ni
cas. de Hor-
reo.
† humiliter
sapientem.

”
”
NB.

Ibid. p. 889.

à qua ad peccandum vel impelleretur, vel etiam alliceretur. Vis plura? Adi, quæso, & consule Doctorem illum Clientis tui & Patronum alioqui magnum, qui ex ipsius Scripturæ autoritate validè probat eodem loco meam sententiam. Primo à Lege formaque præcepti. 2. A pœna peccato addita. 3. A dicto Ecclesiastæ, NB. c. 7. v. 30. 4. A dicto Syracidis, c. 15. v. 14. 15. & d. Quibus subjunge decisivam hanc ejus conclusionem: *Deo non posse peccatum Adæ VLLA RATIONE adscribi; quodd non dederit ei gratiam, qua vellet in bono perseverare. Nam dederat ei bonam voluntatem & rectam, qua posset bene velle: sed liberam, quâ posset etiam malè velle, si nollet bene. Quis autem Adami voluntatem vel coëgit, vel VLLA NECESSITATE constrinxit, ut malè vellet? Nemo sanè: sed ipse sponte sic voluit. Ostensum est enim, eam fuisse liberam tum ab omni coactione, tum ab omni Necessitate.* Hactenus ille, quem omnium tibi instar esse volo; & dispicere Clientem tuum, quomodo se ab illo expediat. Nam mihi satis est, hoc par athletarum obiter commisisse. Alios autem nunc non citabo, quia satis notum, omnes saniores id unanimiter adstruere, *Adamum post lapsum demum amisisse liberum arbitrium ad bonum.* Indubitato ergo credunt, quod & verum est, ante peccatum illud habuisse. Non enim amisit, quod non habuit.

Cæterum, si tam malè feriatus quis esset, ut commentum hoc ultrò admitteret, Adamum sine libera Voluntatis actione peccasse, nec libero arbitrio donatum fuisse, adeoque nec contingentes, sed necessariò lapsum: quomodo, quæso, Absurda ista evitaret, in quæ recto itinere ducit istud novitium tuum dogma? Considera enim, fodes: Si Liberi arbitrij experts dicatur Adam, (ut jam nihil de alijs hominibus dicam:) num verè dici possit, eum Ratione proæretica præditum fuisse à Deo? Si Liberum arbitrium non habuit, nec Rationem electivam habuit: imò si usum rationis in hoc seculo spectes, rationem prorsus non habuit. Vtique enim illud cum hac essentiali nexu ita coheret, ut separari ab ea nequeat. Ideo enim homo præditus est anima rationali, ideo ratione utitur, & præterita cum futuris, opposita cum oppositis comparat, ut sciat quid sit approbandum, appetendum, vel averfandum, quid præeligendum, alijsque præferendum. Et cum cura hîc expendas jubeo summi illius Philosophi effatum: *Necessariò cum Ratione (electiva, seu proæretica) liberum arbitrium existit. Aut enim homo non erit rationis compos, aut si est rationis*

p. 896 col. 2

Zanchius
Verbanum
rescilit.Absurda,
quæ incur-
rit, qui Ada-
mo lib ar-
bitrii ad-
mit ante
lapsum.Vid de his
Clarif. Phi-
los Timplæ.
in Physic.
part. 1. c. 2
probl. 7.

tionis compos, erit Dominus suarum actionum. Si autem est Dominus actionum, omnino habebit liberum arbitrium. Item: Necessario homo est particeps liberi arbitrij, quoniam est particeps rationis. Ideoq; qui Deum accusant, quod hominem non creavit κακίας ἀνεπίθετον, h. e. ejusmodi, ut vitium seu peccatum in eum cadere nullum posset, sed ἀντεξέσπον, h. e. liberi arbitrij compotem, illi imprudenter Deum accusant, quod hominem fecerit λογικόν, & non ἄλογον. Necessarium enim est alterum de duobus, ut aut homo sit ἄλογος, aut si rationis est compos, & in rebus agendis cum ratione versatur, ut sit liberi arbitrij particeps. Hæc omnium Philosophorum vox est.

rationalem.
irrationale.

Præterea irrefragabili conscientia testimonio hoc probatur, etiam de quibulvis alijs hominibus, quo unusquisque convincitur, se multa liberrimè & agere, & omittere: multaque aliter agere, quàm agit, posse. Quod ipsum S. Literæ firmant, dum docent, Deum hominè reliquisse in manu consilij sui, &c. ipsum hominem posse eligere vitam, vel mortem, &c. hominem in potestate habere propriam voluntatem, & actiones inde pendentes, &c. Adde his ipsum finem hominis, ideo jam olim creati, ut liberè ac sapienter imperet ac dominetur mundo, & rebus mundanis; soli verò Deo religiosè serviat, ejusque voluntatem sponte exequatur, sub spe præmij ab eodem pro libera obedientia consequendi. Hoc verò sine libero arbitrio fieri non potest.

Eccel. 15. 14
& d.
Deut. 30. 11
&c.
1 Cor. 7. 37.
Act. 5. v. 4.

Quod si Adamo liberum arbitrium non fuit, sed servum, id est, absolutâ Dei potentiâ, & decreto, ad unam tantum determinatum, quis fuerat meriti, vel culpæ locus relictus?

Epiphan.
cōt. Hæref.
trioicor.

Quorsum lex illi præscripta, ad quam viveret? Si enim sati est, sapientem fieri, prudentem evadere, rationalem generari, & irrationalem, aliâq; omnia; cessent leges: dominatur enim fatum adulteris, & alijs; id genus inobedientibus, qualis Adam utique fuit. Quem quid attingebat vanum & supervacuum adhibere conatum, gubernandi actiones suas, ut essent conformes Legi divinæ? & collineare ad præmium obedientia, si adamantinum dira necessitas clavum fixerat jam ab æterno, ut in unam tantum, nempe prævaricationis, partem determinanda foret voluntas ejus? Imò nec conari debuit obedire: nam quò magis id fecisset, eò magis efficaci voluntati divinæ restitisset, id est, contra stimulum calcitrasset. Sed infinitum foret, omnia dogmatis vestri ἀπὸ πρὸς percentere.

Contra ista tamen, quæ ad stabilendam tuam Fatalem lapsus
Necessitatem adfers, porro sic differens concludo:

1. Causa à qua, & ex qua, potior est causa, in qua, seu per quam,
aliquid fit : Sive, Causa efficiens & movens magis est causa
sui effecti, quàm instrumentalis.

At Deus (ex tuo sensu) est causa lapsus à qua, sive efficiens;
Adamus autem causa per quam, seu instrumentalis.

E. Deus magis est illius rei causa, quæ facta est ab Adamo,
quàm Adamus.

Hic tu mihi Deum tuum (h. e. qualem in hoc negotio tu fingis)
culpæ purga, sed sine sophistica. Interim plura hujus generis
accipe.

2. Quicquid prodit ex Dei absoluta & efficace ordinatione,
consilio, decreto, id malum esse nequit. (*Ratio, Quia à bono
Deo, ejusque voluntate ac decreto, nil nisi bonum.*)

Lapsus, seu peccatum Adami (secundum te) ex ejusmodi or-
dinatione, consilio, & decreto Dei prodijt.

E. Lapsus Adami malus esse nequit.

Quid igitur in eo culpabile, quid pœnâ dignum, si bonus, ut-
pote à bona causa profectus?

3. Nullus sapiens, lege positâ obedientiam exigens, efficaci &
arcano motu eandem impedit. (*Ratio: Quia nemo sapiens
secum dissidet, aut sibi contrarius est, idem scil. volendo, &
nolendo.*)

Deus lege positâ ab Adamo obedientiam exigens, eam ta-
men, juxta te, arcano & efficaci motu impedivit.

E. Non est Sapiens, ex dogmate tuo.

4. Si peccatum Adami est à prævio defectu, seu corruptione
(ut omnino est) oportet ut aut homo seipsum corruerit,
aut Deus.

Si Adam seipsum corruerit, jam non est à Deo peccatum. Si à
Deo corruptus est, (quod convenienter tuæ sententiæ dici-
tur) quomodo non erit statuendus Deus autor peccati?

5. Quicquid à Deo efficiendum decernitur ab æterno, id ab
eodem approbatur, cum in tempore factum est.

Lapsus Adami, juxta te, ab æterno decretus est efficiendus.

E. Lapsus Adami à Deo approbatur.

Hoc si verum est, cur Scriptura docet, Adamum propter eum

poenâ divinitus affectum? Cur Deus ejiciat Paradiso, & morti addicat, facientem opus quod ipse approbat?

6. Peccatum Adami aut à propriâ & liberâ voluntate & inclinatione ejus est ortum: aut ab energetica Dei ordinatione, & efficaci voluntate.

Si illud, causam non habet voluntatem Dei.

Si hoc, Adam non potest dici peccasse, eò quòd lapsus ortum duxit ex divina voluntate, ex qua nihil peccatosi, ut sic dicam, prodire potest.

7. Si voluntas Dei causa fuit lapsus, Præceptum verò prohibitivum contrarium lapsui, erit utique Voluntas Dei præcepto contraria; id est, Genus speciei, vel si mavis, Causa Effectui, vel denique signatum suo signo. Hoc ubi statuitur, quorsum, quæso, Sacra Scriptura? quam certitudinem nobis præstabunt ejus testimonia? Quis nobis dicet, Deum jubendo non vetare, & vetando non jubere? Quærendus scilicet Pythagoras aliquis, qui pro captu & libitu Rationis suæ Scripturas nobis explanet. Crediderim ego, si Adamus *† Sapientie divine* particeps fuit, tam sapientem utique indubiè fuisse, atque sibi videntur tuorum *ἐξαιρέτων* quidam, dicentium, Voluntatem Dei efficacem fuisse, ut laboretur Adam. Hic igitur æquè intellexit Dei de lapsu suo voluntatem, atque inde fortè ansam arripuit contemnendi Præceptum, & id faciendi, quod Decretoriâ Voluntate Deus præcisè intendebat. Vel saltem justam dubitandi causam dedit Adamo sapiens illa cogitatio, an scilicet divina prohibitio (de non edendo pomo vetito) fuerit seria & infucata, an verò minus præsertim cum eventus ei non responderit, ex quo solo Clientes tui voluntatem Dei veram & propriè dictam æstimare solent.

Hujusmodi sanè rationes (omitto autem multas alias) non patiuntur, ut commento tuo adhæream, quasi lapsum Adami causaverit simplex & absolutum aliquod Dei propositum, efficaci potentia comitatum: sed quòd malum illud non aliunde, quàm ex libero primi hominis arbitrio, seu voluntaria hominis electione, in quam nihil operata est *ulla necessitas*, effluerit, constanter credam & tuebor. Quam fiduciam mihi partim ipsa rei indubitata Veritas conciliat, partim consensus omnium, qui rerum sacrarum aliquâ notitiam habuisse creduntur, & * *ὁμοφώνως* libertatem voluntatis in Adamo adhuc integro asserunt.

† Calv. Inst. l. 1. c. 15.

Eximiorū,

Vid. Franc. Jun. de Principio Peccato. * unanimi consensu.

PROPET. Esto : at nemo illorum fortè satis maturè hæctenus & accuratè expendit, quid illud liberum arbitrium monstri aleret. Hoc quia Causidicus meus nunc agit contra te tuosque, *caervatim eum impugnatum profiliunt* : & cavillantur, *tanquam qui non sobriè satis, sed improridè nimis, de Deo, & ejusdem consilij scribat*. At isti longè errant. Iam enim dudum sententiæ istius ex tabulis meis certus & tenax est, *multò perfectiorem futurum fuisse Adamum, si non fuisset liberi arbitrij, quoad malum*. Quomodo Deus ideo perfectior est, quia malum ne velle quidem potest. *Et tales in futura vita erimus homines beati, ubi liberum arbitrium ad malum non habebimus*. Itaque Libero arbitrio non dato ex parte mali, non sustulisset hominem Deus, sed perfecisset.

ORTHOSOPH. Iam dudum ego te *μωρασμένω* sustineo. Et tanto quidem es tum ineptior, tum molestior, quò eandem Camarinam sæpius moves. Hic virus tuum denuò in Deum evomis, dum *clamas, absque libero arbitrio perfectiorem hominem proditurum fuisset*. Qui scis, quæso? An Spiritus Sanct. in Scriptura tibi id patefecit? Non puto. Quis verò docuit, Liberum arbitrium pertinere ad Imperfectionem hominis viatoris, ut loquantur? Hæctenus ego mihi persuasi, Perfectionem hominis (quæ est ejus finis) aliam in hoc seculo esse, aliam in futuro. & illam quidem resultare ex recto arbitrij liberi usu : nec imperfectionem hominis ullam argui posse, aut potuisse, nisi post abusum ejusdem, & voluntariam determinationem ad ipsum actum vetitum. tum demum verè dici potuisse hominem imperfectum, non antè, statuo. Deus utique in istum finem, scilicet ut beatus redderetur per bonum arbitrij usum, non ut miser evaderet per malum usum, Liberum arbitrium ei dedit; uti suprà etiam ex Doctrinæ Catecheticae scitis ostendi. Iam verò si *primo homini nihil omnino ad absolutam perfectionem defuit*, (quod eximij etiam Nostrorum agnoscunt) quis tam cæcus fuerit, ut non videat, malè dici *imperfectum* fuisse Adamum, ideo quòd Liberum arbitriū habuit ad malum quoque. Ac licet non fuerit Deo perfectione æqualis, tamen suo modo, & in suo genere, perfectissimus fuit, atpote in suo statu, ut sic dicam, viatorio, perfectè bonus, sapiens, justus, beatus, &c. Quòd autem necessitas ulla ex dato libero arbitrio ad peccandum resultaverit, quomodo tandem persuadebis? Sanè cum indifferenter sese voluntas ejus haberet tam ad bonum, quàm

Propet. dicit, liberum arbit. alere multa mōstra: quæ in seqq. conatur ostendere.

Adamum perfectiorem futurum fuisse absq; Lib. arbitrio ad malum: Exemplo Dei & beatorū probat.

Respons. Liberū arbitriū nō pertinere ad imperfectionem.

Bulling. Dec. 3. Ser. 10.

Adā in suo genere, ut viator, perfectus fuit.

ad ma-

ad malum, & ex permissione divina utrumcunque vellet, eligere posset: existimari non debet, alicubi latuisse adhuc tacitâ quandam Necessitatem, quæ indifferentiam illam suâ vi tolleret, & ad unum tantum objectorum præcisè hominem determinaret. Quicquid verò tu hîc philosopheris, aut apertè falsum, aut merè imaginarium, spinosum, incertumque est, nec plana aut certa claraque hæc unquam reddes, nisi liquidam Scripturæ lucem admoveris.

An rectè
Adamus di-
catur crea-
tus fuisse
ad instar
beatorum
in cælo?

Sanè quòd Adamum ante lapsum cum beato homine in futura vita confers, quasi Adamus hujus instar creati debuerit, non liber ad utrumque oppositum, plusquam ineptè facis. Deo enim sic visum fuit, ut Adamus sensim, quasi per gradus, in bono proficeret, utque gloriæ præmium per obedientiæ viam consequeretur. Beatis verò in cælo hanc conditionem non præscripsit, neque præscribere potuit, eò quòd illi bonum istud jam adepti sint. Cum ergo Deus unicè, ad finem jam dictum, creaturæ suæ liberam obedientiam intenderet, non autem coactam, aut fato aliquo necessitatum: talem certè eam, & non aliam, condere debuit, cui libertas esset indifferens ad utrumque: quippe sine qua non datur obedientia viatoris propria, & vero aliquo præmio digna. Ex quibus etiam amplius liquet, quàm vanè Deum Opt. Max. suæque naturâ perfectissimum, huc aptare studeat Cliens tuus, qui nec obedire cuiquam potest, nec præmium ab altero consequi, nec denique perfectior, quàm est, evadere per naturam unquam potest. Quapropter ita potius tacitè inferre debebat, ad istam immutabilitatem Dei formari hominem non debuisse. Rationem appono, quia sic poposcit ipsa providentia, & natura Dei. Non enim dat Deus gloriam suam, h.e. suæ naturæ propriam, ulli creaturæ: nec Deum (quod impossibile) creare tunc intendit, sed hominem. Æquum igitur fuerat, intra hos terminos compesci volatiles istos spiritus tuos, nec alia vana curiosius te scrutari, quæ, quantumvis speciosè excogitata, & in scenam producta videantur, tamen præposterum de Deo sensum palàm testantur, & meram profanitatem inculcant.

Vid. sup. di-
ctum Ber-
nar. in Rat.
a. de Labi-
litate.

1. An liberū
arbit. offen-
dat ad Sa-
pientiam
Dei?
Tap. A. 8. a.

PROPET. Ut maximè velim admittere liberum Adami arbitrium, tamen validè illud vetat, quòd ad *Sapientiam* Dei offendit. *Sic enim concludo: Quicumque alicui aliquid committit, quo aliquid voluntati suæ contrarium indubitatè præscit proditurum, ille non agit Sapienter.*

pienter. Atqui (secundum te) Deus committit Adamo liberum arbitrium, præsciens contrarij voluntati suæ inde prodituri. Ergo Deus &c.

ORTHOSOPH. Major tua cum sit ambigua, facîle in falsitatem degenerare queat, si sequius accipiatur. Cum enim vox *voluntatis* dupliciter sumatur, vel pro *Voluntate Præceptiva*, quæ lege continetur, sive mandato lege divina comprehenso, quo & respicit eventus ipse, qui præter ac citra intentionem & finem tradentis solet existere. Vel pro *voluntate executiva*, seu proposito finis & intentionis in ipso tradente: Certè si hanc posteriorem voluntatem in Majore intelligis, scil. Quòd nemo sit sapiens, qui tradit aliquid alicui eo fine, ut abutatur eo in suam vel aliorum perniciem, vera est Propositio, sed Assumptio falsa. Si enim Deus abusum liberi arbitrij in Adamo absolutè voluit, utique præscivit etiam, nihil voluntati suæ contrarium posse inde prodire. Sin verò *voluntatem Legislativam*, ad quam uterque possibilis eventus ponitur, jam Minor quidem vera, sed Major falsa est. Cur enim aliquis verè sapiens, qui abusum bonæ rei prævidet, à re danda ob prævisionem istam abstineat? præsertim si abusum quoque in bonum publicum vertere norit: sique summus Legislator sit, & obedientiam legi suæ liberè præstari postulat. Nulla certè ratio est, cur talis aliquis ob donum per se bonum imprudens, aut insipiens dici mereatur. Non enim per inscitiam, sed deditâ operâ, illud alteri dat, & utendum committit, quod ad obedientiam *liberam* præstandam necessariò requiritur; & proinde, quo simul efficere (id est, velle ac facere) homo aliquid potest, quod voluntati Committentis, id est, Legi & præcepto, quo voluntas illius expressa est, contrarium sit. Vulgari exemplo id puto demonstrari posse. Sit bonus aliquis Princeps, qui in ditionem suam invehi curet maximam vini, frumenti, aromatum, &c. copiam: & simul Lege latâ ebrietatem & luxum prohibeat, etiam sub pœna relegationis. Hunc si quis, (ubi fortè subditorum aliquis se inebriaverit, aut contrarium voluntati principis fecerit) insipientem vocaverit, quòd vinum, frumentum, aromata, &c. invexerit, cum sciret proclives quosdam ad vinolentiam abufuros, V. gr. vino, & inebriatum iri, & sic relegationem merituos, is sanè iniquus fuerit. Cum non hoc fine, sed alio meliore, puta, sanitatis, hilaritatis, roboris, &c. aut fovendi, aut recuperandi causa, Princeps id fieri voluerit.

Respòd. per
distinct. vo-
cis, volun-
tas: quæ du-
plex.

1.

2.

Res expli-
catur simili.

An hęc Præ-
ficientia ob-
ſect.

Nec verò refert, quòd præſciat Legiſlator, illum cui rem iſtam committit, abuſurum poteſtate illâ: quia ſufficit, ut ſapiens ille, qui hoc ipſum præſcit, ſimul illud noverit, abuſum hunc facile caveri poſſe; utque cauſas juſtas habeat, cur ita faciat: id eſt, cur interim committat illud, quo abuſurum hominem videt, utque nihil ipſe aut faciat, aut fieri permittat circa hominem, quò minus rectè uti homo poſſit re ſibi commiſſâ: imò verò omnia faciat, quæ æquitas facienda eſſe dicitur, ut alter re ſibi commiſſa rectè utatur: ac proinde ut ipſe in cauſa non ſit, quò minus abuſus ſit liberrimus, & planè voluntarius, ſed ut per ipſum tantum hominem ſtet, quò minus rectè utatur. An ergo tu Deum culpandum cenſes, quòd aut cum libero arbitrio Adamum creavit? aut tali ipſi condito vel oculos non clauſerit, ut pomum videre non potuerit? vel manus iſto momento non luxaverit, ne ad apprehendendum malum extendere poſſet? vel aures non fecerit obſurdeſcere, ne verborum Satanæ illecebras audirent? Cave faxis. Quin neque Pater, neque Princeps inſipientiæ arceſſendus, ſi ille filijs, iſte ſubditis, ad cavendam ebrietatem ora non obliget, gulas ac fauces non obſtringat, manuſque non præcidat: quem utrumque ſatis functum officio ſuo conſtat, ſi lege ſeveriſſimâ promulgatâ declaravit, ſe obedientiâ liberâ à filijs, ac ſubditis honorari malle, quàm vi ac coactione.

2. An in Juſticiam Dei impingat Lib. arbitrium?

Tap. A. 8. b.

PROPET. Sed & directè in Juſticiam Dei incurrit Liberum arbitrium. *Quicumque enim verè eſt juſtus, habens omne id in ſua poteſtate, quo poſſit peccari, & ſine quo non poſſit peccari, ſi ſciat eo alteri tradito peccatum indubitatè iri, id nemini committit. At qui Deus (ſecundum te) habuit in poteſtate ſua liberum hominis arbitrium, quo ſolo potuit peccari, & ſine quo non potuiſſet peccari: præſcivit etiam, eo tradito alteri, peccatum indubitatè iri, & tamen id commiſit homini.* Ergo &c. Proinde ne ſtatuendum ſit, Deum juſtitiæ ſuæ ipſummet adverſari, credi debet, non talem creaviſſe Adamum, qualem tu ſtatuis, atque hunc non per liberum arbitrium eſſe lapſum, ſed per enerviam ipſius Dei.

Reſpon.

ORTHOSOPH. Vis ſummatim dicere, eum non eſſe juſtum, qui committit alicui quippiam, quo accipiens poſſit abuti. Talem verò fuiſſe Deum in dando libero arbitrio, & ob id injuſtum. At ego illud ſequi pernego. Ratio enim Juſtitiæ non in eo ſita

fitā est, ut non detur alicui aliquid, quo is abuti possit, quantum-
vis dans sciat, cum cui datur malè usurum. Sed in eo potius, &
quidem tantum, ut suum cuique tribuatur, nihilque à parte dan-
tis fiat, quominus is qui re data abutitur, proprio & liberrimo
motu, vel arbitrio suo, eadem abutatur, aut abusus fuisse dica-
tur. Præscientia verò non tantum non impedit, quò minus ab-
usus liber sit, sed ipsum liberum abusum *pro objecto* habet: adeo
ut nisi abusus liber esset, præscientia de eo nulla foret, quòd al-
ter re datā liberè abusus esset. Itaque nec Iustitiæ, nec Sapien-
tiæ illius, quæ Deo ut supremo Domino & Legislatore competi-
tit, ratio in eo verè est sita, in quo utramque tu itatus. Etsi enim
in speciem videatur Sapientiæ contrarium, committere alicui
quippiam, quo sit abusus: revera tamen contrarium non est,
dummodo illæ conditiones in dante simul & accipiente adsint,
quas paulò antè recensui. Et posito, sapientiæ seorsim acceptæ
aliquatenus id adversari, nullo tamen modo Iustitiæ contrarium
dici debet. Sufficit enim ad Iustitiam, ut injuria non fiat ei, cui
committitur res utenda; sive, ut illi suum tribuatur, utque non
habeat, de quo jure conqueri possit, (concredi scil. sibi tale ali-
quid, quo rectè uti nequeat) cum ipse re concredita & rectè uti,
& contra abuti possit, si velit.

Sic ergo ineptum & insipidum foret, Dominum istum inju-
stum dicere, qui, cum haberet, per quod posset ab industrijs fieri
lucrum, & quo non dato, nihil posset ab otiosis defodi, quoque
dato peccari ab utrisque posset, tamen utrumque distribuit, &
quod bene collocatum est, & quod malè, quamvis utrumque
eventum præsciret. Satisfecit enim suis partibus, dando id, quò
bene uti quilibet accipiens posset, jubendoque ut rectè uteretur
quilibet, suumque officium faceret. Injustus autem tum potius
fuisset, si lucrum poposcisset, non dato prius, quo posset nego-
tiatio institui. Et quo successu servus ille malignus injustitiam
Domino suo exprobravit, satis notum est ex Evangelio. Annon
etiam meritò insanus dicatur, qui Magistrū accusare velit, quòd
Discipulum Eloquentiæ præceptis & arte instruxit, quā hic po-
stea ad perniciem aliorum abutitur, quamvis abusum ille ali-
quatenus præviderit? idque ob causas modò expositas.

Iam verò certum est, Dominum Deum, qui tamen omni ho-
minum jure ac potestate superior est, dum rem aliquam homini

Dominus
talentorum
non fuit in-
justus, di-
stribuens ea
benè & ma-
lè pòt utè-
tibus.

a Quod etiam
etiam inter
Scita vestra
invenio ur-
geri.
Matth. 25.

Deus sem-
per justas
haber cau-
sas, cur sic
agat.

liberè usuro committit, causas & rationes habere justas & graves (sine quibus nihil unquam agit) etiamsi nobis non semper exploratas esse velit, cur concedere velit illud, quo abusurum videt eum cui concedit. Quid igitur causæ est, cur quis divinas actiones, actionumque justas, licet interdum occultas, rationes, indignè potius traducere, & injustitiæ reprehendere velit, quàm suspicere, ac religiosè venerari? Nihil equidem hoc aliud est, quàm si homo Deum judicio suo metiri, & consilia ejus sub jugum mittere satagat: quod tui Nostris, sed absque ratione, identidem objectare solent.

Quod porrò ais, Liberum arbitrium illud esse, quo solo peccetur, & sine quo peccari non potuisset, aliud ingens monstrum alit. Ex sensu enim tuo si tanquam verum id enuncias, vide annon peccatum universum è mundo tollas, sublatum nempe volens, etiam ante lapsum, omne liberum arbitrium. Vbi enim hoc non est, ibi neque illud. Dicis autem, Adamum non habuisse liberum arbitrium, etiam ante lapsum. Dicis etiam, sine libero arbitrio peccari non posse, sed per illud solum peccari posse. Si ergo Adamus Liberum arbitriū non habuit, nec per carentiam, ejus peccare potuit, utique non peccavit. An ergo non fiet fabula Poëtica tandem peccatum illud Adamiticum? Sin autem ex Hypothesi tantum illud dicis, quasi posito ac dato libero arbitrio, necessariò ac immediatè ex eo prodierit Peccatum, cogita, quæso, annon debeat ex sensu tuo affirmari, Peccatum omnino fuisse necessarium, (necessitate, inquam, causæ & effectus absolutâ) & illius causam tandem statuendum esse Deum? Quod annon utrumque impium prorsus & horrendum sit, & evertendæ religioni aptum, judicabunt verè εὐσεβεις ἢ ἠμόθεοι omnes.

Verum dic quæso tandem, Propeteia, an nondum animadvertis, te miserrimè inextricabilibus nodis teipsam irretire? & manifestariam insipientiæ culpam hîc Deo impingere? Ecce enim: Si negas eum Adamo dedisse Liberum arbitrium, tibi ipsi contradicis, & peccatum omne de medio tollis, uti modò ostendi. Sin ais dedisse, & tamen inde mox inferis, contrarium quid divinx Omnipotentix, Iustitiæ, Sapientix, donum illud fuisse; nunquid jam ipsum Deum accusas stultitiæ, quòd per se contrarium quiddam divinis suis proprietatibus homini dederit? Hominem fanè

Tapeinosophiron seipsum irretit.

Notentur ista omnia.

om & Deū honorantes.

Idem Insipientiæ notam Deo mittit.

sanè (ex tua sententia) culpate nequis, qui donum sibi inditum accepit tantum, nec libertatem ullam habuit rectè eodem pro suo arbitrio utendi, adeoque Dei dono, necessitate Deo, abusus est: imò abusus non est, sed rectè usus est, quia aliter eo uti non debuit, non potuit. Indiligenter sanè hæcenus fuisti, quòd Deum (de cujus familiariori cõversatione, & notitiâ intimâ, totiens soles gloriari) hujus præposteræ dationis non admonueris. Verùm absurdorum tui dogmatis vix ullus est finis.

PROPET. Sed si maximè verum esset, quod Deus Adamum liberi arbitrij creasset pro immutabilitate sua, tamen quia non impedit lapsum ejusdem (quod POTUISSET facere, refutando Diabolum, monendo Adamum per se aut per Angelum, inclinando item liberum animum ejus ad bonam duntaxat partem, ut diabolo non crederet, sed Deo pareret, idque pro libero suo arbitrio: (Hocque pacto Deus mansisset immutabilis, Adamus liber & bonus) sequitur ex mera Dei voluntate lapsum esse Adamum, nec quicquam hîc operatum fuisse liberum ejus arbitrium.

ORTHOSOPH. Heu tenebras plusquam Cymmerias! Quàm intricata, & sæpe contradictoria, sunt tua pleraque? Vidi hæcenus non semel: & in hisce novum das specimen. Quid enim illud est, Deus creavit Adamum liberi arbitrij pro immutabilitate sua? Cujusnam immutabilitatē innuas, non assequor. Deive, an Adami? Neutro respectu puto appositè, aut saltem necessariò, sic dici. Sed docebor fortè aliàs de hac mysterij tui profunditate.

An Deus lapsum hominis aliter impedire debuerit, quàm impedit, (prohibendo scilicet, pœnam minando, vires ad omitendum sufficientes dando) ne quæri quidem sine impietate potest. Tantum abest, ut liberum tuæ temeritati sit, id ipsum extra Dei verbum definire. Viden' hîc quàm te fidenter in adyta Dei inferas, & quasi modimperatricem ejus te constituas? Eundem verò non monuisse Adamum falsum est. Monuit enim satis liquidâ & seriâ lege, seu præcepto, Viva voce promulgato, additisque terrificis minis. Si hoc non est, Per se monere, quid monere sit, nescio. Alio itaque monitore, Angelo, nil opus fuit ei, ut qui monitorem, longè Angelo majorem, habuerit ante flagitiosum hoc factum. Quo pacto etiam dici convenit Deum refutasse diabolum, dum & hominem facultate abstinendi ornavit, nec voluntatem ejus ad malum ulla ratione pellexit, nedum coëgit, & lege

3. An Lib. Arb. in Dei immutabilitatem offendet? Tap. B. r. e.

Notatur obsecritas Tappinophorones.

De Impeditione lapsus.

De monitione.

De refutatione Diaboli.

lege datâ fatis instruxit eundem, quomodo refutandum esset, quicquid ipsum ad vetitos fructus percipiendos allicere ulla ratione conaretur. Proinde si ex eo peccati Adamitici autorem Deum constituendum putas, quòd non retraxerit omnipotente sua manu Satanam à tentatione, aut hominem ab auscultatione &c. Vide quomodo rationes cum Deo putes, quem tuis legibus subjicere conaris. At fatis ille quidem sine alijs patronis causam suam contra profanos ejusmodi momos asseret, & veritas hîc tandem omnes rabulas confundet.

Deum Potuisse aliquid lapsui opponere.

Intit. l. 2.
c. 1, f. 10.

Quòd addis, Deum POTUISSE tale aliquid opponere lapsui, insulsum est. Quis enim talem ejus potentiam, si cum voluntate conjuncta fuisset, facillè lapsum hunc inhibituram fuisset, neget? Si meminisset Cliens tuus hoc loco, quo titulo Magister ejus hæc de *Possibili inclinatione*, aut averfione lapsus, speculationes ornaret, fortè omisisset. Vocat intrepidè *audacem curiositatem, pijs mentibus abominandam*. Cur istâ igitur se discipulus ejus non abstinet? Fateor ego, potuisse Deum Arbitrium Adami ad bonum penitus determinare, si absolutâ suâ potentiâ hîc voluisset uti. Etiam hoc fateor, salvâ hominis libertate, seu indifferentiâ voluntatis, potuisse Deum pluribus modis ad bonum eligendum ipsam inflectere, & inclinare: sed intelligo tamen hîc talem inclinationem, cui liber Adamus per se potuisset resistere. Secus enim falsum est hoc posterius: nedum ut cum priore illo simul stare possit.

Contradictio
Tapeino-
fop.

1.

2.

Et hîc porro absurdam tuam contradictionē notabis; Deum scil. efficaciter movendo, & determinando liberam Voluntatem Adæ ad unam partem, (scil. ad bonum) inclinare potuisse; & simul tamen liberum ac indifferens arbitrium ad utrumque (bonum, & malum) eidem relinquere. Hæc se mutuo perimant necesse est. Ut & ista: Deus æterno & absoluto decreto voluit lapsum Adami: Et tamen simul potuit voluntatem ejus ad non labendum flectere. Neutiquam verò hoc potuit, si illud omnino voluit, nisi sibi potuit esse contrarius, aut saltem insincerus & simulatus, quod utrumque absurdum, imò impium dictu. Et hæc tamen omnia è tuo dogmate sunt: quæ quomodo deinceps concilies, tu videto.

An absoluta necessitate talis Adam con-

Cæterùm absolutæ necessitatis fuisse, Adamum creari talem, qualis creatus fuit, quis unquam meorum asseruit? Ita que frustra hîc

hîc pugnâs. Nihilominus ego affirmo, Præsupposita justâ & rationabili lege, & Deo ab æterno intendente obedientiæ liberæ exactionem, non potuisse, nec debuisse, illum alium creari, h. e. talem qui labi non posset. Itaque necessariò talis conditus est: Necessitate nempe ex Hypothesi. Absolutæ autem necessitatis non fuit, aut hominem, aut liberum condere, aut obedientiam ab homine exigere velle, cum Deus citra ista omnia per se summè bonus, justus, & sapiens, & potens, denique perfectè beatus semper futurus fuisset. Sed factò semel decreto, de homine tali ad talem finem condendo, qualem jam dixi, id ipsum ex non necessario factum est necessarium.

Est igitur à vero prorsus alienum, creationem Adami cum libero arbitrio, pugnare cum Potentia, Sapientia, & Iustitia Dei. Concluso. Quod contra te non modò S. Literæ, sed & aperta Ratio, & Consensus Antiquorū Patrum, (quem tamen tu, tuique ad nauseam usque, nihilominus falsò, in plurimis pro vobis jactare soletis) & omnium denique Doctorum, etiam illius ipsius, quem tu in delicijs diceris habuisse, unà tecum defendunt. Calv. 1. In 5. 15. f. 8. Si horum omnium autoritas te non movet, aliam deinceps quercum excute, & delicijs tuis phantasticis interim sola fruire. Mihi cum Baccha bacchari non libet.

PROPET. Verba bene multa te argumentis meis opposuisse fateor: sed ne puta, feliciter satis nodos meos esse incisos, quos mihi persuasi tales esse, ut tu cum omni tua schola solvere nunquam possis. Itaque quandiu ad istos tui non ritè responderint, tibi tuisque non erit liberum sententiam meam & novi Delicij mei traducere, ne vobis impudentiæ notam inuram, illudque occinam, Nosce teipsam. At si mea solvi à te non posse intellexeris, & ignorantiam hîc tuam fassa tandem fueris, hinc facillè Ecclesiæ pacem resultare posse existimo, & vulnus illud lividum coire, simultatemque per compendium tolli. De pace Ecclesiæ. Nam etiamsi forte neutra, neque ego, neque tu, ostendere possimus, quomodo nihil prorsus eorum, que in hoc negotio videntur à parte tum mea, tum tua, absurdè dici, re ipsa absurdum sit, tamen & sua dogmati constare potest veritas, & lis facillè poterit dirimi, si tu me salutaria suadentem audire volueris. De cætero, si quæ mihi objici posse speras, quæ ad incitاس me redigant, ea ego Clienti meo commodè explicaturo, & magistrum suum strenuè defensuro, deinceps committam. Tap. B. 1. b.

Ridicula, &
iniqua offē-
ditur Pro-
peteia.

absurda &
sine ratione
extructa,
arietantes
sophistæ.

Et stulta,

i. e. cum in-
venit fit-
torem, qui
utrem ven-
torum con-
fuit.

Strab. l. 1.

Sola Tole-
rãtia potest
has turbas
in Ecclesia
sedare.

noxia pie-
tati venena.

ORTHO SOPH. Ridicula profectò es, Propeteia, dum ea solvi non posse, quæ jam olim & nunc sapius soluta sunt, putas. Neque satis æqua es, dum *impudentia* notam inurendam illi ducis, qui tuum discipulorumque tuorum dogma rejicit, cujus ἀρεπαι & ἀλογα plus satis per se patent, etiamli quis fortè rudior non omnia diluere queat, quæ κερειπίζοντες σοφισταί pro illo muniendo afferre solent. Denique etiam terque quaterque stulta es, si istis sophisticationibus dogma tuum saltem incrustari, atque hinc oportunitum vulnere Ecclesiæ læsæ remedium afferrī posse præsumis. Quid enim? An, si utrinque (quod Cliens tuus intendit) fateamur, *Deum autorem peccati dici posse*; neque hoc absurdū esse concedamus, eò quòd Ratio nostra non capiat, quomodo ille nihilominus absque culpa sit: ac sic, inquam, ritè satis jacta esse veræ pacis, seu veri ac Deo placentis Christianismi, fundamenta somnias? Credat sanè Cliens tuus, ubi omnes tui ita cum ipso pertendent, tum demum hoc eventurum, ὅταν ἔννεη ἢ σκυτια ἢ συρράψαι τὰ ἢ ἀνέμων ἀσπιδόν. Iamdudum saniora alia consilia inventa & vulgata sunt, quibus effici facillè posset, ut, nisi per mystica quædam capita stare, hoc tempore alium illud Pacis & Concordiæ, (aut saltem Induciarum) fidus læti adspiceremus. Hæc quia spreta exolescunt, funis contentionum ducitur, nec fruisi licet tam amano & felici bono. Quid ista suadeant, vis dici? Solam mutuam dissentientium *Tolerantiam*, quam tam multi meorum hodieque inculcant, & solidissimis rationibus contra biliosos & invidos quosdam Zelotas demonstrant, unicum procurandæ tranquillitatis in hoc mari medium esse. Vult Cliens tuus pacem? & vult ex animo? Advigilet igitur, ut Tolerantiam procuret, & huc operam suam conferat. Et sanè possit hoc agere ex parte videri. Dum enim hîc de *moderatis per modestiam ducendis, de perricacibus per patientiam vincendis*, loquitur, hanc ipsam *Tolerantiam* commendare jure creditur. Et si duo ista omitteret, puta, si θανάσιμα ἢ εὐσεβείας φάρμακα, de Deo peccatum procurante, & modis occultis efficiente, &c. non spargeret; & si verè moderatiorem & pientiore sententiam tam intolerandâ injuriâ conspurcare non tentaret, q. quæ Dei potentiam, sapientiam, justitiam everteret, &c. crederem ipsum seridò hoc agere. At, quia novâ viâ, (quod gloriari eum aliquando audiui) novisque technis adversarios suos aggreditur, non ut cum suis in veritate concii-

conciliet, sed ut denigret, & irritet: quid quæso meis de ipso aliud expectandum est, quàm majus malum, & anguis, quod ajunt, in ulcere?

PROPET. Malè nimis ominaris, & vanum præ tendis metum. Non enim is potest Ecclesiæ pacem non quærere, qui (quod ipse facit) Scripturæ sensum hujus litis judicem desiderat, & fanas in ejusdè praxi regulas adhibendas præscribit. Quod meus iste se velle, ac facere, palàm profitetur.

ORTHOSOPH. Utinam verò metus hîc & alibi vanus sit. Sed si Genios tuorum attendo, & artes ampliùs rumino, quibus hæcenus negotium suum urgent, non temere est quod animus formidat. Sed hæc Domino meo curæ sint. Interim S. Scripturæ legitimum sensum, & veram pietatis usum, & ipsa solum opto & probo, nec in eo Clientem tuum rejicio: modò in praxi non idem faciat, quod tuis usitatū est, id est, ne prius deliria sua producat, & post Scripturas ad ea confirmanda alleget, quantumvis sæpe adversis frõtibus concurrat. Hoc obiter monere tantum volui.

Tandem verò finis Colloquio imponendus est. Et ut sub ictu oculi, quæ hucusque ad tua dixi, semper habeas, tria tibi ostendi. Primum, Inconsideratè & confusè tuum Clientem Rationem rectam, & Verbo Dei subnixam, *bruti stuporis* in hisce controversijs damnare. Alterum, Nec propriè, nec impropiè, Deum dicendum, aut habendum, *Peccati autorem*, sed osorem tantum & ultorem. Tertium, Nec libero arbitrio caruisse Adamum ante lapsum, ideoque nec *necessariò* lapsum; sed ita, ut facilè à lapsu abstinere potuerit, nec ulla peccandi necessitate à Deo constrictus fuerit. His si quid reponere jufferis Discipulum tuum, mihi post scutum Veritatis latenti excipiendum erit, & porro, si Deus meus dederit, de repellendis telis cogitandum. Tu ipsi hujus nuntia esto, & vale.

Anacephala-
laosis.

1.

2.

3.

PROPET. Tu quoque vale, & bene de me judica.

ORTHOSOPH. Ut digna eris, ita judicabo. Nunc ab eo: iterum vale; & cogitare tandem incipe, num jure tibi sanctæ Tapeinophrosynes titulum hæcenus usurparis, & si te nimiã tui fiducia, aut tuorum persuasione præposterã, lapsam animadvertes, in tempore emenda.

F I N I S.

O

Ad

Ad Lectorem, de sequente libello.

SCito Lector, omnia quæ suprà ex Tapeinophrosyne *Iob. Vrbani* citata fuerunt, ad Editionem ejus Francueranam, quæ in 8va (ut vocant) forma prodijt, referenda esse. Ne igitur hac in parte ob diversam formã errares, numeros paginarum ex prior Editione citatarũ hîc ad marginẽ addi curavimus. Ita perinde hac alterâ Editione, atque priorẽ, ad commodum tuum uti poteris. Vale, & utrumque libellum invicem accuratè confer.

TAPEINOPHROSYNA
RETALIANS,

five

DIALOGVS

inter

TAPEINOPHROSYNAM

&

RATIONEM

De necessitate & contingentia

Lapsus Adami.

Conscriptus à

IOHANNE VRBANO
Pastore Hattemensi.

Antea impressum Franequera, apud Romber-
tum Doyema, Anno 1616.

PRAEFATIO.

- N**E exiguum hujus scripti mei corpus magno capite debonestem, te
 rerò, ingenue Lector, verborum proluvie onerem, tria audi. Pri-
1. mùm, nolim ut mihi vitio vertas, quòd mea *Ταπεινοφροσύνη* non responde-
 rit ad singula absurda, quæ objecta ipsi sunt: prudens enim sciensq; id la-
 boris præterijt, (eum tamen brevi susceptura) ne adversarij magis excu-
 sationi nostræ contradicendo, quam sententiam suam asserendo tempus, te-
 rerent; sed potiùs, si fortè semetipsos defendere non possent, æquiores au-
 reis defensionì nostræ præberent. Secundo, ne præter decorum factum esse
 existimes, quòd *Ταπεινοφροσύνη* in adyta rationis sese ingesserit. Vera
 enim *Ταπεινοφροσύνη* rei illius, quam præ rebus cælestibus vilem ducit, ex-
 actam cognitionem requirit. Tertio, ne existimes, dum disputo contra eos,
 qui Adamum contingenter duntaxat lapsum esse statuunt, me contendere
 aut statuere, Deum esse Autorem peccati. Si enim quis eum propriè taleni
 esse dixerit, ne ego dirum eum duxero & execrabilem: si rerò impro-
 priè, sobrium eum esse negavero, nisi illicò commodà explicatione pericu-
 losum illum loquendi modum mitigaverit. Vale.

Tapeinophrosyna, Ratio.

Tsi pannosa ego atque lacera incedo, singulis-
 que momentis non tantum ad magni illius Iudi-
 cis coelestium terrestriumque subsellia provolu-
 ta, sed etiam a superbis mundi hujus, quamlibet
 miseri, incolis pedibus proculcata jaceo, me ta-
 men fortis meae neque piget neque tædet: ab illo
 enim, ut ab his hunc in modum exerceat, facta prodij, Id de-
 mum dolores omnes superat, quod videam, non tantum inven-
 tos esse, qui creatoris mei leges vitæ & facti non exprimant;
 sed etiam qui ejusdem revelationes, quia eas non omnes intelli-
 gunt, misere distorqueant, pervertant, ac prorsus evertant, idque
 adeo, ut & alij eas intelligere vix impunè liceat aliter, quam
 acumini ipsorum visum est. Vnde non medioeriter vitæ gemel-
 larum mearum, spei atque fidei, timeo. At at! quam ego lassâ at-
 que testudinea grallatoriam mulierem me à tergo insequi con-
 spicio? Haud ab similibus videtur Pandoræ illi fatali, quam Poëtæ
 lugent. R. *Quò misera, & tanto squalore obducta, te moves?* T. Per
 hanc miseriarum vallem, ad beatum illud & ultramundanum
 domicilium patris mei in cœlis aspiro, quamvis anhelam, & vix
 jam Spiritum trahentem subinde ij, per quos iter facio, in viam
 prosternant, atque à progressu arcere conentur. R. *Cœlum dicis?*
locum mihi perquam cognitum. ad hunc ferè singulis momentis evolo, &
quicquid ibi video (video autem plurima) meis affectis revelo. T. O te
 fœlicem non minùs quam agilem, si quidem sic se res habeat!
 sed obsecro te, fac ut post tam longam itineris hujus molestiam,
 quam hætenus pertuli, unà tecum evolem. R. *Hoc verò nemini,*
nisi soli mihi datum est, ut que non tui similis, tarda, crassa, lippis oculis,
sed velocissima, subtilissima, atque perspicacissima sim & habear. Si tamen
te mihi in disciplinam vis dedere, de totius loci illius statu te probè eru-
diam. T. Id haud parum sublevabit itineris mei tædium. Ante-
 quam tamen te mihi magistram præficiam, quæ sis paucis expli-
 ca. R. *Quanquam, ex innata mihi majestate, & me & nomen meum nosse*
debueras, tamen, ne ignorantia mei tibi discenti sit fraudi, petitioni tuæ
fatisfaciam. Sum igitur magna illa omnium veram sapientiam profiten-
tium magistra, que non, ut Fama ista Maronis, terram pede premam, &
capite nubila contingam, sed in ipsa terræ viscera descendo, aurum, ar-
gentum,

gentum, & reliqua metalla erutum, quæ deinde in varios usus converto: quin è profundo maris uniones educo. Ego cæli peripheriam & Solis spheram mensa sum, de Deo, de Angelis, de beatorum animabus, de visione Dei multa novi, quæ in verbo ipsius non exstant, quod meæ solius interpretationis est. Ceterum nomen est Ratio. T. Ergo illa ipsa es, cujus

Tap. A. 2. b.
Hn. 24.

contra ministros atque satellites, in ærumnosâ hac hujus mundi arenâ, per omnem vitam meam, nunquam quidem victa, non tamen debito profectu, depugnavi. Optatam autem in hac palestra futuram mihi antagonistriam te obtulisti. Si enim unam te subegero, cæteræ illæ tuæ cohortes faciliè fugam arripiant, aut manus dabunt. Sin verò inferior discessero, te quidem inferior, sed me ipsa longè superior erò, ut quæ, ne in cassum tibi deinceps bellū moveam, didicero. Sed fortassis pugnam detrectas?

R. Egone, quæ omnium pugnacissima, invicta, cedere nescia? Fac periculum. T. Faciam, sed quæ erit certaminis materia? R. Eam tibi, ut sum ad quidvis parata, eligendam relinquo. T. Mihi verò tempus quid eligam præscribit. Nam quamquam variæ quæstiones turbido hoc sæculo à multis agitentur, una tamen, quam mox subijciam, faciliè palmam obtinet, utpote in quam reliquarum aliquot resolvuntur. R. Teneo quid velis: tu tamen edisserere. T. Quem in discipulis meis singularem, atque unicè in delicijs habui Iohannem Calvinum, eum catervatim tui impugnatum profiliunt, atque mortuo, qui non remordet, insultant, tanquam qui non sobriè satis, sed improvidè nimis de æterna Dei Prædestinatione nonnulla scripserit, cujus rei rationes, ô RATIO, abs te mihi reddi velim, non tam ut homini (qui jam in manu Dei est, meaque ope non indiget) quàm ut laboranti veritati suppetias feram.

R. Rationes meas singulas antequam enarrem, tu prior mihi, TAPEINOPHROSYNÈ (hanc enim te esse faciliè video) responde, cur tam pauci reperiantur, qui tecum pro illo tuo Calvino apertè stare ausint? T. Primò stant mecum plures quàm velis. Deinde si aliqui non audent, nescio qualibus præstigijs tuis, quibus docendis admodum fœlix is, deterrentur. R. Faciam igitur, ne tibi deinceps præstigia sint, sed vera argumenta, quibus vel ipsa deterreare. T. Age audiamus.

1. R. Principiò docuit ille tuus discipulus, Deum sine prævisione, aut consideratione lapsus præcedentis, magnam mundi partem destinasse ad æternum exitium; Qua ratione eum odio habuisse dicit Esavum nullo
2. adhuc scelere inquinatum. Inst. 3. c. 2. 2. §. 11. Secùdò docuit Deum decreto

decreto suo ordinasse, ut primus homo non staret, sed laberetur, & tam
 legendum & sibi & nobis fortiretur exitum. Verba ejus sunt libro notato
 c. 23. §. 7. Decretum quidem horribile fateor: inficiari tamē ne-
 mo poterit, quin præsciverit Deus quem exitum esset habiturus
 homo antequam ipsum conderet, & ideo præsciverit, quia de-
 creto suo sic ordinat. T. Hæc uti discipuli mei Calvini γνῶσκα
 agnosco, ita arbitror in ijs desiderari nihil posse. R. Quinimo
 plurima, quæ mox efficiam, ut tu unâ mecum desideres, & quem hæctenus in
 tanto honore habuisti, Calvinum mecum execrere. cujus rei tam certa sum,
 ut non dubitem in theatro universi orbis, te ipsâ judice, hanc dicam eidem
 impingere. T. Quid verbis opus est? rem ipsam aggredere, at-
 que accusationem tuam Calvinii institue. R. Faciam, atque ordine
 pront in omnibus meis soleo, progrediar quàm optimo. Primò igitur, si
 Deus maximam mundi partem sine prævisione, aut consideratione, lapsus
 præcessuri prædestinasset ad æternum exitium, sequeretur Deum in ean-
 dem non suam bonitatem, sed tyrannidem extremè atrocem exercuisse:
 qua ratione everteretur tota Dei natura, quæ non consistit in tyrannide,
 sed in summâ bonitate, & æquissimâ justitiâ. quin imò Deus in universum
 negaretur, & summè bonus in summè malum, Ter Opt. Max. in ter pessi-
 mum, transformaretur. Si enim ille, qui unum aut alterum in fontem è me-
 dio tollit, tyrannus jure habetur, quantò magis ille tyrannus habebitur, qui
 tot millena millia, nullâ præcedente causâ, adedque innoxia, æternis cru-
 ciatibus mactanda prædestinat. Neque verò me hic sacræ literæ desti-
 tuunt: docet enim pater credentium Abrahamus Gen. 18. procul à ju-
 stitia Dei abesse, ut is faciat mori justum cum impio, sitq; justus ut im-
 pius, & ut judex universæ terræ non faciat judicium. Certè, quem tu in-
 ter primos fidelium numerares, Patriarcha vix pro privigno agnosce-
 ret. Sed quid demisso vultu ingemiscis, tandemne te pudet tui clientis?
 T. Tu perge, suo tempore trilitiæ hujus meæ causas auditura.
 R. Perlibenter. Si igitur vera sunt (ad secundam Calviniani para-
 doxi partem devenio) quæ tuis ille adfirmat, pietati video paratum
 feretrum. nihil enim ad eam enecandam fortius hoc dogmate excogitari
 potuisset. Nam si Deus decreto suo sic ordinavit, ut laberetur Adamus, se-
 quitur lapsum Adami, seu peccatum, Deo authore procuratum fuisse.
 Qui enim aliquid decernit ut necessariò ita fiat, is protinus est fautor au-
 thorq; rei ad decretum prodeuntis. Neque hic te juvat, quod tui subtiliter
 magis, quàm solide excipiunt. Adamum voluntariè peccavisse, ideoq;
 hunc, non illum, esse peccati causam. Nam vel ipsa Adami voluntas d. vine
 necessi-

necessitati non parere non potuit, ita ut jam non tam voluntati hominis, quam necessitati urgenti, voluntatemq; in assensum ducenti, peccatum jure acceptum referendum sit. Quin etiam homo profusus excusatus esse videtur. Quod enim quis evitare non potest, neque evitare velle potest, si non evitet, evitare velit, ob id justè culpari nequit. Iam verò si Deus fuit causa prima lapsus Adami; movens eum inevitabili necessitate, quo jure potuit, aut jam potest, in miserum hominem tam rigidè animadvertere. Rem non minùs ludicram hanc esse censeo, quàm si latro suum ipsius gladium accuset, & semetipsum, (ac re bene gestà) absolvat. Neque dissimilitudinem parit, quòd homo non ut res inanimis egerit, sed voluntariè, quoniam totus homo unà cum suà voluntate pependit ex arbitrio Dei non minùs, quàm gladius ex manu moventis. Unde etiam concludo falsum esse, quòd ajunt Adamum esse lapsum liberè, seu contingenter, ratione sui ipsius, & necessariò, per accidens, sive ratione decreti Divini. Nam Divina necessitas omnem voluntatis libertatem aded enervavit, ut nullo modo libera fuerit. T. Nondum finis absurdorum? R. Neutiquam, nam & hoc discipulo tuo tribuimus, quòd faciat Deum sibi ipsi repugnantem. Testib. enim sacris literis, Deus voluit & jussit ne Adamus vesceretur pomo illo fatali, & nihilo minùs, teste Calvino, decreto suo immutabili, & tali necessitate, cui reluctari non possit, cum ut comederet adegit: decreto enim suo sic ordinavit. Voluit igitur Deus, & non voluit rem eandem, quam etiam prohibuit & præcepit. Caterùm cum Deus sibi ipsi repugnare nullo modo possit, ex hac ipsà doctrina sequetur Deum hypocriticè cum Adamo egisse, aliud simulando foris, intus aliud fovendo: quòd non minùs absurdum est, quàm ea quæ tibi hactenus exprobravimus. Hæc absurda omnia si quis evitare velit, retento Calvinianæ prædestinationis modo, lapsum Adami peccatum esse negaverit, & in Atheorum Libertinorumq; castra transferit. Atque hæc multis modis exaggerare possem, nisi moderationem magis quàm acerbiteriam sectari vellem. Audisti? hæc Tapeinophrosina? nunquid jam justam insectandi Calvinii causam habere tibi videor? T. Scire vis, Ratio, de his omnibus, quæ dixisti, quid sentiam, uno verbo id dicam: dixisti te esse magistrum omnium eorum, qui profiteantur veram sapientiam: ego verò te facilè corruptricem, & seductricem omnium discipulorum tuorum dixerò, ut quæ speciosè magis, quàm verè disputes. R. Bona verba quæso, non tamen verba tantum, sed & argumenta deprome, quibus ea quæ dixi impugnes. T. Factura id omnino essem rectà vià, nisi studium altercandi tuum tam probè mihi perspectum haberem, quo faciliùs fortasse verita-

rem utraque amitteremus, quàm inveniremus. Præscindendæ igitur mihi potius sunt rixæ, quàm enodandæ: quare aliâ viâ te aggrediar. R. *Ego autem malim te singula persequi, ut eò exactius, quid de re totâ sentiendum sit, videamus. Sed tamen audiamus ex te, quibus strophis molestiam à me tibi creatam declinare velis.* T. Ausculta igitur. Interrogasti modò, cur demissò vultu ingemiscerem? Causa doloris erat, quod, cùm scirem in omnium ferè tuorum ore versari illud, Facilius est rodere quàm imitari: & hoc, Non videmus manticæ quod in tergo est, tu tamen ipsa Calvinî sententiam potius destruere, quàm tuam asserere, potiusque in illam, quàm in hanc tuam inquirere velles. R. *Ego in illam sententiam inquirerem, quæ judicio omnium exquisitissima est, atque planissima, quæq; omnes offensionis scopulos perspicuè evitat: tu ex lege talionis agito, meamq; sententiam tuo examini subjecito.* T. Quæ ea sit primùm explana, ne fortè me de re non intellectâ verba facere contendas. R. *Arrige aures igitur. Ego quidem, hac in re, Calvino prorsus adversor, asseverans quotquot Deus ad exitium prædestinavit, illos eum ideo prædestinasse, quòd prævidisset peccatis suis id commerituros esse: decretum v. horribile Dei nullum agnosco, ut qui quidem lapsus Adami ordinârît, ex malo bonum eliciens, non autem ut fieret decrevit. Permisit quidem Deus lapsus, Adamus verò liber à suâ voluntate abusus, tanquam liberè agens deliquit, ita ut lapsus ejus nullo modo fuerit necessarius, sed merè contingens.* T. Quas tu nobis salebras, quantaque præcipitia pro planicie offers? Iam ostendam, quàm superficialia sis rerum Divinarum magistra, teque tuo ipsius gladio jugulabo. Primò igitur scire velim, posteaquam dixisti, Deum permisisse tantùm, non autem decrevisse ut primus homo laberetur, qui ideo etiam contingenter tantùm lapsus sit, scire velim, inquam, quis qualisque ille fuerit, qui lapsus est, annon creatura recens à Deo producta, quæ talis prodierit, nec alia prodire potuerit, quàm qualis auctori, ut prodiret, visum sit: ita ut talis qualis, tanta quanta à Deo prodierit? R. *Omnibus modis aio.* T. Secundò quæro, annon causa causæ fit causa causati, & cùm Adamus sit causa peccati, Deus verò Adami, quomodo Deus non sit causa peccati? R. *O te infelicem, quæ hoc armorum genere me aggredieris, quorum usus te fugit! Non est hoc menm axioma tam firmum, quin suas exceptiones patiatur: fieri enim potest, ut causa secunda egrediatur ab ordine primæ, & ut defectus sit in causâ secundâ, qui non sit in primâ. Hoc*

sibi sit, tunc causa causæ non est causa causati. T. Audi quod res est: quotiescunque effectum egreditur ab ordine sua causæ, tum id vel imprudentiam, vel impotentiam causæ arguit, ut infra latius dictura sum. R. *Et ego ibidem responsura.* T. Iam velim ut quæstioni præsentī alteram tuam exceptionem aptes, quam quidem ego toties falsam esse contendo, quotiescunque defectus, qui in causâ secundâ est, à primâ ortum ducit, quamvis in eâ ipsâ non resideat. R. *Sic igitur agam, ut defectum in homine fuisse ostendam, & simul quomodo à Deo non promanarit doceam. Dedit autem Deus Adamo, ut posset stare: Adamus sibi ipsi defuit, & noluit stare; sed lapsus elegit. Deus Adamo, ne præceptum transgredereetur, horrendas minus minatus est: has ille vili pendens præceptum transgressus est. Defectus igitur in Adamo resedit, qui sibi ipsi interitus causa fuit: Deus verò minimè causa lapsus esse potuit, ut pote qui ad eum vitandum & vires & admonitiones sufficientes dederat, nisi forte hypocrisis (quod absit) fuerit. Opinor nullum tergiversandi locū tibi reliquum esse.* T. Hei mihi, quàm multi fumi hodie veneunt! Sed ad rem: illud notissimum est, Adamum prodijisse à Deo totum, tantumque quantus erat, ita ut ab eo tanquam à sua causa in universum pependerit. non potuit igitur Adamus deficere, nisi ubi causa in eo operari prior desijt. ita ut si aliquis in ipso defectus fuerit, is ad causam referri debeat, quæ antequam Adamum, ut actū staturus esset, perfecisset, operari desijt. Advorte aures: Effecit causa Adami, ut stare posset Adamus, & stare potuit. effecit ut posset velle stare, & velle stare potuit. causa operari desijt; & non effecit ut staret actū, defecit Adamus, & actū non stetit. Debuerat omnino causa, si ex animo voluisset, ut effectum actū staret, id ipsum staturum actū producere. Atque ita frustra prætendisti defectum causæ secundæ, qui quotiescunque nascitur è prima, non tantum eam ex numero causarum non eximit; sed ne à culpa quidem liberat, in rebus ad te pertinentibus, quæque magis sunt tui iudicij, quàm Deus, ejusque justitia, justitiæque modus. Porrò quod de minoris dicis, id ad rem non facit, nam ne per illas quidem causa effecit, ut effectum actū staret. R. *Atqui ego nunquam tibi concessero, ut defectum Adami à Deo deducas, ac si prior ille defecerit, quem defectionis accusare nefas esse duceres. Et certè quomodo poteris hic quicquam in Deo desiderare, ut pote qui tantum immerenti homini contulerat, ut iribus liberi arbitrij fultus potuisset non deficere, modò voluisset, & nelle*

Tap. A. 6. a.

Tap. A. 6. a.

NB.

*velle poterat, modò non sponte suâ nolisset. Utar simili: cùm educat pater
 filium honestè, eumq; instituendum curat, ut & sibi & alijs prodesse possit,
 & denique ut reipsâ profiteatur, jubet sedulo: jam si filius nolit, quis dicat filio
 patrem tam pium & sedulum ullo modo defuisse? T. Absit à me, ut ego
 vilis, & misera Deum meum ullius defectus accusem. probè
 enim novi, quam minimè ille obligatus fuerit, ut vel tantillo
 Adamum perfectiorem produceret: si igitur operari desijt, &
 perfectiorem Adamum non efformare voluit, suo jure desijt, Tap. A. 7. 2.
 tanquam qui creaturam creatori parem producere non tenere-
 tur. Quanquam autem jure Dominus Deus progredi desijt, ne
 perfectioni Adami plura adderet, nihilominus tamen, quicquid
 imperfectionis in ipso fuit, hinc fluxisse negare nunquam pote-
 ris. Egere cibo & potu imperfectionis est, in futura vita non
 egebimus: eguit Adamus ob id solum, quia à Deo talis, ut non
 egeret, non creatus erat. Mutabilem esse imperfectionis est:
 Adamus fuit mutabilis, nempe immutabilis à Deo non erat fa-
 ctus. Hæc igitur indigentia ac mutabilitas rectè à Deo dedu-
 cuntur. Porrò Deus Adamo liberum arbitrium conferendo ut
 posset stare, & posset velle, non defuit: sed tamen, non dando, ut
 actu staret & vellet, defuit, idque ut jam antè dixi suo jure. Hoc
 etiam modo pater filio, probè eum erudiendo & monendo non
 deest; deest tamen animum ei talem non dando, ut prodesse sibi
 & alijs velit, non defuturus omnino, si legitimè animum filij ad
 melius vertere posset. Non sum id nescia, improprie dici patrem
 filio hac in re defuisse, cùm non debeat tribui rei alicui priva-
 tio, cui natura non debeat inesse habitus: sed nisi cum impoten-
 tia patris velis comparare omnipotentiam Dei, talem oportet
 te fingere patrem, qui, quo velit, possit inclinare filij sui ani-
 mum, ut Deus voluntatè Adami, ut ita filio suo proprie hac in
 re deesse possit. R. *Et si Deus est omnipotens, sunt tamen quedam, quæ
 nullo modo potest, aut posse velle, qualia sunt peccare, mentiri, mori, muta-
 ri, ut pote Divinæ naturæ contraria, quorum posse omnipotentie Divinæ
 non minus contrarium est, quàm naturæ, quorumq; impotentia omnipotentie
 Dei maximè est consentanea. Vera enim & tota omnipotentia est,
 posse facere quæ velis, aut velle possis, non autem quæ velle nequeas. Hanc
 impotentiam omnipotentie divinæ convenientem cum impotentia patris
 jure conferendo evinco, non magis rectè dici Deum defuisse Adamo, quàm
 talem patrem filio. T. Eho! divinæ igitur naturæ contrarium futu-**

rum fuisse iudicas, si Deus Adami voluntatem ita inclinasset, ut id bonū, quod posset, actu perfecisset, aded ut non magis Deus potuerit inclinare voluntatem Adami, quàm quilibet pater sui filij: Si sic censes, rei hujus causam aperi. R. *Ita iudico. Causa est summa illa Dei & perpetua immutabilitas, secundum quam Adamum creaverat, ut esset liberi arbitrij, quod deinde ad alteram duntaxat partem, stante sua immutabilitate, flectere non potuit, ut pote eo modo liberum non futurum.* T. Ut videas, quàm fundamento hæc careant, sic dissero: cùm dicis Deum creasse Adamum liberi arbitrij, simul dicis, quòd talem creavit, qui posset labi & velle labi, qui posset stare & velle stare. Iam igitur quaero, cur eum talem fecerit, ut posset labi, an ut staret, an verò ut laboreretur, an denique nullo fine sibi proposito? Item, cur eum fecerit talem, qui posset stare, an ut staret, an verò ut laboreretur, an denique nullo fine? R. *Fecit eum talem, qui posset stare, ut deinceps suo Marte, sive sua sponte staret, fecit eum, qui posset labi, ut suo Marte deinceps liberè staret.* T. Atqui sic in omnipotentiam Dei impingis, quod sequenti argumento demonstro. Quicumque voluit & conatus est aliquid efficere, neque tamen id est assecutus, is non est omnipotens. Atqui Deus (secundum te) conatus est & voluit, dando liberum arbitrium, efficere, ut Adamus deinceps suo Marte staret, neque tamen id est assecutus. Ergo &c. R. *Aranearum hæ sunt tendiculæ. Nego assumptionem ex verbis meis desumi posse. Licet enim Deus Adamum ideo creavit, ut staret, quod & voluit, duplex tamen est Dei voluntas, Effectiva una, Permissiva altera. Voluit Deus voluntate permissiva, id est, voluit permittere ut Adamus staret, non efficere.* T. Dando non permittimus, sed efficimus. quare etiam Deus, dando liberum arbitrium, non permittit, sed efficit, aut efficere voluit aliquid. Præterea concurrunt utraque voluntas in hoc negotio, & una alteri subordinatur, non autem inter se opponuntur: nam Deus, Adamo dando posse stare, & posse labi, conatus est & voluit efficere (en voluntatem effectivam) ut ipse quidem posset permittere, & permetteret stare Adamum; Adamus verò staret suo Marte (en voluntatem permissivam) nunquam utique permissurus, nisi hunc staturum suo Marte priùs effecisset. Atque hic hæreas oportet. Pari modo dum liberum arbitrium dicis, ad sapientiam Dei offendis. Sic enim concludo. Quicumque alicui aliquid committit, quo voluntati suæ contrarium indubitatè præscit

præscit proditurum quid, ille non agit sapienter. Atqui (secundum te) Deus commisit Adamo liberum arbitrium, præsciens contrarij voluntati suæ inde prodituri. Ergo &c. Neque etiam intaminatam Dei justitiam reliquisti. Quicumque enim verè est justus, habens omne id in suâ potestate, quo possit peccari, & sine quo non possit peccari, si sciat eo alteri tradito peccatum Tap. A. 5. b. indubitatè iri, id nemini committit. Atqui Deus (secundum te) habuit in potestate suâ liberum arbitrium, quo solo potuit peccari, & sine quo non potuisset peccari, præscivit etiam, eo alteri tradito, peccatû indubitatè iri, & tamè id ei commisit. Ergo &c.

R. *Quid tandem, venefica, me ad omnes prestigiosas tuas tacituras esse, tanquam victam, existimas? Limitanda omnino est tua Major, & addendum, nisi is qui accipit, etiam bene uti possit, & qui dat, ad malum non determinet.* T. Ea sterilis potentia, quam scit commissor in actum nunquam productum iri, ad justitiam ipsius conservandam non facit. Et nemo verè justus erit, qui indubitatè latrocinium exercituro (si modò id certò sciat) gladium præbuerit, quamvis ipse eum ad malum non determinarit. Sed vide quàm hebes tu sis: si Deus idèo justus est, quòd dedit Adamo liberum arbitrium, quo possit duntaxat bene agere, etiam injustus fuisset, etiam si Adamus bene egisset, dederat enim ei liberum arbitrium, quo potuisset malè agere.

R. *Næ tu plumbea es, quæ non vides ingens illud discrimen inter posse bonum, & posse malum. Nam posse peccare Deus quidem æque dedit, atque posse bene agere: hoc posse jussit Adamum in actum producere, illud prohibuit.* T. Ad justitiam viri boni non sufficit, ut moneat, si sciat se frustra monere, sed debet gladium retinere, & nullo modo latroni concedere.

R. *Sed heus tu, tunc hominem sine libero arbitrio fingis? tolle liberum arbitrium, & hominem sustuleris.* T. Neutiquam. In futura vita erimus homines, & arbitrium, ad malum, liberum non habebimus. Vtique sublato libero arbitrio ex parte mali, homo non tollitur, sed perficitur. Si enim Adamus non fuisset liberi arbitrij, quo ad malum, multò perfectior fuisset. An ignoras Deum idèo perfectissimum esse, quòd non possit peccare? Porro ad hoc argumentum quid respondebis? Quicumq; est causa solitaria potentia alicujus, sciens quisnam actus ex ea immediatè proditurus sit, is idem est author actus orti. Qui solus produxit liberum arbitrium, sciens quid ex eo immediatè proventurum esset, fuit causa solitaria potentia

alicujus, sciens quisnam actus ex ea immediate proditurus esset. Ergo &c. Porro actus ortus immediate fuit peccatum. Si propositionem hujus eo modo, quo superioris syllogismi majorem restrinxisti, limites, jam tibi responsum esse scias. Ex his concludo, neque necessitatis absolutæ fuisse, neque divinæ potentiae, NB. sapientiæ, justitiæve, ut Adamus crearetur liberi arbitrij, usque dum solide ad ea, quæ tibi objecta sunt responderis. Et ut revertar eò, unde digressa sum, addo, Etiam si omnino evicisses, quòd Deus Adamum liberi arbitrij creasset pro immutabilitate sua, potuisset tamen eundem id arbitrium, refutando Diabolum, Tap. B. I. a. Adamum per se aut per Angelum monendo, inclinare ad bonam duntaxat partem, ut homo Diabolo non crederet, sed Deo pareret, idque pro libero suo arbitrio. Hoc pacto Deus mansisset immutabilis, Adamus liber, & bonus. Ad hæc quid respondes Ratio? R. *Brevi per aliquem clientum meorum tibi respondebo, tu interim victam me ne dixeris: nam tu quoque tuam sententiam ad absurditatibus non vindicasti.* T. Quid, si suo tempore vindicem? R. *Triumphum canes. Quid si ego suo tempore; tu vero minus?* T. Nisi simul pro Calvino responderis, me triumphabis. Interim id, quod hac vice volui, obtinui, nimirum quandiu tuus ille cliens, te dictante, ad ea, ad quæ tu modo tacuisti, non responderit, tibi tuisque non erit liberum sententiam Calvini meamque traducere, ne vobis impudentiæ notam inurant, illudque occinant: nosce te ipsum. Item si fortè quædam ex ijs, quæ tibi objeci solvere non potueris, soluturam me ea, quæ tu objecisti, æquius audies, & si quæ ex sacris literis argumenta attulero, non tam anxie loca allegata detorquebis, ut ea absurda, quæ mihi exprobasti effugias, ut pote quæ ijs evitatis, in turpioribus hæreas. Hinc ego Ecclesiæ pacem resultare posse existimo, & vulnus istud lividum coire, simultatemque per compendium tolli. Nam etiam si forte neutra, neque ego neque tu ostendere possemus, quomodo nihil prorsus eorum, quæ in hoc negotio videntur absurda, re ipsa absurdum sit, ita volente Deo, ut acumen naturale non adæquetur fidei, sic tamen litem dirimere poterimus: 1. Colligemus ego pro me, tu pro te, testimonia Scripturæ, 2. nihil absurdi ego tibi, nihil tu mihi tribuemus, 3. testimoniorum meorum alienas à meis interpretationes adferes, feram ego tuorum à tuis alienas, 4. tum hæc inter se conferentur, quæ sensum Scripturæ, verborumque pro-

proprietatem magis retinebunt, minùsque detortæ erunt expli-
 cationes, eæ acceptabuntur. R. *Vbi interim mea subtilitas?* T. At-
 tenta erit rerum omnium ministra, & altiùs de verbo Dei, quàm
 de seipsa sentiet, tantò excellentior futura, quantò depressior sibi
 visa fuerit. R. *Sed quis iudex noster erit? quid si te vincente cedere
 mei nolint, me vincente verò tui?* T. Qui habebunt aures ad audien-
 dum, audient, qui non habebunt, si moderati fuerint, per mode-
 stiam ducendi, si pervicaces, per patientiam vincendi erunt. Sed
 quia video, te maturare abitum, per fidem tuam, & si unquam
 veritatis studiosa fuisti, te obtestor, ut brevi respondeas. R. *Ne
 dubita. Vale, & bene de me judica* Τὰπεινοφροσύνη. T. Tu quoque vale,
 & humilitatem discce: sic enim & tibi & mihi benè erit, multiq;
 piorum gemitus, & anxia hærentium in spe & metu suspiria, in
 gaudium commutabuntur.

FINIS.

